

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİMDALI

Meryem Evin DURMUŞ

**AB SÜRECİNDE DEMOKRATİK KİŞİLİK EĞİTİMİ
(POLİS AKADEMİSİ ÖRNEĞİ)**
Yüksek Lisans Tezi

Tez Yöneticisi

Yrd. Doç. Dr. Mustafa ORÇAN

KIRIKKALE-2006

ÖNSÖZ

Kolluk kuvvetlerinin AB standartlarına erişmesi yeniliklere ayak uydurabilmesi ancak kişilik, düşünce ve zihinsel değişimi ile gerçekleşir. Bu değişim demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler demokratikleşme kavramlarını halka hizmet etme aşamasında tam anlamıyla göstererek, halk polis ilişkilerinde mükemmeliyeti yakalayabilme, topluma karşı açık, şeffaf, güvenilir ve aynı zamanda hesap verebilirlik durumları ile gerçekleşmektedir. Emniyet Teşkilatı mensuplarına demokratik değerler eğitimlerinin her aşamasında verilerek, meslekte karşılaştığı tüm olay ve sorunlar, bu eğitim esnasında dramatize ettirilerek, sadece kendi mesleki ve bireysel bakış açısıyla değil aynı zamanda toplumdaki düşünce ve yaşam değerlerine, farklılıklarına göre değerlendirebilen demokratik kişilik sahibi polis amirlerinin yetiştirilmesi de esas alınmaktadır.

Son yıllarda ortaya çıkan ulusal ve uluslararası gelişmeler insan hak ve özgürlükleri, demokrasi gibi kavramları ön plana çıkarmış, bu konularda uluslararası standartlar belirlenmeye başlanmıştır. Gelişen teknoloji ile tüm gelişmeleri takip eden, çağın koşullarına uygun niteliklere sahip, demokratik kişiliğe haiz polislerin yetiştirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Emniyet Teşkilatı mensuplarının özellikle polis amirlerinin, sosyal, adli ve önleme amaçlı görevlerini ifa ederken sahip olduğu yetki ve kanunları iyi bilerek uygulayabilmesi, demokratik yaşam biçimi anlayışıyla hareket edebilmesi, içinde yaşadığı toplumun ihtiyaç ve gereksinimlerine karşı duyarlı ve fazlasıyla yeterli olabilmesi, bilim ve teknolojideki değişimin yanı sıra AB ile ilişkiler çerçevesinde güvenlik hizmetleri alanında yasa ve yönetmeliklere, uluslararası ölçüt ve standartlara uygun hareket edebilmesi, üst düzey yönetici ve demokratik kişiliğe haiz olarak yetiştirilmesi yönünde öncelikle kurumsal eğitimlerinin AB standartlarına uygunluk göstermesi zorunlu hale gelmiştir. Zira emniyet teşkilatı mensubu, sadece kendisini değil tüm emniyet teşkilatını temsil etmektedir.

Bu tezin hazırlanmasındaki katkılarından dolayı değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Mustafa ORÇAN'a ve ders hocalarımdan Doç. Dr. Mimar TÜRKKAHRAMAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Bu çalışmada Türk Emniyet Teşkilatının amir ihtiyacını karşılayan Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesi eğitiminin AB'ye giriş sürecinde, Türkiye'nin güvenlik hizmetlerinde ulusal ve uluslararası gelişmelere ayak uydurabilmesi, insan hak ve özgürlükleri, demokrasi ve demokratikleşme gibi son zamanlarda ön plana çıkan kavramların ve tüm demokratik değerlerin doğru bir şekilde uygulanmasına örnek teşkil edecek demokratik kişilik sahibi polis amirinin yetiştirilmesinde son derece önem arzettiği, bu doğrultuda Avrupa polis eğitimi standartlarının yakalanmasının; görevi gereği toplumun her kesiminden insanla muhatap olabilen Emniyet Teşkilatının üst düzey yöneticileri konumundaki polis amirlerinin demokratik tutum ve davranış kazanımında ne denli önemli olduğu vurgulanmış, bu çerçevede AB polisi eğitim uygulamaları ile Türkiye Polis Akademisi eğitim uygulamaları karşılaştırılmıştır.

AB'ye uyum sürecinde güvenlik hizmetleri alanında polis eğitimi ile ilgili olarak 2001 yılında Türkiye Polis Akademisi bünyesinde Güvenlik Bilimleri Fakültesi ve Güvenlik Bilimleri Enstitüsünün kurulmuş olduğu, daha öncesinde 9 ay eğitim vermekte olan polis okullarının 2 yıllık polis meslek yüksek okullarına dönüştürüldüğü, halen okutulmakta olan ile halihazırdaki kısa bir süre sonra uygulamaya geçilecek olan Türkiye Polis Akademisi ders müfredatlarının geçmişteki ders müfredatlarına göre daha bilimsel ve AB polis eğitim uygulamaları çerçevesinde; insan hakları, demokrasi, demokratikleşme ve hukukun üstünlüğü kavramları ağırlıklı uygulamalı derslerle yoğunluk kazandırılarak hazırlandığı, yapılan ve yapılmakta olan tüm bu çalışmalarla AB güvenlik hizmetleri standartlarının yakalanmasının; demokratik tutum ve davranış sergileyebilen, demokratik kişilik sahibi polis amirlerinin yetiştirilmesinde ne kadar önemli olduğu konularına açıklık getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Demokratik Kişilik Eğitimi, Demokratik Eğitim, Avrupa Birliği, Polis Akademisi, Polis Akademisinde Demokratik Kişilik Eğitimi.*

ABSTRACT

The aim of this study is to stress the need for harmonization of the education given at the Turkish National Police Academy Faculty of Security Sciences with the national and international developments in the security services of Turkey in the accession period to the EU, the critical importance of training police chiefs having democratic personalities who will set a precedent for the right implementation of popular concepts such as human rights and freedoms, democracy and democratization and all democratic values and, in line with this, the crucial importance of fulfilling European police training standards in the development of democratic attitudes and behaviours by police chiefs who are the senior managers of the Police Organization that has to interact people from all segments of the society within the scope of its duty, and within this framework, to compare the EU police training practices with the training practices of Turkish National Police Academy.

Clarification is also provided for certain issues such that Faculty of Security Sciences and Institute of Security Sciences are established in 2001 under the aegis of the Turkish National Police Academy and with regard to police training in the field of security services in the harmonization process with the EU, that police schools which used to provide 9 month education are transformed into police vocational schools of higher education which provide 2 year education, that the current curriculum and the new curriculum to be adopted soon of the Turkish National Police Academy is prepared in a more scientific way than the previous curricula and do include more stress on concepts such as human rights, democracy, democratization and the rule of law within the framework of the EU police training practices, that fulfilling the EU security services standards with previous and current efforts is of great importance for the training of police chiefs having democratic personalities who can present democratic attitudes and behaviours.

Keywords: Democratic Personality Training, Democratic Training, the European Union, Turkish National Police Academy, Democratic Personality Training in Turkish National Police Academy.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
ABSTRACT	III
İÇİNDEKİLER	IV
TABLolar LİSTESİ	VII
KISALTMALAR	VIII
GİRİŞ	1

I.BÖLÜM

KAVRAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE TARİHÇE

1.1. Emniyet Teşkilatının ve Polis Akademisinin Tarihsel Gelişimi	4
1.1.1. Osmanlı Dönemi Teşkilatlanma	4
1.1.1.1. 1299-1845 Dönemi	5
1.1.1.2. 1845-1918 Dönemi	7
1.1.2. Cumhuriyet Dönemi (1920-1937).....	9
1.1.2.1. 1937-1962 Dönemi	11
1.1.2.2. 1962-2001 Dönemi	12
1.1.2.3. 2001 ve sonraki Dönem	13
1.2. Demokrasi ve Demokratikleşme Kavramları.....	14
1.2.1. Demokrasi Fikri ve Tarihsel Gelişimi.....	15
1.2.2. Demokrasinin Nitelikleri	17
1.3. Demokrasi ve Eğitim	20

1.3.1. Genel Olarak Eğitim	20
1.3.2. Demokratik Eğitim ve Tarihçesi	22
1.3.3. Klasik (Gözlemci) Eğitim ve Demokratik Eğitim	27
1.4. Sosyal Psikolojide Kişilik, Davranış ve Tutumlar	28
1.4.1. Merton'a göre Bireysel Davranış Tipleri	32
1.4.2. Otorite Biçimine göre Kişilik Tipleri.....	35
1.4.3. Grubun İçinde Bireyin Davranış Eğilimleri	40

II. BÖLÜM

GÜVENLİK HİZMETLERİ ALANINDA TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

2.1. AB'nin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci.....	42
2.2. Türkiye'nin AB Üyeliğine Giriş Süreci	44
2.3. AB Sürecinin Güvenlik Hizmetleri Alanında Türkiye'ye Getirdiği Yükümlülükler	48
2.3.1. Demokrasi, İfade Özgürlüğü, Düşünce Özgürlüğü ve İnsan Haklarının Korunması	49
2.3.2. Sivil Toplum Örgütlenmesi.....	49
2.3.3. İşkenceyle Mücadele.....	50
2.3.4. Gözaltı.....	52
2.3.5. Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri.....	54
2.3.6. Toplantı ve gösteri yürüyüşleri ile ilgili değişiklikler	55
2.3.7. MGK	57
2.3.8. Olağanüstü hal.....	57

III. BÖLÜM

EMNİYET TEŞKİLATIYLA İLGİLİ ORTAK AVRUPA DEĞERLERİ

3.1. AB'nin Ortak Değerleri.....	59
3.2. AB'nin Eğitim Politikası.....	62

3.3. AB’de Polis İşbirliği ve Avrupa (Europol) Polis Ofisi	66
3.4. Türkiye’deki Polis Uygulamalarının AB’ye Uygun Hale Getirilmesi.....	67
3.4.1. Emniyet Teşkilatında İnsan Hakları Konusunda Avrupa Konseyi ile Yürütülen Çalışmalar	67
3.4.2. Hizmet İçi Eğitim	70
3.4.3. İnsan Hakları ve Demokrasi Konularında Emniyet Teşkilatı Uygulamaları ve Alınan Önlemler	72
3.5. Toplum Destekli Polislik	77
3.6. AB Sürecinde Polis Meslek Etiği	81

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE VE AB ÜLKELERİNDE POLİS AKADEMİSİ ÖRNEKLERİNDE DEMOKRATİK KİŞİLİK EĞİTİMİ

4.1. Polis Akademisinin Kuruluş Amacı ve Örgütsel Yapısı.....	85
4.2. Türkiye Polis Akademisinde Eğitim Öğretim.....	86
4.2.1. Ön Lisans Eğitimi	87
4.2.2. Lisans Eğitimi	87
4.2.3. Yüksek Lisans Eğitimi	88
4.2.4. Fakülte ve Yüksek Okullar (FYO).....	89
4.2.5. Yöneticilik Eğitimi Emniyet Hizmetleri	89
4.2.6. Uygulamalı Eğitim ve Staj Eğitimi	89
4.3. Polis Akademisi Ders Müfredatı ve Öğrenci Kaynağı	92
4.4. Polis Akademisinde Demokratik Kişilik Eğitimi	98
4.5. AB’nde Polis Eğitimi	104
4.5.1. Hollanda Polis Akademisinde Eğitim	104
4.5.2. Almanya Polis Akademisinde Eğitim	109
4.5.2. İngiltere Polis Akademisinde Eğitim	116
4.6. Türkiye’de ve AB’de Polis Akademisi Eğitimlerinin Karşılaştırılması	119
SONUÇ.....	131
KAYNAKÇA.....	134

TABLÖLAR

TABLO 1: Merton'a göre bireysel uyum sapma biçimleri tipolojisi	33
TABLO 2: Demokratik değerler ve Bazı Örnek Davranışlar	38
TABLO 3: Uygulamalı Eğitimde verilen dersler	91
TABLO 4: Polis Akademisi Lisans Eğitiminde 1996 Yılında Okutulmakta Olan Derslerin Sınıflara göre Dağılımı.....	93
TABLO 5: Polis Akademisi Lisans Eğitiminde 2001 Yılında Okutulmakta olan Derslerin Sınıflara göre Dağılımı.....	94
TABLO 6: Polis Akademisinde Lisans Eğitiminde Okutulacak Derslerin Sınıflara göre Dağılımı	96
TABLO 7: Federal Almanya Bayern Eyaleti Polis Temel Eğitimi Ders Programı	114

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİHD	: Avrupa İnsan Hakları Divanı
AİHK	: Avrupa İnsan Hakları Komisyonu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AGİK	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Topluluğu
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
APK	: Araştırma Planlama Koordinasyon
BM	: Birleşmiş Milletler
CMUK	: Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu
CMUH	: Ceza Muhakemeleri Usulü Hukuku
DGM	: Devlet Güvenlik Mahkemesi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
ECTS	: European Credit Transfer System
EGM	: Emniyet Genel Müdürlüğu
GKRY	: Güney Kıbrıs Rum Yönetimi
KOB	: Katılım Ortaklığı Belgesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
NATO	: The North Atlantic Treaty Organization
OECD	: Organisation for Economic Cooperation and Development
ÖSYM	: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi
PVSK	: Polis Vazife Selahiyat Kanunu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TADOC	: Turkish International Academy Against Drugs Organized Crime
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TDV	: Türk Demokrasi Vakfı
TODAİE	: Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü

UNESCO	: United Nations Educational Scientific and Culturel Organisation
Vb.	: Ve benzeri
S.	: Sayı
Sf.	: Sayfa
yy.	: Yüzyıl

GİRİŞ

AB'ye giriş sürecinde güvenlik hizmetleri alanında özellikle son zamanlarda daha da ön plana çıkan insan hak ve özgürlükleri, hukukun üstünlüğü, demokrasi demokratikleşme kavramlarıyla mesleği gereği birebir iç içe olan Emniyet Teşkilatı Mensuplarının son derece hassas ve dikkatli davranması gerektiği; insan hakları odaklı bir yaklaşımla olaylara müdahalede bulunulması, her ülkede de yaşandığı ve bilindiği üzere Türkiye'de de daha önce yaşanmış ya da yaşanması muhtemel problemlerin çözümünün demokratik kişilik oluşum ve gelişimi yönünde bir polis eğitiminden geçtiği ve tüm bu sorunlara demokratik kişilik sahibi ileride üst düzey yönetici konuma gelecek polis amirleri yetiştirerek son verileceği temenni edilmektedir. Avrupa standartlarının bu alanda yakalanması ve emniyet hizmetlerinin bu yönde değişmesi, Emniyet Teşkilatı mensupları eğitimlerinin modernleşme ve demokratikleşme sürecinin bir parçası olarak kalite politikası temelinde insan odaklı toplumun desteğini ve memnuniyetini sağlama amaçlı demokratik kişilik kazanımı yönünde bir eğitimden geçmesi Emniyet Teşkilatının hem toplum ve hem de uluslararası alandaki konumu açısından da önem arz etmektedir.

Bu çalışma polis amiri eğitiminde otoriter ve yetkeci kişiliğin aksine demokratik kişilik, tavır, tutum ve davranış oluşum ve gelişiminin sağlanmasının Türkiye'nin AB'ye giriş sürecinde ne denli önemli bir yer teşkil ettiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. İnsan Hakları odaklı yaklaşım ve böyle bir eğitimle polis amirinin yetiştirilerek Teşkilata kazandırılması, eskiye oranla AB sürecinde yaşanan kaygı ve sorunları bir nevi azaltacak; böylece demokratik tavır tutum ve davranış sergileyen polis amirinin tüm hal ve hareketleri topluma yansıtacak, Emniyet Teşkilatına halktan gelen güven ve destekle kendini gösterecektir. Zira toplum destekli polislik demokratik polisliği esas teşkil eden bir unsurdur. Bu yönde Polis Akademisi eğitim sürecinde yapılan en ufak bir değişiklik bile büyük önem

taşımaktadır. Polis Akademisinde toplumun memnuniyetini sağlamak amaçlı demokratik bir kişilik kazanım yönünde bir eğitim verilmesi; eğitim sürecinin ve ders müfredatının AB ülkeleri polis eğitim standartlarının yakalanmasını zorunlu kılmaktadır. AB Polis ülkelerinde teorik eğitimin yanısıra ağırlıklı ve uzun süreli verilen uygulamalı ve staj eğitimlerinin teorinin pratiğe dönüştürülmesi ve uygulamada sorun sıkıntı panik yaşamadan görev yapılması, insan ve toplum psikolojisini bilen insan haklarına saygılı empati kurabilen, sorun çözümü için iletişim kanallarını her zaman açık bulunduran demokratik Türk Polis Amiri yetiştirilmesinde büyük rol oynamaktadır. Zira meşru olmayan otoriter, yetkeci tutum ve davranış hal ve hareketlerle polislik demokratik hukuk devletine aykırı bir polislik teşkil eder. Demokrasilerde polis sorun yaratan değil çözüm üretici bir fonksiyona sahiptir.

Güvenlik hizmetlerinde Türkiye'nin AB'ye giriş aşamasında kritik bir dönemde olduğu bu dönemde demokratikleşme, profesyonellik, meslek etiği gibi kavramlar uluslar arası alanda giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Özellikle Emniyet Teşkilatı mensuplarına demokratik bir yaklaşım demokratik davranış ve tutum kazandırılması büyük önem arz etmektedir. Bu özellikler günümüz koşullarında yalnız Türkiye'de değil tüm demokratik ülkelerin polislerinde olması gereken demokratik özelliklerdir. Polis Amiri eğitiminde herşeyden önce öğrenciye kendisini toplumla özdeşleştirmesi ve diğer devlet memurları gibi kamu görevi ifa ettikleri, topluma güvenlik alanında hizmet sundukları konularına ağırlık verilmesi demokratik kişilik eğitimi bağlamında önem arz etmektedir. Kendisini toplumunun bir parçası olarak görmesi hizmetinin de kalitesini artıracaktır. Zira bir ülkenin aynası rolünde bulunan Emniyet Teşkilatındaki sorun ve sıkıntılar sadece teşkilatın değil, aslında ülkenin sorun ve sıkıntılarının dışı vurmasıdır.

Polislik bir hiyerarşi mesleğidir. Otoriter ilişkileri, emir komuta zinciri bulunan bir meslektir. Bu çalışmada eğitim sürecinde başlayan tüm meslek hayatı boyunca devam eden hiyerarşik kurumsal yapı içerisinde polis amiri statüsü gereği meslek hayatı boyunca devam eden bu yapı içerisinde ilişkilerini iletişim, diyalog ve uzlaşma ile sürdüren, bu süreç içerisinde demokratik bir toplumun değerlerini ve demokrasi eğitimi yeterince alarak, kendini tek tiplilik, baskıcı diktacı yetkeci kişilikten ve bunlara has tutum ve davranışlardan, tek seslilikten kurtarabilmiş,

demokrasinin özünü teşkil eden renklilik çeşitlilikten dolayısıyla zenginlikten yana, belli bir kesime çıkarları için değil tüm insanlara eşit hizmet götürme eğiliminde, toplumun her kesiminden insanla iletişim kurabilen, kendi meslektaşıyla uyumlu çalışan, hem meslek içi hem meslek dışı sosyalleşmesinden geri kalmayan, hem kendine hem meslektaşına hem de halkına güvenen, kısacası kendi toplumuna toplum yapısına değerlerine uzak kalmayan, ülkesinin huzur ve güvenliğini her şeyin üzerinde tutabilen kısaca kendini bu sayılan demokratik değerlerle eğitmesini geliştirmesini bilen, kaliteli, eğitilmiş, her yönden ileri seviyede olan ve bu şekilde hizmet veren, demokratik kişilik sahibi polis amiri olacağı konularına teorik olarak değinilmiştir.

Bu araştırma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Emniyet Teşkilatının ve Polis Akademisinin tarihsel gelişimi ve demokrasi, demokratikleşme kavramları ile demokrasi ve eğitim, demokratik eğitim kavramlarının birbirleriyle olan ilişkisi ele alınacak, sosyal psikoloji ve de kişilik davranış ve tutumlar konuları incelenerek demokratik kişilik oluşum ve gelişiminde demokratik değerlerin ve eğitimin önemi belirtilecektir. İkinci bölümde güvenlik hizmetleri alanında Türkiye AB ilişkileri incelenerek, AB sürecinin güvenlik hizmetleri alanında ülkemize getirdiği yükümlülükler yer verilecektir. Üçüncü bölümde ise Emniyet Teşkilatı ile ilgili ortak AB değerleri incelenecek, polis uygulamalarının AB'ye uygun hale getirilmesi, AB eğitim politikası, AB polis meslek etiği ve toplum destekli polislik konuları ele alınmıştır. Dördüncü bölümde Polis Akademisinin örgütsel yapısı ortaya konularak mevcut eğitim öğretim şekli ve kazandırılmak istenen davranış ve ilkeler üzerinde durularak, mevcut AB ülkelerinin polis amir okulları ve eğitimleri incelenmektedir. AB sürecinde demokratik hal ve tavır kazanım ve gelişiminde ne aşamada olduğu ortaya konularak, demokratik polis amir kişiliği oluşumunda AB ülkelerindeki polis eğitimi standardının yakalanması konusunda karşılaştırma ve değerlendirmeler yapılmaktadır. Araştırmanın sonuç kısmında ise araştırmanın bulguları özetlenerek, konu ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır.

I.BÖLÜM

KAVRAMLAR, YAKLAŞIMLAR VE TARİHÇE

1.1.Emniyet Teşkilatının ve Polis Akademisinin Tarihsel Gelişimi

İnsanların topluluk halinde yaşamaya başladıkları andan itibaren bireysel, daha sonra grup veya topluluk düzeyinde çıkar çatışmaları dolayısıyla kabul edilen ve kabul edilmeyen davranış kalıpları oluşmaya başlamıştır. İşte bu davranış kalıplarını belirleyen denetleyen ve uygulayan bir birimin olması gerekliliği, polisliğin varlığını kendiliğinden ortaya koymaktadır. Bu nedenle gelişmiş, gelişmemiş, az ya da çok örgütlü her türlü grup veya toplulukta bir biçimde yerine getirilen bir polislik hizmetinden bahsetmek olanaklıdır. Bunu günümüz polisliğine gelen yolun ilk adımı olarak kabul etmek gerekir. ([http://www.aic.gov.au./conferences/hcpp/ Charles edwards.pdf](http://www.aic.gov.au./conferences/hcpp/Charles%20edwards.pdf)/28.09.2003)

Polis kelimesi eski Yunanca da site şehir anlamına gelen *politeia* kelimesinden türemiştir. Polis kavramı, insan topluluklarının oluşması sonucu varolan şehirleşmenin gelişimiyle ortaya çıkan bir kavramdır. Bugünkü hali ile bilinen modern polisin ortaya çıkışı İngiliz toplumunun 1800’li yılların başında kentleşme ve sanayileşme açısından ve nüfus olarak da diğer ülkelere oranla daha ileri bir düzeyde olmaları sonucu suç olgusunun baş göstererek Londra’da Metropolitan Polisin 1829’da kurulmasıyla olmuştur.

1.1.1.Osmanlı Dönemi Teşkilatlanma

Güvenlik ihtiyacının toplumların vazgeçemedikleri bir unsur olduğu bilinen bir gerçektir. Türkler de tarih boyunca güvenliğe ve toplum huzuruna büyük önem vermişlerdir. Bu bağlamda Orta Asya Türk devletlerinden Osmanlı beyliğinin kuruluşuna kadar olan döneme baktığımızda; Orta Asya Türk devletlerinde kullanılan *Yarkan* teriminin polis karşılığı olarak kullanıldığı, 1913 yılında gün yüzüne çıkarılarak okunan *Suci* kitabesinde kullanılan *Daruğa* terimiyle örtüştüğü ve Moğollar tarafından cellât veya dedektif manalarında kullanıldığı gözümüze çarpmaktadır. Buradan hareketle geçmişteki Orta Asya Türk devletlerinde göçebe bir hayat süren Türk toplumunun güvenliğinden askeri yapı içerisinde seçilenlerin sorumlu olduğu söylenebilir. (Dündar, 1993: 213,214)

Kadı, yasama, yürütme ve yargı yetkilerini kendisinde toplamıştı. Kadılar, Subaşıyla birlikte hareket ederlerdi. *Subaşılar* idari yapılanma içerisinde kadılardan sonra gelirlerdi. Subaşıların altında da Şahne ve Dizdarlar bulunmaktaydı. Sefer zamanı subaşılar, beylerbeyi emrine girerlerdi. (Alyot, 1947:15)

Türklerde polis, askeri teşkilatlanma içerisinde yer alırdı. Barış zamanında iç güvenliği sağlar, savaş zamanında ise orduyla birlikte savaşırdı. Orta Asya Türk devletlerinde emniyet ve asayiş askeri bir teşkilatlanma içerisinde *subaşılar* tarafından yürütülmüştür. *Subaşı* terimi ortaçağ Türk devletlerinde kullanılan yaygın bir unvandı. Bölgelerinin güvenliğinden ve asayişinden de subaşılar sorumluydular. Anadolu, güvenlik ve asayiş bakımından en parlak dönemini Anadolu Selçukluları zamanında yaşamıştır. Subaşına yardımcı olması için de birimler oluşturulmuştur. Osmanlı devletinde subaşı gibi görev yapan birimler vardır. Bunlara *Şihne* veya *Şahne* dendiğini biliyoruz. Subaşılar, kadırla birlikte görev yapmışlardır. (Dündar, 1993: 213,214)

1.1.1.1. 1299–1845 Dönemi

Bu dönem imparatorluğun hâkimiyeti altındaki yerler Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar uzanmaktadır. Büyük bir coğrafi alan üzerinde hâkimiyet kurulduğundan devletleri ve milletleri bir arada güvenli ve uyumlu bir biçimde tutabilmek ve yönetebilmek için değişik teşkilatlanma ve güvenlik birimleri oluşturmaya çalışılmıştır.

I. Murat zamanında Yeniçeri Ocağı isimli bir askeri teşkilat kurulmuş olup, Yeniçeri kelime manası olarak yeni asker demektir. Selçuklular ve Memlûklüler'deki askeri yapıdan hareketle bir teşkilatlanma kurularak benzer özellikte olmakla birlikte yeniçeriler daha gelişmiş ve daha düzenli bir yapı içerisinde bulunmaktaydılar. Yeniçeri ocağına savaşta esir düşenler alınmakta olup girebilmek için; öncelikle Türkçe öğrenmeleri, Türk adetlerini benimsemeleri için Anadolu'daki çiftçilerin yanında bulunmaları gerekmekteydi. Daha sonra günlüğü iki akçe olmak suretiyle yeniçeri ocağına yazılanlar ilk başta Acemi Ocağı olarak adlandırılan kışlalarda eğitilir ve yetenek ve ihtiyaca göre değişik birimlerde istihdam edilirdi.

Eski Türklerde ve Osmanlılarda polis, askeri yapılanma içerisinde görev yapmaktadır. Osmanlı'nın kuruluş dönemlerinde Osmanlı bir beylik ve devlet olarak yapılanmış olup, bu yapının içerisinde yer alan küçük beylik ve toplulukların başında kadılar bulunmaktadır.

Bu beyliklerde, kadılara yardımcı olarak da subaşılar görevlendirilmişlerdir. Zabıta hizmetlerinin, zamanla olan değişimler karşısında devamlı olarak gelişmesi sonucu subaşılardan emirleri altında bulunan yasağın yanında gece güvenliğini sağlamak üzere Asesler devreye sokulmuştur. Aseslerin başında ise Asesbaşı bulunmaktaydı. (<http://www.diyadin.gov.tr/turkish/sureliyayin/oku.asp?Sayfa=4&sayi=136/turk-polis-teşkilati>) Bu devirde zabıta hizmetlerinin etkili bir biçimde yürütülmesi için bugünkü manada karakollar kurulmuştur.

Osmanlı imparatorluğunda halk, güvenliğini sağlayan unsurlara güvenlik hizmeti karşılığında aidat öderdi. Buna örnek olarak, İstanbul'un muhtelif yerlerinde bulunan kulluklar mıntıklarındaki emniyet ve inzibatını sağlayarak bu bölgelerin halkını korurlar; buna karşılık halk kendilerini muhafaza eden kullukçulara belirli aidat verirdi. (Tongur, 1946:63)

Emniyet ve asayiş işleri Yeniçeri Ocağı içinden seçilenler tarafından yürütülmekteydi. Ancak emniyetten ve asayıştan sorumlu olan yeniçerilerin uygunsuz, emniyeti bozucu davranışlar göstermesi ve kendilerinin suç işleyen konumuna düşmeleriyle bu sorumluluk ve yetkileri sona ermiştir.

18.Yüzyıl başlarında devletin gerilemeye ve yönetimin çözülmeye başlamasıyla birlikte, düzen ve güvenliği sağlamakla görevli yeniçeriler, meyhanelerde sarhoş olup halka saldırmaya, kadın hamamlarını ve hatta erkek hamamlarını basmaya başlamış, emniyet ve asayışı bozmuşlardır. İç güvenliğin bozulmasında bu işlerle görevli memurlar büyük rol oynamışlardır. Osmanlı imparatorluğu, güvenliğin ve asayişin sağlanmasının artık Yeniçeri ocağıyla olamayacağını anlamıştır. (Eraslan ve Metin, 1984:134)

Yönetimin yeniçeriler hakkındaki bu kanaatinden sonra, yeniçeri ocağının tümüyle kaldırılması ya da iyileştirilmesi tartışmaları başladı. Sonuçta ocağın kaldırılması kararlaştırıldı ve II. Mahmut bir ferman yayınlarak Yeniçeri Ocağının

kaldırıldığını duyurdu. Yeniçeri Ocağı 18 Haziran 1826 tarihinde padişah II. Mahmut tarafından ortadan kaldırılmıştır. Bu olaya tarihte Vaka-i Hayriye (Hayırlı Olay) denmiştir. (Yılmaz, 1998:6)

Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra, İstanbul'da Asakir-i Muntazama-i Hassa (Asakir-i Mensura-i Muhammediye) isimli ve polisiye hizmetleri de yapmak üzere yeni bir askeri örgüt kurulmuştur. Serasker denilen bu örgütün komutanı, iç güvenliğin sağlanmasına ait Yeniçeri Ağası'nın yetkilerine sahip olmuştur. (Eraslan ve Metin, 1984:134,135)

Bu dönemde, gerek başkent İstanbul'da, gerekse taşrada polis hizmetleri birbirinden farklı örgütler tarafından yürütülmüştür. (Yılmaz, 1998: 6)

1.1.1.2. 1845-1918 Dönemi

Emniyet hizmetlerinin farklı şekillerde ve birçok makam ve kişilere bağlı olarak yürütülmesi sonucu ortaya çıkan rahatsızlıklar nedeniyle, taze bir kan ve güvenlik ve asayişin düzenliliğini sağlamak için 10 Nisan 1845 tarihinde İstanbul'da halkın emniyetini sağlamak üzere *Polis* adıyla bir zabıta teşkilatı kurulmuş ve başına da Tophane Müşiri Mehmet Ali Paşa getirilmiştir. Başkentte polis hizmeti Yeniçeri ağası ve polis adını taşıyan bir teşkilat tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Taşrada Polis hizmeti ise, Sipahiler ve İstanbul'da olduğu gibi memleketin birçok illerinde kurulan Asakir-i Mensura alaylarına verilmiştir. (Dündar, 1993: 213, 215)

Bugüne değin hazırlanma sürecinin nasıl geliştiği tam olarak bilinmeyen 1845 tarihli Polis Nizamnamesinin kaynağını; 1 Temmuz 1800 tarihli *Paris Emniyet Müdürlüğünün Görevlerini Düzenleyen Kararname* adlı metnin teşkil ettiği tespit edilmiştir. (Yılmaz, 1998:6)

1845 Tarihli Polis Nizamnamesinin 3. maddesinde yabancıların evraklarının kontrol görevinin, 5. maddesinde avcılara ruhsat düzenleme yetkisinin, Nizamnamenin 7. maddesinde ise dilencilik yapılmasını engelleme görevinin, 8. madde de ise yoksulluğu nedeniyle memleketine dönemeyen veya hastasını gönderemeyenlere yardım etme hususunun, 10. madde de işini bırakarak halkı ve çalışan işçilerin çalışmasını engellemek maksadıyla kurulan demek ve toplulukların çalışmalarını engelleme ve bozma görevinin, 13. madde de ise yurt dışından gelen

kitapların incelenmesi, basımından veya satılmasından önce polis kontrolünden geçirmesi hususlarının polisin görev ve yetkisi dahilinde olduğu bildirilmiştir.

Bu dönemde polislik mesleği için ayrı bir okul bulunmamakta ve polislik için seçilenler rasgele kura ile seçilmektedirler. Polis ve Jandarma bir daha birleşmemek üzere yine bu dönemde ayrılmışlardır. Osmanlının kurulduğu ilk yıllardan beri güvenlik hizmeti askeri bir yapı içerisinde sürdürülmeye çalışılmış olup askeri bir yapı içerisinde güvenlik hizmetinin sağlanmasının güçlüğü ortaya çıktığında ise güvenliğin farklı bir teşkilat tarafından yapılmasına ihtiyaç doğmuştur.

1876 yılında Tanzimat ve Islahat Hareketleri çerçevesinde, Avrupa'daki örneklerle göre bir polis teşkilatı kurulmasına, I. Meşrutiyetin ilanından sonra oluşan hükümet programında yer verilmiş ve 1879'da Zaptiye Nezareti kurulmuştur. Polisin görevleri önleyici, adli ve siyasi olmak üzere üçe ayrıldı. Polisler ise beş sınıfa bölünerek sınıflandırılmışlardır. Bunlar; Serkomiser, İkinci komiser, üçüncü komiser, komiser yardımcısı ve polis memurudur. Zaptiye Nezareti EGM yerine kullanılan bir teşkilattır. 1909 yılında kaldırılmıştır. (Dündar, 1993:315) Kaldırılan Zaptiye Teşkilatının yerine merkez ve taşra birimlerinden oluşan polis teşkilatı kurulmuştur. Merkez teşkilatında İstanbul, Üsküdar ve Beyoğlu polis müdürlükleri ve Beşiktaş polis memurluğu olarak 4 polis dairesi bulunmaktaydı. Her polis dairesi de merkezlere bölünmüştür.

Geçen zamanla oluşan ve giderilmeyen eksikliklerin ortadan kaldırılması amacıyla hukuki bilgiye sahip polislerin yetiştirilmesi için 1889 yılında İstanbul'da bir dersane açıldı. Bu dersane okul niteliğinde olmayıp hizmet içi eğitim yapan bir kurs niteliğindedir. Açılan bu dershanedeki eğitime Bab-ı Zaptiye (İstanbul'un emniyet işleriyle uğraşan dairenin ismidir) emrinde görev yapan polislerle çavuş ve komiserler katıldılar. İlk açılan bu kursa katılan 40 personel eksiklik hissedilen konularda eğitildi. Haftada 2 gün ve 1,5'ar saat eğitime tabi tutulan personel; ceza yargılama usulü ve ceza kanunuyla ilk soruşturmanın nasıl yapılacağı hususunda eğitildikten sonra, yapılan sınav sonucunda başarılı olanların görevde yükselmeleri ve ödüllendirilmeleri sağlandı. Bu eğitim kurumundan yeterlilik belgesi almaya hak kazanan komiser sınıfı amirin çoğaltılması durumunda illerde bulunan polis komiserliklerinin bunlara verilmesini karara bağlandı. Aynı şekilde 1889 ve takip

eden yıllardaki Osmanlı Devleti yıllıklarında bazı polislerin *Polis Muallimi* olarak adlandırılmış olmasından da polis kursları için dersliklerin açıldığı sonucuna varılması mümkündür. Ancak, bu uygulamanın ne zamana kadar devam ettiği hususunda bilgiler mevcut değildir. (Şahin, 2001:121,122)

Bundan sonra, 19 Nisan 1907 tarihinde dış devletlerin etkileri altında kalınmadan kendi ülke gerçeklerimize göre Polis Nizamnamesi yayınlanmıştır. Nizamnamenin içeriği; polisin idari, adli ve siyasi görevleri, polis teşkilatı; merkez ve taşra kuruluşları ve hiyerarşi, polisin Asakir-i Nizamiye ve Jandarma ile ilişkileri, polislerin görev başında sahip oldukları hak ve yetkileri, polis müfettişlerinin görevleri, sivil polisler, polis meclisinin görevleri, polisin seçim ve tayin usulü, polisin yargılanması ve cezalandırılması, polisin levazım ve ödenekleri konularından oluşmuştur.

Ayrıca ilk Polis Okulu 1907 yılında Selanik'te açılmıştır. Zira azınlıklar o zamanlarda Selanik ve çevresinde taşkınlık yapmakta ve emniyet hizmetleri etkili bir şekilde yürütülememektedir. Bu okul, Osmanlı devleti hükümetinin etkisini dış devletlere karşı hissettirme, bu devletlere karşı iyi gözükme çabaları neticesinde kurularak Avrupa'daki polis sistemi örnek alınarak meydana getirilen bir okuldur.

21 Mayıs 1913 tarihli Polis Nizamnamesi, II. Meşrutiyet devrinin koşullarına ve zamanın ihtiyaçlarına göre hazırlanmış ve bu nizamname ile polisin örgütlenmesi, görev ve yetkileri, personelin dereceleri, sınıfları, mesleğe giriş, yükselme ve diğer tüm özlük işleri, soruşturma, yargılama, istifa, tayin, izin cezalandırma işleri, levazım işleri, polis karakolları ve görevleri, polisin kıyafeti ve davranış biçimleri yeniden düzenlenmiştir. Bu nizamnamede polis piyade, süvari ve sivil olmak üzere üç sınıfa ayrılmış; meslek dereceleri sıralaması; Polis adaylığı, Polis Memurluğu, Komiser Muavinliği, Komiserlik, Merkez Memurluğu, Polis Müdürlüğü kısmı, adli ve idari riyaset ve müdüriyetleri emniyet müdürlüğü, Emniyet Umumiye Müdürlüğü, İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiye'si olarak düzenlenmiştir. (Dündar, 1993:26)

1.1.2. Cumhuriyet Dönemi (1920–1937)

Cumhuriyetin kurulması, gelişmesi ve olgunlaşması süreçleri, Türk Polis Teşkilatına da yansımıştır. TBMM hükümeti kendi başına ülkenin geleceğinde söz

sahibi olmuş, emniyetin sağlanması ve düzenin koruyuculuğu görevini Türk Polis Teşkilatı üstlenmiştir.

TBMM'nin kuruluşundan iki ay sonra 24 Haziran 1920'de mevcut teşkilatımız olan EGM'nin temelleri atılmıştır. 24 Haziran 1920 tarihinde Ankara'daki Milli Hükümete bağlı Emniyeti Umumiye Müdürlüğü faaliyetini sürdürürken, aynı yıllarda İstanbul hükümetine yani padişaha bağlı İstanbul'daki Emniyeti Umumiye Müdürlüğü adı altında iki kuruluş faaliyette bulunmuştur. Görev alanı esasen sınırlı olan İstanbul'daki Emniyeti Umumiye Müdürlüğü 1922 yılında kaldırılmıştır. (Kuyaksil, 2000:10) Milli Hükümetin kurduğu yeni Emniyeti Umumiye Müdürlüğü; Bir genel Müdür, Bir genel müdür yardımcısı ile Emniyet, Seyri sefer, Memurin Şubelerinden ve altı kişilik teftiş kurulundan oluşan küçük bir kadro ile çalışmaya başlamıştır. (Eraslan ve Metin, 1984:159)

1924 Yılında Polis Mecmuası Müdürlüğü polisin halkla olan ilişkilerini geliştirmek ve polisin yaptığı iş ve eylemlerin geçerliliğini halka anlatmak için faaliyete geçirdiği polis dergisi halen yayın hayatına devam etmekte, Emniyet Teşkilatı içindeki önemli olaylar ve bilimsel makaleler bu dergide yayımlanarak ücretsiz olarak tüm teşkilata dağıtımı yapılmaktadır.

1932 yılına gelindiğinde yapının eskiden kalan izlerinin silinmesiyle ve günün şartlarına uygun olarak yeniden yapılandırılması durumu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle geçmişte hazırlanan nizamnamelerin günün şartlarına cevap veremediği tespit edildiğinden 30.06.1932 tarihinde Polis teşkilatının kadro ve derecelerini, atama, yükselme, mesleğe girme ve cezalandırma gibi hususları içeren 46 maddelik 2049 sayılı Polis Teşkilat Kanunu çıkarılmıştır. (Kuyaksil, 2000:11,12)

Bu kanuna göre polislik mesleğinin güvenlik hizmetinin sürdürülmesi ve yüksek derecede verim alınabilmesi için polislik eğitiminin okullarda verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kanunla kadınlar da polis hizmetlerine katılabileceklerdir. Diğer dönemlere oranla Cumhuriyet döneminde polisin eğitimi konusuna bakıldığında cumhuriyetin diğer kurumlarında olduğu gibi Emniyet Teşkilatı için de çağdaş bir anlayışın yakalandığı ve uygulandığı söylenebilmektedir.

Emniyet Teşkilatına personel yetiştirecek okullara alınacak kişilerde aranacak şartlar ile polislik mesleğine giriş ve poliste terfi esasları, 4 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe konan 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununda belirtilmiştir. Emniyet Teşkilatının ihtiyacı olan amir sınıfı personeli yetiştirmek için ise bir eğitim birimi kurulması düşünüldükçe, bu amaç doğrultusunda Ankara Polis Enstitüsü Yüksek Öğretim Kısmı kurulmuştur. Bu Enstitü emniyet amirlerini yetiştirmeğe mahsustur.

1.1.2.1. 1937–1962 Dönemi

Bu dönem içerisinde inkılâpların tamamlanmış, Türkiye Cumhuriyeti Devlet sistemi yerleşmiş, ancak devletin sisteminde iç ayaklanmaların ve kargaşaların olmasından dolayı ordu müdahale etmiş, iki defa anayasa değişikliği olmuştur. İç güvenlik açısından devletin tüm kurumlarında olduğu gibi polis teşkilatının da idari yapılanmasında ordu mensuplarının görev aldıkları zamanlar olmuştur. Nüfus 1937 yılından önceki dönemlere göre büyük ölçüde artmış dolayısıyla suç oranlarında da artış gözlenmiştir. Teşkilatın hızla gelişen suçlara karşı önlem alabilmesi için yeterli sayıda eğitilmiş polis için bu dönemlerde polis kursları düzenlenmiş ve eksik olan kadrolar tamamlanmaya çalışılmıştır.

Tamamı 46 maddeden ibaret ve 28 Ağustos 1939 tarihli *İl Polis Kursları Talimatının* 1. maddesinde belirtildiği üzere, polis enstitüsü ilk kısmının ve polis okulunun yetişemediği polis tahsil boşluklarını en kısa bir zamanda doldurmak ve polis okulu derecesinde tahsil göstermek maksadı ile ilk defa olarak; Ankara, Bursa, Diyarbakır, Edirne, Elazığ, (Tunceli dâhil) Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Seyhan, Trabzon ve Zonguldak'ta polis kursları ve 23 Eylül 1943 tarihli İstanbul ve 1 Kasım 1943 Ankara belediye kursları talimatlarına göre de İstanbul'da ve Ankara'da birer belediye kolluğu kursu açılmıştır.

Polis Enstitüsü öğretim kısımları ile polis okullarında öğretim süresi birer yıldır. Bu süre o dönemlerde öğretmenler meclisinin düşüncesi öğrenilerek Genel müdürlüğün tasvibi ile uzatılabilirdi. Enstitüye bağlı uzmanlık kurslarının öğretim süresi de aynı esaslar dâhilinde belirtilirdi. Enstitünün bütün öğretim kısımlarıyla polis okullarında okutulacak dersler, kültürlü meslek memurları yetiştirmeyi sağlayacak şekilde hazırlanmaktaydı. Haftalık ders saatleri müfredat programları ve bu programlarda yapılması gereken değişiklikler mecburi ve serbest kurslar ve

mesleki konferanslar da aynı amaçla tespit edilirdi. Sınavlar kayıt ve kabul, sınıf geçme ve mezunluk, bütünleme ve engel sınavları olmak üzere üç çeşit olup bunlar enstitü tüzüğü'nün 6. maddesinde teferruatıyla gösterilmiştir.

Görülüyor ki, 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu, polis meslek öğretim ve eğiliminde memlekete, iyi ve bilgili polis yetiştirilmesini gaye edinmiş öğretim kurumlarını getirmiş bulunan bir kanundur. Emniyet Teşkilat Kanununun bu bakımdan haiz olduğu ehemmiyet, polis kadrolarını zamanın araç ve gereçlerine göre yenileme imkânlarını sağlamış bulunmasından daha önemsiz değildir. (Tongur, 1946: 348,352)

1.1.2.2. 1962–2001 Dönemi

Polis Enstitüsü Türk Emniyet Teşkilatı'nın amir ihtiyacını karşılamak üzere ilk olarak kurs şeklinde oluşturulmuş, daha sonra 3 yıllık bir eğitim kurumuna dönüştürülmüştür. Ancak bu yapılandırma da gelişen toplum ve teşkilatın ihtiyaçlarına cevap veremediği için 4 yıllık fakülte seviyesine çıkarılarak, alanlarında bilgili ve eğitimli polis amirleri yetiştirmeye devam etmektedir.

Polis Enstitüsü bünyesinden Polis Okullarından tamamen alınarak doğrudan yüksek bir öğretim kurumu haline getirildi. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 58. maddesi; 5. Fıkrası uyarınca onaylanan Ankara Polis Enstitüsü, Polis Koleji ve lise mezunlarına yönelik olan 2 senelik meslek içi yüksek okul sayılmakta iken, MEB ile yapılan çalışmalar olumlu olarak sonuçlanmış ve 1961-62 ders yılından itibaren öğretim seviyesi yüksekokul haline getirilmiştir. Lisans ders saatlerinin artırılması suretiyle eğitim süresinin 2 yıldan 3 yıla çıkarılması kararlaştırıldı. Polis Enstitüsü'nün 3 yıllık yüksek dereceli bir okul haline getirilmesi de yine MEB Talim ve Terbiye Dairesi 25.06.1962 gün ve 175 sayılı kararlar ile tasdik edildi. Emniyet Teşkilatına amir yetiştirmek üzere kurulmuş olan Polis Enstitüsü'nün üç yıllık eğitim süresi, istenilen seviyede amir yetiştirilmesine yeterli olmadığından, müfredatının geliştirilerek eğitim süresinin 4 yıla çıkarılması düşünüldü. Bu amaçla MEB ve İçişleri Bakanlığı koordinasyonu ile bir danışma kurulu oluşturuldu. 10.10.1980 tarih ve 139 sayılı MEB Talim ve Terbiye Dairesi Başkanlığı kararıyla Enstitü dört yıla çıkarılmıştır.

Bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla 1937 yılında Polis Enstitüsü kurulmuştur. Polisin eğitimi Cumhuriyet dönemine kadar askeri bir teşkilatlanma içinde ve eğitimine fazla önem verilmeden yürütülmüş ise de, Cumhuriyet dönemiyle polis eğitim kurumlarının kurulmasıyla polisin eğitim seviyesi ve kalitesi yükselmiştir. Bu amaçla Polis Enstitüsünün devamı şeklinde kurulan Polis Akademisi; bilgi çağının dinamik, demokratik ve son derece eğitilmiş ve kültürlü polislerini yetiştirmek üzere 6 Aralık 1984 yılında faaliyete geçirilmiştir.

1.1.2.3. 2001 ve Sonraki Dönem

Bu dönem AB'ne üye bir devlet olma yolunda ilerleyen, genç nüfusu ile diğer Avrupa devletlerini kışkırtan, toplumun ihtiyaç ve beklentilerinin farklılaştığı, demokrasi, insan hakları ve demokratikleşme kavramlarının ön plana çıktığı ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak farklı suç türleriyle mücadele edebilecek bir yapıda polis yetiştirecek kurumların oluşması dönemi olarak da belirtilebilir.

Güvenlik Bilimleri Enstitülerin adları, bölümleri, öğrenci seçimi ile enstitülerde yapılacak lisans üstü eğitim-öğretimin şekli, süresi, programları, 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun yüksek öğretim kurumları ile ilgili hükümlerine ve buna dayalı olarak verilen diplomalar, çıkarılacak yönetmelikle belirlenir. 1937 yılında Polis Enstitüsü adıyla 1 yıllık yüksek eğitim ve öğretime başlayan 1984'te 4 yıllık lisans eğitimine geçen Polis Akademisi 2001 yılında lisans eğitimi işlevini Güvenlik Bilimleri Fakültesine devretmiştir. Bu değişimle birlikte Akademinin eğitim yapısı bilimsel bir özerkliğe kavuşmuştur.

Geçmişte polis alımlarında kullanılan kıstaslara baktığımızda günümüzdeki aranan şartlarla benzeştiği fakat kaliteli polis yetiştirme çabalarının önemli noktalarından biri olan Öğrenci Seçme Sınavı şartının, polisin kalitesini artırma ve polis okullarında kendisine verilmek istenen bilgi ve becerilerin daha iyi anlaşılması için de yararlı olduğu görülmektedir. Polis Yükseköğretim kanununun benimsenip uygulanması Polis Akademisi için en iyi değişimlerden bir tanesidir. Yapılan tüm bu değişiklikler bilgi çağının demokratik polislerini yetiştirmek amaçlı olup, uzun ve meşakkatli bir çalışmanın sonucunda oluşturulmuştur. Polis Akademisinin Güvenlik Bilimleri Fakültesine dönüştürülmesi ve eğitim süresi 9 ay olan Polis Meslek Yüksek okullarının 2 yıllığa dönüştürülmesi, okutulan derslere ve müfredatlarına

bakıldığında, geçmişte hazırlanan müfredat programlarından daha bilimsel ve eğitim süreçleri göz önüne alınarak hazırlanmış oldukları ilk etapta göze çarpmakla birlikte, yapılan bu müfredat çalışmalarında insan hakları demokrasi kavramlarının temel alınarak bu eksen etrafında yoğunluk kazandırılması Polis eğitiminin AB standartlarını yakalaması dolayısıyla demokratik polisliğin tam anlamıyla uygulanması açısından önem arz etmektedir.

1.2.Demokrasi ve Demokratikleşme Kavramları

Demokrasi kelimesi duyulduğunda akla ilk gelen, özgürlük ve doğal haklar kavramlarıdır. Kısaca halkın kendi kendini yönetmesi olarak da tanımlanmaktadır. Demokrasi ile yönetilen bir ülkede, yönetenler yönetilenlerce dürüst bir şekilde, oylama ile başa getirilirler. İşbaşında olan yöneticiler bağımsız yargı organlarınc denetlenmektedir. Halkın lehine bir sistem olan demokrasi, bunu temel amaç olarak saymaktadır. Demokrasi kamu yararını gözetmekte ve kamunun merkezinde de insan olgusu varlığı düşünülürse bu sistemin temelinde de insan ve insan hakları vardır denilebilmektedir.

Demokrasiyi sözlük anlamına göre tanımlamak gerekirse, eski Yunanca'da *demos* ve *kratos* kelimelerinin tercümesi olan halk iktidarı anlamına gelir. (Sartori, 1993:11) İktidar belli bir aileye, zümreye, sınıfa kesinlikle ait değildir. Halka, halkın yönetimine aittir. Halk istediği zaman demokratik bir biçimde dürüst ve adil oylama yaparak yöneticilerini değiştirmektedir.

Ancak demokrasi sınırsız özgürlük anlamına da gelmez. Çünkü birinin özgürlüğünün bittiği yerde bir diğer insanın özgürlüğü başlamaktadır. Toplumun bir takım yaptırımları bulunmaktadır. Örf, adet ve görgü kuralları bulunmaktadır. Demokrasi ülkesinde yaşıyorum, demokratik bir ülkede yaşıyorum diyerek insan her istediğini yapamaz.. Seçimler özgür ve adil bir biçimde, kanunlar herkes için ve eşit bir şekilde, insan hakları güvence altında anayasa ve diğer kanunlarla sınırlandırılarak, hoşgörü, işbirliği ortamının gerçekleşmesi ve bu ortamda yaşanması halinde gerçek demokrasiden söz edebiliriz.

Demokrasi bireylerin değil, toplumların veya toplulukların karakteristiğidir. Bir birey kendi başına demokrasiye sahip olamaz. Toplumlar bireylerden oluşurlar,

ama salt bireylerin bir araya gelmelerinden değil. Toplum, bir araya gelmiş bireylerden daha fazlasını ifade eder. Bireylerin kendi kimlikleri, duyarlıkları, şeylere verdikleri anlamlar, hayata yaklaşımları (kendileriyle ilgili hemen her şey) yer aldıkları kolektif yaşam tarafından önemli ölçüde biçimlendirilir. Demokrasi hükümetleri seçmek ya da kural koymak için gerekli adil düzenlemelerden daha fazla bir şey olmalıdır. Demokrasi bir yaşam biçimidir. Demokrasi ulusal ya da daha küçük bir topluluğun tüm yaşamını ve işleyişini kaplayan bir niteliktir; demokratik bir toplum, ulusu ya da diğer bir topluluğu oluşturan insanların bütün karşılıklı ilişkilerinin kümesidir. (http://www.hacettepe.edu.tr/~ergen/egitim-sosyolojisi/demokrasi_egitim.htm)

1.2.1. Demokrasi Fikri ve Tarihsel Gelişimi

Tarihsel açıdan demokrasi Milattan önce 5. yy.da Yunan sitelerinde ve bunlara benzeyen sosyal topluluklarda ortaya çıkmıştır. Bu şehirlerde, öncesinde uygulanmakta olan yönetim sistemi olarak kölelik sistemi yine o zamanlar Akdeniz ve Avrupa'nın bir bölümünde son derece yaygınlaşmıştır. Site yönetiminin yapısını ise Doğan şöyle açıklamaktadır:

“Site ortak iradesi kolektif mülkiyet uygulaması ve doğal dayanışma boyutuyla bir çeşit cemaat toplumdur. Sitenin karakteristik mensubiyetleri dışında kalan bireyin yaşam alanı da daralmış sayılır. Mensubiyetlerle var olmak uygulamada giderek bireyin yerine mensubiyetlerin varlığını ikame etmiştir. O nedenle eski Yunan da birey yok.; klan, sınıf ve site vardır. Demokrasinin kamusal alanı olan gerçek zemininde işte bu tanımlanmış mensubiyetler yer alır. Oysa demokrasilerin ayırt edici ögesi bireydir. Vatandaştır. Vatandaş kavramı aynı zamanda demokrasinin kamusal alanının en temel belirleyicisidir. Çünkü her rejimde yönetenler ve bir kamusal alan vardır.” (Doğan, 2004:174)

Ortaçağda ise kilise tüm otoritelere bilime, sanata ve diğer dallara egemen olmuş, hatta dünyanın yuvarlak olduğunu ve güneşin etrafında döndüğünü keşfeden Galileo bile ölümden ancak kilisede tövbe ederek kurtulmuştur. Yönetim organlarından yürütme, yasama ve yargı güçlerini birbirinden ayırarak dengelemeyi, bireyin temel hak ve özgürlüğünün garanti altına alınmasını savunan 18.yy. filozoflarından Montesquieu'nun yayımladığı *Kanunların Ruhu* adlı eserindeki

öğretiler ABD anayasasının felsefi temelini oluşturmuştur. 1215’de Magna Carta’yla kralın otoritesi bir ölçüde sınırlandırılmış, İngilizlerin *Bill of Rights* (en önemli hak, vatandaşların esas haklarını gösteren beyanname), *Habeas Corpus* (mahkeme talebi, gözaltındaki kişinin suçunun tespiti için mahkemeye çıkarılmasını temin eden emir, ihzar emri) gibi kanunları da kralın iktidarını kanunla sınırlamış, böylece insan hak ve hürriyetlerinin kapsamı daha da genişletilmiştir.

1776 Virginia Anayasası bütün insanların eşit olarak yaratıldıklarını, devredilemez hakları olduğunu, devletin ona bu hakları sağlamak olduğunu, 4 Temmuz 1776 tarihli Amerikan Bağımsız Bildirisi ise kişi güvenliği, söz hürriyeti, basın hürriyeti, toplanma hürriyeti, dilekçe hakkı, mülkiyet hakkı gibi klasik hak ve hürriyetlerine ver vermiştir. (Kapani, 1981:44,45) 1789 Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirisinde ise 17 madde bulunmakta olup, bir takım hak ve hürriyetler (söz, yazılı, vicdan hürriyetleri, mülkiyet hakkı, kişi güvenliği vb.) yanı sıra bunları korumak için gerekli siyasal ilkeler (milli egemenlik prensibi, vergiye muvafakat, kuvvetler ayrılığı ilkesi vb.) bulunmaktadır. (Erim, 1942:223)

1902 yılında dünya üzerindeki 48 ülkeden 9’unda demokrasi olduğu, 1920’lere doğru bu sayının arttığı 64 bağımsız devletten 22’sinin demokrasi ile yönetildiği tespit edilmiştir. (Powell, 1990:3) 1945’te imzalanan BM Antlaşması ile dünya barış ve huzuru için bir adım atılmıştır. Böylece insan hak ve temel özgürlükleri ilk defa resmen uluslararası hukuk alanına çıkmış ve evrensel bir değer kazanmıştır. BM’nin kurduğu bu komisyonla hazırlanan 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde kişi hakları daha çok genişletilmiştir. AİHS, 4 Ekim 1950’de Avrupa Konseyi üyesi devletler tarafından imzalanmış ve 1953’te yürürlüğe girmiştir. Sözleşmede kişi ve siyasal haklar yer almaktadır. Sosyal ve ekonomik hakların korunması için AİHK, AİHM, Bakanlar Komitesi olmak üzere üç organ kurulmuştur.

1975’te Helsinki’de imzalanan AGİK Nihai Senedi de uluslararası alanda insan haklarına saygı gösterilmesi konusunda atılan bir diğer adımdır. Avrupa ülkeleri ile ABD ve Kanada’nın imzaladığı bu belge bir sözleşme niteliğinde olmayıp, bağlayıcılığı da yoktur. Daha çok Avrupa’da güvenlik ve işbirliğini sağlayacak esasları belirlemek için imzalanmıştır.

1900'lu yılların sonu artık totaliter ve otoriter rejimlerin halkın ayaklanması sonucu yıkıldığı bir dönem olmuştur. Özellikle Doğu Avrupa ülkelerinde özgürlük, demokrasi ve insan hakları kavramlarına gerekli önem gösterilmiş ve insanların kendi yaşamlarına dair gözleri açılmıştır.

1.2.2. Demokrasinin Nitelikleri

Demokrasi gibi bir siyasal örgütlenmede bulunması gereken sosyo kültürel temeller aynı zamanda demokrasinin temel ilkelerini teşkil etmektedir. Bunlar;

1. *Halkın Egemenliği*: Halkın anlamı bir ülkede yaşayan insan topluluğu, egemenlik otorite, güç anlamında olup halkın egemenliği ise, bu güç ve otoriteyi halkın elinde bulundurması anlamındadır. Halk egemenliğini yaşadığı toprağa, vatana sahip çıkarak, koruyarak, kollayarak gösteriyorsa, işte o zaman halk kavramı millet kavramına dönüşür.

2. *Temel İnsan Hakları ve Hürriyetlerinin Tanınması*: Demokrasi ve insan hakları kavramları içice kavramlar olup, temelinde insan hakları kavramı bulunan demokrasi, insanların refahı ve huzurunu temin edici bir sistemdir. 13.yy.dan itibaren *Magna Carta* ile temel hak ve hürriyetler somutlaşmaya başlamış, akabinde *Bill of Rights* ile hak ve hürriyetler kapsamı genişletilmiştir. 1786 Amerikan Bağımsızlık Bildirisi ile kişi güvenliği, basın hürriyeti, mülkiyet hakkı, dilekçe hakkı gibi klasik hak ve hürriyetleri oluşturan kavramlar yer almış, 1789 Fransız bildiri ve de benzer hak ve hürriyetler tekrarlanmıştır. 1845 BM Antlaşması ve 1948'deki İnsan Hakları Evrensel Bildirisi ile de temel hak ve hürriyetler uluslararası temel bir nitelik kazanmıştır.

3. *Demokratik Hukuk devleti*: Halkın hukuki sistemde güvenlik içinde bulunduğu, devletin tüm eylem ve işlemlerinin hukuk kurallarına bağlı olarak yürütüldüğü bir sistemdir. Anayasa Mahkemesi hukuk devletini insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu, adil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendisini yükümlü sayan, bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlet şeklinde tanımlanmıştır. Demokratik hukuk devletlerinde devlet, kendi halkından herkese eşit muamele etmektedir. Devletin yasalarını yürütmesine aracılık eden kural ve usuller kamusal, herkese açık bir şekilde ve gizli olmamalıdır. Demokrasi bir erdemlilik

rejimidir. Bu nitelik hem devlete ve hem de vatandaşlara karşılıklı sorumluluk yüklemektedir. Yani erdemli olma vatandaşlar kadar devletten de beklenen ve istenen bir niteliktir. Erdemi ön plana almayan bir siyasal sistemin vatandaşların hak ve özgürlüklerine saygıyı öne çıkaran bir demokrasiye dönüşmesi mümkün değildir. Bu durum vatandaşlar için de geçerlidir. (Doğan, 2004:174)

Demokrasi bir hoşgörü rejimidir. Her yönüyle birbirinden farklı unsurlar bu sayede birbirlerine katlanmayı öğrenirler. Dolayısıyla tüm yönleriyle kültürel özellikleriyle birbirinden farklı insanlara, birbirine saygı duyma olgusu demokratik ortamlarda öğretilir. Halk böyle bir ortam içerisinde temsili seçim ile kendi seçtiği böylelikle irade ve egemenliğini ortaya koymuş temsilcilerin arasından seçimini yapmaktadır.

Demokrasiler aktif vatandaş gereksinim duyar. Aktif vatandaş sadece düzenli aralıklarla bir partinin genel başkanını hükümet başkanı olarak seçmekle kalmaz. Siyaseti ve siyasal katılımı sürekli bir tutum ve davranış biçimi olarak görür. Ancak katılım oy vermektan ibaret değildir. Demokrasilerde seçim dışında da geliştirilen katılım biçimleri, kanalları ve kurumlarıyla yönetim etkilenebilir. Halkın örgütlülük düzeni ve sivil toplum kuruluşlarının varlığı, siyasal katılımı zorunlu kılacak koşullardır. Bu da örgütlenme düşünce ve ifade özgürlüklerini gerektirir. (Bolat ve Dağı, 1999:12)

“Hukuk Devletinde devlet, devletin hukuk kurallarıyla bağlı sayılmadığı *polis devleti* kavramının karşıtıdır. Polis Devleti deyimi ile 17. ve 18. yüzyıllarda Kara Avrupası ülkelerinde egemen olan yönetimi hukuka bağlı olmayan ve toplum için her türlü önlemi alma yetkisi olan devletler anlatılmak istenir. İlk kez Almanya’da ortaya çıkmış bir kavram olan Polis Devleti, kamunun refahı ve selameti için her türlü önlemi alabilen bu amaçla kişilerin hak ve özgürlüklerine alabildiğine müdahale edebilen onlara külfetler yükleyen fakat tüm bunları yaparken idaresi hukuka bağlı olmayan devlet demektir. Polis devletinin özelliği yönetimin hukuk kurallarıyla bağlı olmaması güç ve yetkilerinin takdire dayanması, yargısal denetimin uygulanmasıdır. Yöneticiler, olan hukuk kurallarına uymak zorunda değildirler. Böyle olmakla birlikte Polis Devleti düzensiz hiçbir kurala bağlı olmayan devlet anlamına gelmez. Yönetim içinde bir düzen yöneticilerin uyması gereken kurallar vardır. Bu kurallar yöneticileri yönetilenlere karşı

bağlamaz. Bu durum sınırsız yetkilerle donatılmış devlet gücünün keyfiliğe kaymasına neden olmuştur.” (Gözübüyük, 1978: 14)

Polis Devleti ifadesindeki *polis* kelimesi sadece kolluk anlamında değil, daha geniş bir anlamda kamunun refah ve selametini sağlamaya yönelik tüm devlet faaliyetleri anlamında kullanılıyordu. Devletin bu faaliyetleri yürütebilmek için sahip bulunduğu sınırsız ve denetimsiz güç ise polis kudreti olarak adlandırılıyordu. Kısaca *polis* deyimini hiçbir sınır ve denetim tanımayan kamu kudreti anlamına geliyordu. Bugün de idaresi hukuka bağlı olmayan vatandaşlarına hukuki güvenlik sağlamayan devlet tipi için polis devleti tabiri kullanılmaktadır. (<http://www.academical.org/burhankuzu>)

Demokrasi ve insan hakları kavramları birbirleriyle iç içe olan ve birbirleriyle son derece güçlü bağlara sahip kavramlardır. İnsan haklarının korunduğu ve uygulandığı sistem demokrasi sistemidir. Demokrasinin özünü ise insan hakları oluşturur. Zira demokrasi eski zamanlardan beri süregelen ve şimdilerde en ileri düzeyde uygulanması gereken temelinde insan hakları kavramıyla oluşmuş ileri bir düzeydeki bir rejimdir. İnsanın haklarının güvence altına alındığı, korunduğu bir siyasal düzen ve yönetim biçimidir.

Hukuk Devleti pozitif hukuka sahip devlet demek değildir. Bu gerçek karşısında Hukuk Devleti aslında bir Adalet Devleti olmaktadır. Ancak adalet herkesin hak ettiğini vermek olmasına rağmen bu kavram sanki sadece herkese hak ettiği cezayı vermek şeklinde anlaşılmış ve algılanmıştır. Oysa meselenin insan hakları, insanlık onur ve değeri gibi beynelmilel boyutu da vardır. Denilebilir ki; doğru bir şekilde insan hakkı esası göz önünde bulundurulmadıkça adalet anlayışına dolayısıyla hukuk devleti esasına ulaşmak mümkün değildir. Şu halde Hukuk Devleti kavramı doğru bir insan hakları anlayışına dayanmadıkça dış dünyada gerçeklik kazanamaz. Hangi toplumda insan hakları gerçekte her birey için sağlanabiliyorsa, Hukuk Devletine giden yolun yarısından çoğu alınabilmiş demektir. (<http://www.academical.org/burhankuzu>)

Hukuk Devleti vatandaşlarına hukuki güvence sağlayan devlet olmaktadır ki, bu güvencelerin başında hak ve özgürlükler sistemi gelmektedir. Devlet yapısını ve bu yapının çalışma sistemini belirli kurallara bağlamak hukuk devletinin en önemli

şartıdır. Hukuk Devleti yöneticileri de bu kurallara uymak ve hukuk düzenine bağlı kalarak Hukuk Devletinin gereğini yerine getirirler.

1.3.Demokrasi ve Eğitim

Günümüz toplumu artık eşit oy gizli oy kavramlarından ötede daha çok zihin yorucu bellek açıcı ve ufuk genişletici tartışmalara politik eylemlerden daha çok önem vermektedir. Teknolojinin her geçen gün gelişmesi, geniş ve hızlı iletişim olanakları, yüksek tahsil seviyelerinin hızla sayılarının artması ile karşılıklı tartışma uyuşma yoluna gidilmekte böylece daha çok sorun çözüme ulaşabilmektedir. Yine artık her konuda bilimsellik, branşlaşma ve uzmanlık durumları önem kazanmakta, dalında profesyonel insanlara ihtiyaç duyulmaktadır.

John Dewey 1916 yılında yazdığı *Demokrasi ve Eğitim* adlı kitabında demokrasiyi şu şekilde tanımlamıştır. “Demokrasi, bir hükümet biçiminden daha fazla anlam taşır. Öncelikle, yandaş insancıl yaşam içinde deneyimleri yaymaya, ortaklaşmaya dayalıdır. Her birey kendi yaptığını diğerlerinin yaptığına dayandırır ve başkalarının eylemlerinin kendisini yönlendireceğini düşünürse, ortak tutum ve ilişkide olan birçok bireyin yaygın olarak sürekli uğraşmaları, insanları kendi yaptıklarının ve duygularının anlamını düşünmekten alıkoyan sınıf, ırk ve milliyet duvarlarının yıkılmasına neden olur.” (Dewey, 1996:84)

Toplumlar, devletler ancak beyin gücü ile ilerler ve gelişirler. Toplum böylece refaha ulaşır. İşte bir toplumun uygar bir düzeye ulaşması, beyinlerin aktif çalışmasının sağlanması da ancak eğitim ile gerçekleşir. Demokratik bir ülke, özellikle bu ülkenin kamusal alanı, tartışma anlaşma ve karşıdakini anlama, dinleme hoşgörü kuralları çerçevesinde diğerleriyle birlikte yaşamayı gerektirir. Bu da ancak bireyin doğumundan başlayıp tüm yaşam sürecini kapsayan bir eğitimle gerçekleşir.

1.3.1.Genel Olarak Eğitim

Eğitim ve öğretim bütün toplumsal ekonomik yönetsel ve siyasal gelişmeler için bir ön koşuldur. (Kaya, 1984:11) BM Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisininin 26. maddesinin 2. fıkrasında “Eğitim insan kişiliğinin tam gelişmesini ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygının güçlenmesini amaçlamalıdır. Bütün uluslar ırk ve din grupları

arasında anlayış hoşgörü ve dostluğu yaratmaya yönelmeli ve BM'in sürüp gitmesi yolundaki çalışmalarını geliştirmelidir." denmektedir. (Öztürk, 1983:38)

Eğitim çağımızda hem bireylerin toplum bazında hem ülkelerin dünya bazında kendilerini gösterebildikleri kişiliklerini ve saygınlıklarını ispatlayabildikleri önemli bir kavramdır. İyi bir eğitim nitelikli bir bireyi, nitelikli bireyler ise kaliteli bir toplumu kaliteli bir toplum ise gelişmiş kalkınmış bir ülkeyi meydana getirir.

Eğitim istendik davranışların bireye kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve kalıcı olarak verilmesi sürecidir. Eğitim bireye kendi yaşantısı yoluyla davranış kazandıran bir süreçtir. Yani hareket dıştan içe değil içerden dışarı olacaktır. Bireye istendik davranışlar verilmelidir. Kişi bir toplumda yaşamaktadır ve kazandırılacak davranışlar içinde yaşanan toplumun değer yargılarına göre olmalıdır. Eğitim kişiye yetenek tutum ve olumlu nitelik taşıyan başka bir davranışı gerçekleştirmeyi amaçlamalıdır. Öğretilmeye çalışılan davranışlar bir amaca ulaşılması kastı ile bireye verilmeye çalışılmalıdır. (Binbaşıoğlu, 1988:7)

1982 anayasamızın 42. maddesi eğitim konusunda "kimse eğitim ve öğretim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir." denilmektedir. *Eğitim okulla bitmez bütün yaşantı boyu devam eder.* ilkesiyle UNESCO 1970 yılını eğitim yılı olarak kabul etmesiyle önem kazanmıştır.

Eğitimin niteliği gösterdiği ve uygulandığı birimlere göre değişiklik arzeder. Örneğin okullardaki eğitim öğrencilerin geleceklerini belirlemede rol oynarken kurumlarda ise personel davranışlarının belirlenen ilkeler doğrultusunda yönlendirmede rol oynar. Gelişmiş toplumlarda sadece yeni nesil değil bütün yetişkinler eğitimden yaşam boyu yarar sağlamaktadırlar. Böylece insan verimi daha da artmaktadır.

Eğitim insanları belirlenen amaçlara göre yetiştirme süreci içinde insanların kişiliklerini bir nevi farklılaştırmaktadır. Bu da bu süreçte kazanılan bilgi beceri tutum ve değerler yoluyla gerçekleşmektedir. Kısaca eğitim bireyin davranışlarında kendi tercih yolu ile istenilen değişikliği meydana getirerek ve yeni davranışlar da kazandırdığı söylenebilmektedir.

1.3.2. Demokratik Eğitim ve Tarihçesi

Demokratik eğitim günümüzün önde gelen değer ve kavramı olarak görülen bilginin yaygınlaşmasında eğitim hakkını eğitimde fırsat eşitliğinin öncelikli hedefi olarak kabul eder. Çünkü demokratik eğitimde hiçbir kimseye ve zümreye ayrıcalık olmayıp, herkes aynı haklara sahiptir. Kişilerin insan hakları ekseninde bilinen haklara sahip oluşu ile bunları hayata geçirmelerine ilişkin çabalar tarih içinde pek çok engellerle karşılaşmıştır. Dolayısıyla insan hakları konusunda bugünün anlayışına ulaşmak hiç de kolay olmamıştır.

Jean Jack Rousseau'nun *Toplumsal Sözleşme* adlı ünlü eserinde insan haklarıyla ilgili önemli vurgular bulunmaktadır. Bu sözleşme ile tabi halindeki hak ve özgürlüklerin bir kısmını da yeni siyasal örgütlenmeye devretmişler yani onları korumuşlardır. Özetle devlet bir yandan kendisinden önce var olan doğal haklara mirasa sahiptir ve tabi haklara bağlıdır. Onlara saygı göstermek zorundadır. (Kapani, 1981:18) Toplumsal Sözleşme insanların huzurları için fedakarlıkta buldukları bir sözleşmedir.

Bütün insanların doğuştan eşit derecede hür ve bağımsız belirli vazgeçilmez haklara sahip oldukları, yeni kuşakların yaşama, hür olma, mülk kazanma ve ona sahip olma mutluluğu arama ve elde etme haklarından mahrum bırakılmayacağı 1775'de ilan edilen Virginia Bağımsızlık Bildirgesinde de yer almıştır. İşte bu haklar da 1789'da Fransız Vatandaş ve İnsan Hakları Bildirgesi ile bildirgeye dönüştürülmüştür.

1789 Fransız İhtilali eşitlik, özgürlük, adalet kavram ve ilkelerinin Avrupa'da büyük çapta boy gösterdiği toplumsal bir olaydır. Bu toplumsal olay kültürel ve siyasal niteliktedir. Toplumun feodal nitelikli yapıya ve baskıya baş kaldırmıştır. Fransız İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesi insanların eşit şartlarda ve hür olarak doğdukları ve bu şekilde yaşamaları gerektiği ilkesi doğrultusunda hürriyet, mülkiyet, güvenlik ve zulümle mücadele etme kavramlarını temel insan haklarının merkezi olarak tespit etmektedir. Düşünce, basın ve inanç, baskıya karşı direnme hakkı, mülkiyet, güvenlik özgürlüğü, ulusal egemenlik, dinsel inançlara saygı ve eşitlik, kuvvetler ayrılığı hakları bildirgede yer alan haklardır.

1793 tarihli 2. İnsan ve Vatandaş Hakları Bildirgesinde kamu eğitimi ve sosyal yardımla ilgili olarak 21. ve 22. maddelerinde kamu yardımlarının kutsal bir borç olduğu, toplumun çalışabileceklere iş bulmak, çalışamayacak olanlara da yaşama olanakları vermek suretiyle yoksul yurttaşların geçimlerini sağlamak zorunda olduğu, toplumun kamu eğitiminin gelişmesine bütün gücüyle yardım etmesi ve öğretim olanaklarını bütün vatandaşlara sağlaması zorunluluğu bildirilmiştir.

1948 yılında BM Genel Kurulu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi yayımlamıştır. Bu bildirgeyle insan hakları daha da geniş bir boyut kazanmıştır. Tıbbi bakım, eğlence, sosyal güvenlik vb. haklar gündeme gelmiş ve tüm dünya ülkeleri bu haklara rağbet ve talep etmişlerdir. Avrupa devletleri insan hakları bağlamında çalışmalarını AİHS, AİHD ve AGİT gibi faaliyetlerle devam ettirmişlerdir.

Anayasamızın 2. maddesinde “Türkiye Cumhuriyeti toplumun huzuru milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel niteliklere dayanan demokratik laik ve sosyal hukuk devletidir.” ibaresiyle insan haklarına vurgu yapmaktadır. 14.6.1973 kabul tarihli 24.6.1973 tarihinde resmi gazetede yayımlanan milli eğitim temel kanununun 2. maddesinin 1. fıkrasında Türk Milli Eğitiminin genel amacının Türk Milletinin bütün fertlerini, Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirme olarak değinilmiş, 2. fıkrasında ise beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek; ülkesinin milli, ahlaki, insani ve manevi değerlerini benimseyen insanlar olmanın yanı sıra insan haklarına karşı görev ve sorumluluklarını da bilen vatandaşlar olmaları istenmektedir.

Avrupa ülkelerinin insan hakları konusu içerisinde önemli bir yer işgal eden eğitim konusunda da birçok çalışma ve projeleri vardır. 25 Mart 1957'deki AET Antlaşmasınının 128. maddesinde ortak eğitim politikasının önemi açıkça belirtilmiş olup, kültürel bakımdan farklılıklar arzeden eğitim sistemlerinin merkezileşerek, tüm sistemlerin eşitlenmesi amaçlanmaktadır.

Demokrasinin varlığı bireylerin varlığına, tüm kararlara katılımına imkân tanır. Böylece demokratik hayatın toplumsal yaşam kavramına yerleşmesi sağlanır. Tabii ki eğitim de tüm becerilerin hayata geçirilmesinde rol aldığı gibi bunda da etkin bir rol alır. Eğitim denilince ilk akla hemen hesap kitap gelmemelidir. Öğrencinin geleceği açısından çok çalışması güzel notlar alması istenebilir. Ancak modern hayatın gereksinimlerine cevap verebilecek düzeyde devlete ve millete topluma ait birtakım ahlaki ve milli manevi değerleri öğrenmesi bunları demokratik hayata geçirmesi ve bunda da başarılı olması yine eğitimin mekânı okullar içinde gerçekleşir. Öğretmen öğrencileri değerlendirirken çaba ve davranışa, birbirleriyle olan diyaloguna bakarak yine sınav sonuçlarını da dikkate alarak değerlendirir. Demokrasi ve eğitimin ortak noktası iki kavramın da toplumu oluşturan birey için olmasıdır. Demokrasinin demokratik yaşamın en iyi bir şekilde uygulanması bireye iyi kaliteli ve sistemli bir eğitimin verilmesiyle gerçekleşir. Demokrasi bireye değer verir. Eğitimde bu olgunun oluşumu ve uygulanması için vardır. Zira eğitimsiz bir demokrasi, demokratik hayat düşünülemez. Birey eğer bir toplumun parçası ise ve karar alma mekanizmasında yer alıyorsa düşünme, düşüncelerini yansıtmaya, yargılarda bulunma kapasitesine haiz demektir.

Eğitim olgusu ancak modern toplumda nitelik ve değer kazanır. Demokratik değerleri topluma benimseten ve ana hedefi haline getiren yine demokratik eğitimidir. Toplumun yapısı eğitim sisteminin yapısını belirleyen bir nedendir ama buna karşılık eğitim sisteminin amacı, bireyi topluluğa bağlamak ve bireyin topluma saygısının ve bağlılığının olmasıdır. Eğitimi ve eğitim sistemini belirleyici faktör toplumdur. Toplumun tüm kültürel değerleri eğitimin mahiyet ve niteliğini de değiştirir. Demokrasi geleneğine alışmamış bu sisteme sahip olmayan toplumların eğitim kapasiteleri demokratik sisteme tabii toplumların eğitiminden daha aşağıdadır. Demokratik değerleri, aldığı eğitim yoluyla kendisiyle özdeşleştirmiş bir birey, ait olduğu toplumu da bu değerler doğrultusunda yönlendirme ve ilerletme yolundadır.

Demokratik eğitimin önemli unsurlarından biri de *eğitimde fırsat eşitliği* düşüncesidir. Fırsat eşitliği düşüncesi ile demokratik hedeflerin gerçekleşmesi uzun bir süre eğitimin alanının önemli projeleri içerisinde yer almıştır. Eğitimde fırsat eşitliği adından da anlaşılacağı gibi eşit şartlarda eğitim görmeyi gerektirir. Kamu eğitimi herkes için engellenemez bir haktır. Toplumda herkes bu hakkı kullanırken birtakım eşitsizliklerle bu haktan yararlanamayan bireyler varsa eğitimde fırsat eşitliğinden söz edilemeyeceğini Jenks ve Doğan şöyle açıklamaktadır:

“Eğer bir toplumda zaten eşitsizlik varsa bu takdirde fırsatların eşitlenmesi bir işe yaramayacaktır. Çünkü sistem rekabetçi ve yarışmacıdır, yarışmanın mantığında birilerinin kazanması halinde diğerlerinin kaybetmesi gerçeği yer alır. Eğitim sosyologu Christopher Jenks bu konudaki iddiasını şöyle temellendirir: Bir toplumda mevcut toplumsal eşitsizlikler kaldırılmadığı sürece fırsatların eşitlenmesi herhangi bir yarar sağlamaz.” (Doğan, 1998: 306, 307)

Toplumda tamamıyla eşitsizliği ortadan kaldırmak mümkün olmamaktadır. Genel olarak düşünüldüğünde ise eğitimde fırsat eşitliği düşünüldüğünde akla ilk gelmesi gereken herkese eşit ve verimli eğitim olanağının sunulmasıdır. Bu da demokratik bir toplum içerisinde yapılamaz bir durum değildir. Demokratik toplum dendiğinde akla ilk olarak demokrasi değerleri gelir. İşte demokratik eğitimde bu değerleri öncelikle topluma benimsetilmesinde büyük rol oynamaktadır. Bununla birlikte böylece demokratik bir toplum inşa edilmiş olur. Hoşgörü, insana ve düşünceye saygı, farklılıklara tahammül etme, paylaşma vb. kısacası toplu halde yaşamada demokratik yaşamın değerleri önce bireyde sonra ailede kendini gösterir. Bir toplumda demokratik eğitim uygulanıyorsa toplumda herkese eğitimde eşitlik, fırsat eşitliği sağlanıyor ya da sağlanmış, hiç kimseye tolerans tanınmıyor yargılarını kullanmak yanlış olmaz. Demokratik eğitim yöntem olarak öğrencilerin kendilerini daha da geliştireceği araç gereç eğitici imkânını sağlayarak daha da işlevini artırıcı yönde eğitimini sunar. Demokratik eğitimin asıl hedefi insan benliğini tam anlamıyla geliştirerek demokrasinin ve demokratik bir toplumun hakiki değerlerini oluşturan insan haklarına, özgürlüklerine ve demokrasiye saygıyı öğretmektir.

Demokratik bir toplumda eğitim herkese açık olduğu gibi herkese de eşit hizmet sunmaktadır. Tüm demokratik düşünce ve demokratik uygulamalar da

eğitimin gelişmesinde rol oynamaktadır. Demokratik eğitimde eğitimin amaç ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkeler doğrultusundadır. Özellikle insan hak ve özgürlükleri konusunda demokrasi kavramındaki hassasiyetin bireye kazandırılması demokratik eğitimin temel hedefidir.

Eğitimin demokratikleşmesi ya da demokratik eğitimden kasıt, eğitimin içeriğinin demokratikleştirilmesi, eğitim hakkını kullanmada demokratikleşme demokratlaşma anlaşılmalıdır. Öğrenmede fırsat eşitliği verilerek herkese eğitimlerini tamamlama, gerçekleştirmeleri fırsatı verilir. Bütün bunlar demokratik eğitimin göstergesidir. Eğitimin içeriğinin demokratikleşmesi ise ancak derslerin, müfredatın, eğitim programlarının demokratik ilkelere uyumu ile gerçekleşir.

Demokrasiyi yaşatacak olan eğitimidir. Yaşama geçirecek ve varlığını devam ettirmesini sağlayacak olan da yine eğitimidir. Demokratik bir eğitim bütün bu hakların sağlanmasına olanak veren ve uygulamada en iyi sonucu verecek olan eğitimidir. Demokratik ülkelerde demokratik eğitimin uygulanıyor olması kaçınılmazdır. Ülke çocuk ve gençlerin böyle bir eğitimden geçerek yetişmesi ülke geleceği açısından önem arz eder. Zira başarılı gençler demek refah, huzurlu, ekonomisi yerinde, kendi kendine yetebilen hatta dış dünya ülkelerine açılan başarılı bir ülke demektir.

Eğitim çocukluktan itibaren kişiliği belirleyen bir sürece sahiptir. Nasıl ki aile, çevre belirliyorsa okulda kişiliğini etkileyen bir unsurdur. Bebeklik, çocukluk ve gençlik yılları dâhil eğitim için önemli zamanlardır. Bebeklikten itibaren çocuğun kişiliğinin temelli atılır. Demokratik ortam ilk aile ortamıyla çocuğa yaşatılır. Sadece ailede değil, okulda toplumsal siyasi bütün kuruluşlarda, bütün bir toplum içinde olmalıdır.

Okulların ve öğretmenin demokratikleşmesi son 150 yıl içerisinde bütün alanlarda kendisini gösteren demokratlaşma eğitiminin bir kısmıdır. Okulları demokratlaştırma eğilimi aslında çok yönlü etkenlerle kendini göstermektedir. Mesela öğretim metodu, öğretim programları, ders materyalleri, okul binalarının organizasyonu, okul içi-dışı ilişkiler, özellikle öğretmenleri ve öğrencilerin hak ve ödevleri gibi konular okulları demokratlaştırma eğilimlerindedir. Bu eğilim her çocuğa, ait olduğu sosyal, ekonomik, öğretim ve dini özelliklerden bağımsız olarak

öğretimde fırsat eşitliği sağlamaktadır. Bu sayede herkes, kişiliğini serbest olarak geliştirme imkanına kavuşabilir. (Yaman, 1985)

Demokratik bir toplum isteniyorsa demokratik bir eğitim sisteminin belirlenerek, toplumda uygulanması bir zorunluluktur.

1.3.3. Klasik (Gözlemci) Eğitim ve Demokratik Eğitim

Stles ve arkadaşları geleneksel eğitim ve demokratik eğitimi karşılaştırmışlar ve şu şekilde belirlemişlerdir. (Gömleksiz, 1988)

Gözlemci(geleneksel) eğitim temel bilgi alanlarıyla ilgili gerçekler ve olgular için çalışır. Daha üst öğrenimlere hazırlar. Belli bir başlangıç ve sonuç içindeki konuların öğretimini yapar. Öğrenmede olguların anımsanması ve yitirilmesi ile ilgilidir. Öğrenme için özel ve aktarmalı yaşantılar sağlar. Bilişsel düzeyde zihinsel gelişimle ilgili disiplinleri vurgular. Yetişkinlerin istediği doğrultuda alışkanlık geliştirir. Yarışmacı bir tutumu esas alır. Öğrenmede öğretmenin yönlendirdiği tek düze bir uyum esastır. Öğrencileri yetişkinlerin iyi-güzel diye karar verdikleri dersleri almaya zorlar. Bireysel farklılıklar ve yetenekler dikkate alınmaz, tüm öğrencilerden aynı uyum beklenir. Öğrencilerin ders kitaplarıyla uyumlaşmayan görüş ve eksiklerini açıklamaları engellenir. Yapay bir güdüleme vardır. Gençler yetişkin kültürüne bağımlı yetişir.

Demokratik eğitim ise demokratik yaşam için davranış tutum ve anlayış örüntülerini geliştirmeye çalışır. Demokrasi içinde bir yaşama hazırlar. Bireylerin başarılı bir yaşama ulaştırmak için konu alanlarını işlevsel biçimde kullanır. Öğrenmede düşünme ve kalıcı davranışı değişiklikleri yaratmayla ilgilenir. Öğrenme için toplum yasasında geçerli yaşantılar sağlar. Bireylerin çevreleriyle ilişkilerine yönelik deneysel etkileşim sağlanır. Grup hedeflere bilinçli katılım ve kendini denetleme alışkanlığı geliştirir. İşbirliği içinde birlikte çalışmaya yönelik bir tutumu esas alır. Öğrencilerin kendi gelişim ve öğrenmelerin yönlendirmelerine yarayacak bireysel çaba yetenek ve yaratıcılık esastır. Öğrencilerin kendi hedeflerini gerçekleştirebilmelerini sağlayacak kararları verebilmeleri için rehberlik yapar. Bireysel farklılık ve yeteneklere göre değişik yaşantılar sağlar ve eylemde uyuma özendirilir. Hatta öğrenci görüşleri çoğu zaman kabul edilir. İlgililer ve isteklerin

doğurduğu bir güdüleme vardır. Gençler kendi kültürlerini oluştururlar.

Geleneksel eğitim sisteminin benimsediği uzak hedefler gereği okullarda uygulanan yöntemle öğrencileri önceden belirlenmiş konularda sınırlı düzeyde bilgi edinmeye yöneltir. Öğrencilere toplum ilişkileri, konuları ve sorunlarında düşüncelerini söyleyebilecekleri bu ortam okullarda oluşturulamamaktadır. Bu da öğrencileri içe kapanık, akıllı, uslu olma yolunda ancak dilediği gibi fikrini söylememelerine, disiplin adı altında demokratik sistemden uzak yetişmelerine sebep olmaktadır. Zira kişiler arası öğrenciler arası öğretmenlerarası diyalog demokratik eğitim sisteminin temelini oluşturur.

Günümüzde ilköğretim, orta öğretim, yüksek öğretim ve askeri okullar da dâhil olmak üzere geleneksel eğitim sistemi her geçen gün daha da geri planda kalmaktadır. İlerleyen çağa ayak uydurmak her kurum için zorunlu hale gelmiş, bu kurumlarda çalışmak için yetiştirilen tüm personelin hiyerarşik ve disiplinli olması halinde bile demokratik değerleri özümsemiş olması bu çerçevede davranış sergilemeleri gerektiği anlaşılmıştır. Toplumun huzur ve güvenliğini sağlamakla mükellef Emniyet Teşkilatı mensuplarının, öğrencilik yıllarında almış oldukları demokrasi hak özgürlük demokratikleşme kavramlarına uygun bir şekilde meslek hayatlarında davranış sergilemeleri kaçınılmazdır.

1.4.Sosyal Psikolojide Kişilik, Davranış ve Tutumlar

Bireyi diğerlerinden farklı kılan özelliği kişiliğidir. Farklı toplumlarda farklı kültürler, bu kültürlerin sonucu olarak da farklı düşünce, davranış ve yaklaşımlar oluşmaktadır. İnsana özgü, ona bireyselliğini kazandıran özelliklere kişilik denilmekte olup, onun kendisi ve çevresiyle geliştirdiği başkalarına benzemeyen ilişkilerinin bütünüdür. Kişilik bireyin belirli, değişmeyen ve tutarlı olan özelliklerinin tümüdür. Fizikî çevre, sağlık şartları, biyolojik ve kalıtsal etkenler gibi diğer faktörlerin yanı sıra, diğer sosyal faktörler de kişiliğin oluşumunda etkilidirler. Kişiliğin gelişmesi süreci, şahsın tüm hayatı boyunca devam etmektedir.

Kişilik bireyin benliği ve sosyal dış dünyası arasındaki karşılıklı ilişkisi sonucu oluşur. Kişilik bir insanın özelliklerini yansıtan ve doğumdan ölene kadar devam eden bir süreçtir. Kişilik kişinin toplum içindeki göreviyle de alakalı olduğundan,

kişiyeye bu sosyal rolü ile kazandırılan bazı objektif unsurlar onun bilincini elbette ki etkileyecektir. Kişinin doğumundan ölümüne kadar devam eden ve onu diğerlerinden farklı kılan kişiliğinin bir süreç içinde oluştuğu ve bu süreçte eğitim, deneyim ve öğrenmenin önemli rol oynadığı bilinmektedir.

Toplum ile bireyin kişiliği birbirinden soyutlanarak incelenemez. Zira birey ve toplum iç içe ve karşılıklı etkileşim halindedir. Toplum bireyin kişiliğinin biçimlenmesinde önemli rol oynar. Birey ise toplumu etkiler. İşte sosyal psikoloji bireyin toplum içindeki davranışını incelemesinden dolayı sosyoloji ile psikolojinin kesişme noktasında yer alarak yeni görüş açıları meydana getirir. Sosyoloji ve psikolojinin yetersiz kaldığı sosyal olaylarda farklı bakış açıları sunar.

Sosyal psikoloji 19. yy. sonlarında ortaya çıkmış. 17. ve 18. yy.'larda özellikle İngiliz filozofları da bireye ve bireyin diğer bireylerle ve toplumla ilişkilerinde sosyal davranışının hangi güdülere dayandığı konularında çalışmalar yapmışlardır. Ancak bu çalışmalar bilimsel yaklaşımdan daha çok kişisel mantığın gözlemin, sezginin, tahminin dışına çıkamamıştır.

Antropolojide 1930'lardan başlayıp 1940'ların sonuna devam eden kültür ve kişilik akımı antropoloji ile psikolojinin yakınlaşmasını sağlamış ve sosyal psikolojiye katkıda bulunmuştur. 1970'lerden itibaren giderek belirgin olarak ortaya çıkan bir gelişme sosyal ve psikolojik araştırma ve kuramların uygulamalara yönelmesidir. Bu uygulama alanları sağlıktan eğitime örgütsel endüstri psikolojisinden çevre sorunlarına aile çalışmalarından cinsiyete kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamakta bunların ortak noktası sosyal psikolojik bilgi birikiminin insan refahına hizmet etmesidir. (Kağıtçıbaşı, 1999: 31-35)

Sosyoloji ve psikoloji gelişmiş iki bilim dalı iken sosyal psikolojiye niçin gereksinim olduğu sorusu akla gelebilir. Kişi ile toplumun ilişkisi söz konusu olduğu zaman psikolojinin kişinin belirli bir sosyal ortamda yaşadığını, sosyolojinin de kişilerin bulunduğu ortama kendi özelliklerini getirdiğini gözden kaçırmamak gerekir. Oysa bu iki disiplinin formel yapısı içinde bunu sağlayacak esneklik çoğu zaman görülmemektedir. Sosyal Psikoloji işte bu soruna bir çözüm gerektirir. (Kağıtçıbaşı, 1999: 21)

Bireyin içinde bulunduğu sosyal ortamda edinilen deneyimler, bireyin değer tutum ve davranışlarını ve kişiliğini etkilemekte, fakat aynı zamanda bireyin kişiliği de karşılıklı olarak davranış ve tutumunu şekillendirebilmektedir. Zira bireyler sosyal gruplara katılarak birtakım davranış özellikleri sergilerler.

Sosyal psikoloji, psikolojik sosyal psikoloji ve sosyolojik sosyal psikoloji olarak iki kısma ayrılabilir. Psikolojik sosyal psikoloji akımı, olayları içten dışa doğru inceler ve temel amacı, bireyin davranışını ve bunun nedenlerini sosyal çevre içinde fakat birey düzeyinde anlamak ve açıklamaktır. Bireyin toplum tarafından etkilenen tutumları güduları duyguları, öğrenme ve algılarıdır. Bu şekliyle sosyal psikoloji, genel psikolojiye konusu itibarı ile çok yaklaşmaktadır. İkisinin de konusu bireyin davranışı, bilişi ve yaşantısıdır. (tecrübesidir). (<http://www.Rehberlikportali.comread.Asp?id=443>)

Günlük olayların hemen hemen hepsinde sosyal davranışı görebiliriz. Bu sosyal davranışta da sosyal etki söz konusudur. Her sosyal davranışta bir kişinin tutum ya da davranışı bir başkasının ya da başkalarının varlığıyla etkilenmektedir. Sosyal etki sonucu meydana gelen guruba uyma davranışı kişilerin benzerliğini ve dolayısıyla sosyal davranış düzenliliğini yaratır. Uyma davranışını etkileyen bazı önemli ortamsal etkenler gurubun büyüklüğünün etkisi gurubun görüş birliğinin etkisi, mevki ve saygınlığın etkisi yüz yüze bulunmanın etkisi, gruba bağlılığın etkisi ve azınlığın etkisidir. (Kağıtçıbaşı, 1999:67,68,85) Zira sosyal etkiye uyma kişiye has değişmeyen bir özellik olmayıp, bazı ortamlarda daha fazla bazı ortamlarda ise daha az ortaya çıkan bir değişken olabilmektedir. Ayrıca tutumlarla ilgili olarak da kişi davranışını Kağıtçıbaşı şöyle açıklamaktadır:

“Kişinin tutumu ona tutumunun objesi hakkında bilgi sağlar. Her tutum kişi tarafından kendi deneyleri sınama ve yanılgıları sonucu elde edilmez, çoğu zaman tutumlar başkalarının tutumlarından öğrenilir. Böylece o tutum objesi hakkında kısa yoldan özet bilgi edinilmiş olur. Kişinin ait olduğu aile arkadaş vb. gibi gruplar tarafından kabul edilebilmesi için o grupların değer verdiği tutumları kabullenmesi gerekir. Böylece kişinin tutumları onun sosyal ilişkilerini sağlamlaştırır. Örneğin kişinin önem verdiği arkadaş grubu belli bir azınlık gurubuna karşı olumsuz tutuma sahipse kişi de bu olumsuz tutuma sahiptir. Bu tutuma ya da grup normuna benimseme özdeşleşme ya da itaat

mekanizmalarından birini kullanarak uyar. Böylece kişinin bu tutumu onun değer verdiği kimseler tarafından kabul edilmesini sağlar. Yakın ve uzak sosyal çevre ile ortamın özellikleri, kişilik, süreç ve eğilimleriyle etkileşim halinde tutum ve davranışı meydana getirmektedirler.” (Kağıtçıbaşı, 1999:172,173)

İnsan kendisinin ve başkalarının davranışlarını kontrolünde kelimeleri kullanır. İletişim yalnız dille olmamakla birlikte sözsüz iletişim de baş hareketleri, vücut hareketleri, yüz ifadesi, ses yönü, bakış istikameti vb. ile de gerçekleşir. Bir fikrin pekiştirilmesi değiştirilmesinden daha kolaydır. İnsanlar ön yargılarına uygun haberler almaya ve onlara dikkat etmeye eğilimlidirler. Kitlelerarası iletişimde ise kitleleri belli düşüncede bir araya getiren unsurların başında propaganda gelmektedir. Propaganda sosyal olayların yatıştırılarak sağlıklı bir kamuoyu oluşturulabilmesi için kullanılmaktadır. Kamuoyunu etkilemek için gerçek, yarı gerçek veya yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla bireylerin, grupların inançlarını, tutumlarını veya eylemlerini etkileme yönünde sistemli olarak sarfedilen gayretlerin tümüne verilen addır. Psikolojinin sosyal bilimlere bir nevi uygulanması olarak tanımlanabilir.

İnsan sürekli gelişme ve değişme halindedir. Zaman ve mekâna göre düşünce yapısında değişiklik gösterir. Etkilendiği konu ile ilgili olarak başkalarını da ikna etme, kazanma ve etki alanını genişletme eğilimine girer. Savunduğu fikirlerin başkaları tarafından da kabullenilmesini, zihinlerde yer etmesini ve bütün gücüyle o insanların da bu konu üzerinde faaliyet göstermesini ister. Çoğu zaman insanın insan üzerinde hatta insanlar üzerinde bu yolla tesir yaptığı söylenebilir. Çünkü psikolojik olarak bir müdahale söz konusudur. Çünkü insan psikolojisi insanın gerçek dünyasını oluşturur. İnsan içinde bulunduğu psikoloji, sosyal tutum ve davranış olarak dışarıya yansımaktadır.

Birey gurup ve toplumların statü ile rol davranışları ve bu davranışları onaylayan normlar ile normların dayandığı birtakım değerler vardır. Bireyler içlerinde buldukları toplumda birden fazla statüye sahiptirler. Bir kişi ailede anne, işyerinde yönetici, arkadaş grubunda orta yaşlı olabilir. Herhangi iki birey birbirinden oldukça farklı güdü ve karaktere sahip olsa bile onların gözlenen davranışları aynı statüde oldukları zaman birbirine çok benzeyecektir. Statü, kişiler arası ilişki yapılarını düzenleyen birtakım davranış kalıp ve kurallarını ortaya çıkararak bireyin tutum sahibi olmasını ve sosyalleşmesini sağlamaktadır.

Bireyin psikolojik obje ile ilgili düşünce duygu davranışlarının tümünün tutumu meydana getirdiğini belirtmiştik. Böylece tutumun üç ögesi olduğu görülmektedir. Tutumun öğelerinden düşünsel öğesine örnek verirse bir kişinin bir konu hakkındaki fikirleridir. Örneğin kız çocuklarının orta öğretimden sonraki öğrenimlerinin devamlılığı hakkında herkesin düşünce ve fikirleri farklılık gösterebilir. Duygusal öğelerine örnek verilecek olursa ağlama gülme vb. duygusal tepkiler sayılabilir. Davranışsal öğelerinde ise örneğin her gün kuşlara atılan yem, kişinin masasını hergün temizlemesi vb. gibi örneklerdir. Tutum bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir toplumsal konu ya da olaya karşı tecrübe ve bilgilerine dayanarak bilişsel, duygusal, davranışsal olarak verdiği tepkiler bütünüdür.

“En kolay tutum sahibi olma direk olarak tecrübe geçirme ile olmaktadır. Bireyin çevresinin de tutum sahibi olmada büyük etkisi vardır. Tutumları genellikle küçük yaşlarda ve farklı yollardan ediniriz. Zaman içerisinde tutumlar değişim ve gelişim gösterebilir. Tutumların gelişmesi ve durağanlığı hakkındaki bilgilere bakacak olursak kalıplaşmış tutumların küçük yaşlarda gelişmeye başladığını bu gelişimde politik tarihsel ekonomik kültürel çeşitli etkenlerin rol oynadığını çoğunlukla kalıplaşmış tutumların başkalarından dolma edinilen bilgilerle beslendiğini ve gerçek bilgi eksikliğini kapatma ve kişi için gerçeği tanımlama görevini gördüğünü dolayısıyla çoğu zaman akılcı olmaktan çok duygusal nitelik gösterdiğini ve nihayet bu özelliklerin sonucu olarak kalıplaşmış tutumların kolay değişmeyip zaman içinde durağan olduğunu söyleyebiliriz.” (Kağıtçıbaşı, 1999:133)

Tutumlar genellikle doğrudan deneyim, pekiştirme, taklit ve sosyal öğrenme yollarıyla edinilir. (<http://www.rehberlikportali.com/read.asp?id.>) Farklı kişiliklere sahip her birey tutum ve davranışları ile toplumda statü ve rollerini benimseyerek, uyum sağlayarak belli ölçüde toplumla bir bütünleşme içerisine girmektedirler.

1.4.1.Merton’a göre Bireysel Davranış Tipleri

Ünlü Amerikan sosyologlarından Merton zamanın sosyolojisinin belirgin özelliklerinden olan deneyci ve nicelci eğilimlere karşı olarak, toplumun fonksiyonel birliği ve bütünlüğü varsayımı üzerine kurulu klasik fonksiyonalist yaklaşıma karşı çıkmış, her toplumun belirli bir ölçüde bütünleşme gösterdiğini ancak bu ölçünün bir toplumdan diğerine değiştiğini belirtmektedir. (Merton, 1993:31,47)

Ona göre birey davranışını toplumun değerlerine göre şekillendirir. Eğer belirli bir insan gurubunun belirli amaç ve değerleri yoksa o guruba toplum denemez. Toplumun oluşum ve değişiminde ortak temel değerler söz konusudur. Bu noktada anomi kavramını açıklamış ve anomiyi; kültürel ortak değer ve amaçlar ile bireyleri bunlara uyumlu davranış göstermeye zorlayıcı toplumsal yapı arasındaki kopma hali olarak tanımlamıştır. Toplumda anomi hali süreklilik arzederse toplumsal yapıda görülen değişme, kültürel yapıyı da kapsayıcı nitelikte olacaktır. Toplumda davranışları kontrol eden ve sınırlayan kontrol mekanizmaları işlerini tam olarak yaparlarsa anomi oluşmayacaktır. Merton'un temel kültürel yapıdan kastı kalıplaşmış ve örgütlenmiş normların bireylerin davranışlarını en fazla etkilediği ve bununda toplumsal değişime yol açtığıdır.

TABLO 1: Merton'a göre bireysel uyum sapma biçimleri tipolojisi

Uyum Biçimleri	Kültürel Değerler	Kurumsallaşmış araçlar
Uyum	+	+
Yenilik Yaratma	+	-
Şekilcilik	-	+
Çekilme kaçış	-	-
İsyen	+/-	+/-

(Çizelgede (+) işareti kabul ,(-) ler red anlamına gelmekte ,(+/-) işareti ise temel değerlerin reddini ve yenilerinin arayışı içinde olmayı simgelemektedir. (Tolan, 1996: 69)

Uyum davranışında bulunan birey kültürel hedefleri ve kurumsallaşmış araçları benimsemiş olup, toplumda da en çok kabul gören davranış biçimidir. Birey Kültürel hedeflerine ulaşırken kurumsallaşmış araçları da benimseme davranışı sergiler. Yenilik yaratma davranışından ise anlaşılan toplumda kurumsallaşmış araçlarda eşit dağılım olmadığı zamanlarda bireylerin, benimsetilmeye çalışılan normlardan sapma durumudur. Böylece toplumda suç işleme gibi meşru olmayan yasalara ters düşen birçok davranış tipi görülür. Bu davranış tipini Merton, başarılı olabilmek için toplumda benimsenmiş olan tüm meşru araçların kısıtlı imkanlar dâhilinde

kullanılması itibariyle normal bir tepki olarak değerlendirmektedir. Ancak bu davranış tipiyle meşru olamayan işler toplumda yaygınlaşmaktadır. En çok alt sınıflarda görülmekle birlikte toplumun her kesiminde görülmektedir. Toplumda bazı bireyler kişilik yapıları nedeniyle kültürel hedefler ve kurumsallaşmış araçlar arasındaki kopukluktan çabuk etkilenebilmekte ya da buldukları konumdan memnuniyetsizliklerini yenilik yaratma adı altında sapma bir davranış olarak gösterebilirler. Bu, kamuda çalışan bir devlet memuru ya da bir öğrenci de olabilir. Toplumsal baskı bunlara üstün gelebilir. Merton'a göre hatalı olan normları belirleyici olan gurubun kendisidir, hatayı yapan değildir. Bu şekilde devam eden davranışların sonunda üyelerince saygı duyulan gurup değerlerinin yitirilmesine doğru giden bir toplumsal değişim söz konusu olacaktır.

Kültürel Hedeflerin bir yana bırakılıp terk edildiği kurumsallaşmış araçlara ağırlık verilerek bireyler arasında rekabet güvensizlik ve korkuya yol açan bir davranış tipi de şekilci davranıştır. Merton bu davranış tipinin en çok memurlarda görüldüğünü bu tür davranış gösteren memurların gurubun kültürel hedeflerinin amaç ve gereğini bir yana bırakıp daha çok kurumsallaşmış araç ve normlara uyum sağlama eğilimi gösterdikleri bu da asıl amaçlar dâhilinde kültür, değer ve normların dikkate alınmaksızın özensiz dikkatsiz ve alışkanlıktan ileri gidemeyen görev davranışının ortaya çıkmasına neden olduğunu belirtmiştir.

Çekilme kaçış davranışında toplumdaki kültürel hedefler ve kurumsallaşmış araçları temelli olarak terk etme eğilimi görülmektedir. Bir zamanlar değer verdiği normlara ve başarı hedefini tamamen kaybetmemekte ancak toplumsal baskıları içselleştirerek psikolojik engel haline getirmektedir. Sonuç olarak bir dargınlık küsmeye hayattan zevk almama küskünlük duyguları hâsıl olmaktadır. Tamamen mücadeleyi bırakma ve içe dönme eğilimi görülen bireyin davranışı, toplumca kınanma ve ayıplanma olarak tepki görmektedir. Zira bu davranış biçiminin tamamen kişiye özgü olmasından dolayı toplumca tamamen yadsınmamaktadır.

İsyan Davranışında ise varolan kültürel hedef ve kurumsallaşmış normların dışında geçici olarak yapıyı değiştirerek yeni değerler oluşturma ve bunlara uyum sağlama durumu oluşturmak temel amaçtır. Merton'a göre bazı toplumsal statü bütünlerinden beklenen davranış biçimleri genellikle gene toplumsal yapı tarafından

olanaksız kılınmaktadır. Her türlü aşırılıkların ortamı olan kentler ve özellikle metropollerde kitle iletişimi ve onun uyardığı özlemler, aradaki kopukluğun artmasında temel etkenlerden en önemlisidir. Bu ortamda bireylerin özlem düzeyleri ile bu özlemleri gerçekleştirebilecekleri olanaklar tümüyle uyumsuz hale gelir. (Tolan, 1996: 74)

Genel olarak Merton toplumsal yapı ve kültürel yapı arasındaki uyum sağlanamaması durumunu toplumsal değişme olarak tanımlamaktadır. Kültürel değerler ve bu kültürel değerlere ulaşırken kullanılan araçlar arasında uyumsuzluk sapma seviyesine gelmektedir. İki ifade arasındaki orantısızlık ve dengesizlik anomik duruma yol açar. Bu da toplumsal yapı düzeninde toplumsal bir dengesizliğe yol açabilmektedir.

Merton için anomi her şeyden önce bireyin istek ve özlemlerini tatmin etmesini önleyen bir durum ve bu durumun yarattığı psikolojik bir eksiklik anlamına gelmektedir. Bu eksikliğin göstergesi de anominin bir sonucu gibi görünen sapmadır. (Tolan, 1996:76) Merton sosyolojisinde daha çok bireye ve bireyselliğe önem vererek, toplumsal bir mekanizmanın bir kontrol sisteminin, düzenin devamlılığını sağlayacak şekilde birey üzerinde belirgin hale getirilmesinden yana olmuştur.

1.4.2. Otorite Biçimine göre Kişilik Tipleri

İkinci Dünya savaşı ardından Adorno ve arkadaşları Yahudi düşmanlığının kökenlerini belirlemek amacıyla Yetkeci kişilik kuramıyla birlikte yetkeci kişilik belirtisinin Yahudi düşmanlığı ile ne kadar alakalı ve bağlantılı olabileceğine göstermek istemişlerdir. Çok az sevgi ve sert cezalar görmüş, katı, otorite ve disiplinin uygulandığı, cinselliği yasak (tabu) konusu olarak yetiştirilmişliğin sonucunda görülen bir kişiliktir.

Yetkeci kişilik kavramı ilk kez Abraham Maslow tarafından bir insan motivasyonu kuramı makalesinde kullanılmıştır. Yetkeci kişiliğin belli başlı gelenekçilik, otoriteye boyun eğme eğilimi, otoriteyi onaylamayanlara karşı saldırgan tutum, yaratıcı olana farklı düşünceleri red etme, sabit ve kadenci düşünme, gücü ve sertliğe önem verme ve bu şekilde davranış sergileme, diğer insanları devamlı eleştiride bulunma, kötülükten yana olma, cinselliğe karşı aşırı ilgi ve eğilim

gösterme gibi özellikleri vardır. Yetkeci kişilik sahibi kişiler kendileri ve başkalarına karşı içsel bir güvensizlik duyduklarından dolayı her durumda katı hiyerarşik otorite gereksinimine gerek duymakta, belirsizliğe karşı tahammülleri olmayıp *ya siyah ya beyaz anlayışına* sahiptirler. Bu kişiliğe sahibi bireylerin biraz daha muhafazakâr siyasi görüşlere sahip oldukları söylenmektedir. Yetkeci, çok katı bir babanın yetiştirdiği çocuğun ilk dönemlerinden itibaren bilinçaltındaki tüm arzu ve istekleri bastırılarak bir kenara itilir. Zamanla içsel olarak biriken bu olayların sonucunda kişi kendi içinde bir çatışma yaşar. Bu da kişinin hem kendisi hem de çevresiyle gerilim yaşamasına neden olur. Bu gerilim ister istemez çevreye yansiyacaktır.

Toplumda güvenlik, düzeni ve huzuru sağlamak devletin görevlerindedir. Totaliter ve otoriter rejimlerde güvenlik ve düzenin her bozulma çatlak vermeye başladığında devlet, vatandaşlarından bazı hak ve özgürlüklerini alma eğilimi gösterir. Demokratik bir ülkede güvenlik ve düzeni sağlama adı altında insanların hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, haklarının ellerinden alınmaya başlanması durumunda devlet demokratik niteliğini kaybeder. Bu durumda kanun koyucuların ve kanunu uygulayıcıların da bu konuda son derece hassas ve duyarlı olmaları gerekmektedir. Otoriter rejimlerde ve otoriter kişiliklerde itaat ve saldırganlık gibi sosyal olgular çevresel faktörlerden daha çok etkilenmektedir. Bu durumda ortaya çıkan gerçek toplumda kanun koyucuların ve uygulayıcılarının anti-yetkeci, demokrasi ve insan haklarını ön planda tutan bir eğitim almaları gerektiği ve kişiliklerinin öğrenme ile şekillenerek oluştuğu karakterlerinin demokrasi ve demokratikleşme yönünde eğitime çalışılmasının bir hayli önem arzettiğidir.

Demokratik kişilik yetkeci kişiliğin tersine davranışsal sorunların çözümünde güç, kuvvet ve şiddet uygulanarak değil, görüşme ve tartışmaları sunarak çözümlenmeye çalışır. Taraflar ileri derecede birbirleriyle hasım olsalar dahi barışçıl bir hava içerisinde görüşme olabilmesi için birbirlerine saygı duyarak karşılıklı birbirlerini dinleme yeteneklerinin olması esastır. Karşı görüşte birtakım bireylerin varlığı demokrasinin bir göstergesidir. Tam anlamıyla demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki katılımı ahlaki eylemin en üst düzeyde olduğu bilinmektedir.

Totaliter bir rejimle yönetilen toplum çok iyi örgütlenmiş olabilir. Ancak bunun ne kadar ahlaki olduğu tartışılırsa böyle bir toplumda yaşayan birey kendi kendine ideal bir toplum için sorgulama yaptığında bir toplumda yükseltilmesi gereken hakların ve değerlerin neler olması gerektiğini de düşünmeye başlar. Demokratik toplumda çalışanlar özgür iradeleriyle bütünün yararı için çalışmaktadırlar. Herkesin özgürlük ve yaşam gibi belirli temel hakları olup, bu temel haklar korunmaktadır. Demokratik düzende bireysel haklar korunmakta ve çatışmalar demokratik süreçler ile halledilmektedir. Aşağıdaki tabloda demokratik değerler ve bazı örnek davranışlardan örnekler verilmiştir.

TABLO 2. Demokratik Değerler ve Bazı Örnek Davranışlar

<p>Adalet</p> <p>1. Adaletin gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Adil davranır.</p> <p>3. Çalışma arkadaşlarının adil davranmasını sağlar.</p> <p>4. Adalet ilkesine aykırı davranışları kolayca sezer.</p>	<p>Eşitlik</p> <p>1. Eşitliğe inanır.</p> <p>2. Çalışanlara eşit davranır.</p> <p>3. Farklı tepkiler için objektif kriterlere sahiptir.</p> <p>4. Görevlerde dengeyi gözetir.</p>	<p>Özgürlük</p> <p>11. Hak ve özgürlüklerin bilincindedir.</p> <p>2. Özgürlüğün sınırlarını bilir.</p> <p>3. Çalışma arkadaşlarının özgürlüklerini kullanabilmesi için gerekli önlemleri alır.</p> <p>4. Özgürlükleri kısıtlayıcı eylemi yoktur.</p>
<p>Yaşama Saygı</p> <p>1. Yaşamın kutsallığını bilir.</p> <p>2. Yaşam sevinciyle doludur.</p> <p>3. Tüm eylem ve davranışları, öğrencilerin yaşama hazırlanmasına yöneliktir.</p> <p>4. Başkalarının yaşam alanını sınırlayıcı eylemi söz konusu değildir.</p> <p>5. Başkalarının özel yaşamına ilişkin bilgileri ifşa etmez.</p>	<p>İşbirliği</p> <p>1. İşbirliğine inanır.</p> <p>2. Katılımcı yaklaşıma sahiptir.</p> <p>3. Çalışanlar arasında ekip ruhuna sahip olmayı sağlar.</p> <p>4. Yanındaki bireyleri onurlandırıcı davranışlar sergiler.</p>	<p>Özgüven</p> <p>1. Özgüvenin gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Kendisine karşı özgüveni vardır.</p> <p>3. Öz disipline sahiptir.</p> <p>4. Özgüveni artırıcı önlemler alır.</p> <p>5. Eleştirilere açıktır.</p> <p>6. Öz eleştiriyi yapar.</p>
<p>Dürüstlük</p> <p>1. Dürüstlüğün gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Kararlarının arkasında durur.</p> <p>3. Olayları abartmaz.</p> <p>4. Bardağın dolu kısmını görür.</p> <p>5. Tutarsız davranış sergilemez.</p> <p>6. Tercihlerinde dürüstlük ön plandadır.</p>	<p>Hoşgörü</p> <p>1. Hoşgörünün gerekliliğine inanır.</p> <p>2. İletişimde toleranslıdır.</p> <p>3. Uzlaşmadan yanadır.</p> <p>4. Aşırılıktan kaçınır.</p> <p>5. Cömerttir.</p> <p>6. Sabırlıdır.</p> <p>7. Bireyleri sorgularken kendisini onların yerine koyar.</p>	<p>Duyarlılık</p> <p>1. Toplumsal değerlere duyarlıdır.</p> <p>2. Evrensel değerlere duyarlıdır.</p> <p>3. Kültürel değerleri korur.</p> <p>4. Çevreye duyarlıdır.</p>
<p>İyi Arayış</p> <p>1. Daha iyisinin olabileceğine inanır.</p> <p>2. Var olanla yetinmez.</p> <p>3. Gelişime açıktır.</p> <p>4. Daha iyisinin arayışı içindedir.</p> <p>5. Yenilikler için zemin hazırlar.</p> <p>6. Yeni teknolojileri kullanmaya önem verir.</p>	<p>Sorumluluk</p> <p>1. Sorumluluğun gerekliliğine inanır.</p> <p>2. Sorumluluklarının bilincindedir.</p> <p>3. Yetki ve sorumluluğu dengeli dağıtır.</p>	<p>FARKLILIKLARA SAYGI</p> <p>GÜVENLİK</p> <p>BARIŞ</p> <p>GELİŞİM</p> <p>MÜKEMMELLİK</p> <p>ETKİLİLİK</p>

(Kıncal ve Işık, 2003: 57).

Tablo 2 de belirtilen demokratik davranış ve demokratik değerleri benimsemiş gündelik hayatında rahatlıkla bu davranışları sergileyen gösterebilen bir insan demokratik bir kişiliğe sahip demektir. Demokratik bir ülkede bireye ve topluma dair her olgunun demokratikleşme çabası içinde olması ve devletin her kurumunda demokratik davranış sergileme yönünde bir tutum takınmaları son derece ideal ve memnuniyet vericidir. Yine demokratik toplumlarda bugünün yönetilenlerinin yarının yöneticileri olma ihtimali her zaman mümkündür. Demokrasiyi diğer yönetimlerden şekillerinden ayıran en önemli özelliğin de bu olduğu söylenebilir.

Yetkeci gurup düzeninde lider iletişim ağının merkezinde olduğundan tüm iletişim ona yapılmakta dolayısıyla üyelerin kendi aralarındaki serbest iletişimi çok kısıtlanmıştır. Böylece üyeler arasındaki yakın kişisel ilişkiler gelişmemekte, liderin orada bulunmaması halinde tüm düzen bozulmaktadır. Demokratik düzende ise üyeler arasında serbest iletişim olanağı bulunduğundan dolayı kişisel ilişkilerin gelişmesi olanağı daha da fazla olup, gurup lidere bağlı değildir. Lider olmadığı zamanda gurubun çalışma düzeni yine bozulmamaktadır. Demokratik bir düzende lider kararları kendisi vermez. Tartışma özgürlüğü içinde gurup bir bütün olarak karar vermektedir. Lider her üyenin düşüncelerini açıkça söylemesini olağan karşılar, üyeleri ödüllendirmekte ise tamamen tarafsız kriterler kullanır. Demokratik bir düzende çıkarılan iş miktarı, yetkeci düzene göre daha az olmakla birlikte kalite yönünden daha üstündür. (Kağıtçıbaşı, 1999:285) Yapılan işin kalite ve miktarı, yapılan işin ve gurubun üyeleri ne derece tatmin ettiği ve üyeler arası ilişkiler açısından en ideal düzenin demokratik düzen olduğu görülmektedir.

Bireyler kişilik yönünden de farklılık gösterebilmektedir. Ancak bu kişilikler birbirleriyle uyum gösterebildikleri ve de gurubun lideriyle de uyum sağlanabildiği takdirde gurup başarılı olabilmektedir. Liderleri demokratik bir kişilik yapısına haiz bir gurubun üyeleri de demokratik kişiliğe haiz bireylerden oluşmakta ise gurup son derece başarılı olmaktadır. Çünkü gurup bireyleri ve gurup liderinin karşılıklı birbirlerinden bekledikleri davranış ve değerler; demokratik davranış ve değerlerdir

Demokratik kişiliklerin sayıca daha da artış göstermesini sağlayan en uygun ortam olan demokratik ortam eğitimle ilgili tüm bu kavramların en güzel biçimde uygulandığı ortamdır. Zira Demokratik bir ortam demek demokratik bir eğitim

demektir. Özgürlük, eşitlik, bireyselleşme, saygı, bilim ile yaşam ve iletişime açık olma, farklılıklara açık olma, asıl ve gerçek olana bağlılık, farklılıklara katlanma, tahammül etme vb. tüm değerler demokratik eğitimin ana hedefidir. Demokratik değerlerin eğitim yoluyla bireylere kazandırılması da demokrasi eğitimidir. Tüm bu olguları eğitim programlarının özüne yerleştirir.

1.4.3. Grubun İçinde Bireyin Davranış Eğilimleri

Gurup dediğimiz zaman aile arkadaş gurubu meslek gurubu akla geldiği gibi şirket dernek vb. guruplar akla gelmektedir. Bir kalabalığın gurup olabilmesi için ortak amaçlar ortak normlar kendilerine bir gurup olarak hissetmeleri gibi koşullar öne sürülmüştür. Guruplar şüphesiz bu özellikleri göstermekle beraber bir topluluğun gurup olabilmesi için gereken en az koşul etkileşim olacaktır. Buna göre gurup etkileşim halinde olan birden fazla insan anlamını taşımaktadır. (Kağıtçıbaşı, 1999:58)

Gurubun birey üzerindeki etkisi, bireyin benliğinin ait olduğu guruplara bağlı olarak biçimlenmesiyle kendini gösterir. Bireyler bir yere ait olmak, sosyalleşmek ve böylece sosyal gereksinimlerini psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak için guruba katılırlar. Böylelikle sosyal kimlik ve sosyal statü edinirler. Gurup birey ilişkisi bireyin ait olduğu gurup içerisindeki edindiği kimlik ve statü ile alakalıdır. Yapılan araştırmalar bireyin gurupta iken yalnızken davrandığından daha farklı davrandığını göstermiştir.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki bir gurubun norm ve değerlerine en fazla uyma davranışını gösteren o gurubun orta düzeydeki üyeleridir. Gruba daha fazla kendini kabul ettirmek, bulunduğu yeri daha da sağlamlaştırmak ve statüsünü yükseltebilmek için gurup değerlerine içtenlikle bağlanarak bu değer ve normlara uyma davranışı göstermektedirler. Öyle ki bu davranışlar o üyelerde yalnızken de görülmektedir. Böylece bu üyeler gruba benimseme ile uyma davranışıyla bağlıdırlar. En alt düzeydeki gurup üyelerinin de ortadakiler kadar olmasa da uyma davranışını gösterdikleri görülmektedir. Bu üyeler zaten en alt seviyede olduklarından grup normuna uymamakta, kaybedecekleri bir şey olmadıklarını düşünmektedirler. Çünkü bulunacakları en alt seviyede bulunmaktadırlar. Statüleri daha fazla düşmeyecektir. Toplum içinde sosyo ekonomik düzeyi orta olan

kimselerin toplumsal değerlere en çok uyanlar oldukları görölmektedir. En üst sosyal düzeydeki bireylerin ise daha serbest davranışlar gösterdikleri gözlemlenmiştir. Denilebilir ki; bir bireyin bir gurubun üyesi olması bazen belli şartlar ve ortamların da etkisiyle o bireyin kişiliğini kimliğini kaybetmesine kadar sonuç verebilmektedir.

Bir meslek gurubu ya da resmi daireler ile arkadaş gurubu tabi ki davranış ve tutum bakımından farklılık arz etmektedir. Resmi dairedeki örgütsel ve yapısal düzen arkadaş gurubunda bulunmamaktadır. Zira resmi bir dairede iş bölümü nizam düzen ve kurallar bulunmaktadır. Arkadaş gurubunda iletişim daha kolay olmakla beraber herkes herkesle rahatça konuşabilmektedir. Ama bir resmi dairede iletişim belirli bir hiyerarşi ile sağlanabilmekte ve bilgi akışı yüksek statü veya otoritelerde toplanabilmektedir. Bu da merkezileşmeye neden olmaktadır.

Bir gurup içerisinde merkeziyetçi yapı hâkim ise en merkezde bulunan gurup üyesi lider rolündedir. Ayrıca merkezileşme arttıkça daha yetkeci bir gurup düzeninin görüldüğü, merkezileşme azaldıkça da daha demokratik bir gurup düzeninin görüldüğü anlaşılmaktadır.

Toplumların demokratikleşme ve refah düzeylerinin artması gurupların da sayıca artarak demokratik düzen içerisinde daha rahat hareket etmelerine yol açmaktadır. Birbirinden farklı kişiliklerin olması kişiler arası ilişkilerin oluşmasına bu da sosyal etki ve sosyal uyma olgusuna neden olmakta, farklı tutum edinim ve değişimine yol açmakta farklı tutumlar ise gurupların oluşumunu sağlamaktadır. Ayrıca gurup içerisindeki bilgi iletişimi rol beklentisi, iş bölümü ve statüler ise liderlik kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Yetkeci ve demokrat bir kişiliğe ve bu değerlere ait davranış ve tutuma haiz bir liderle yönetilen guruplarda örgütsel ve yapısal farklılık kolaylıkla anlaşılacaktır.

II. BÖLÜM

GÜVENLİK HİZMETLERİ ALANINDA TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

2.1. AB'nin Ortaya Çıkışı ve Gelişim Süreci

AB'nin ortaya çıkışında en etkili ve öncülük yapan kişi Kant Kalargi'dir. 1922'de Born'da bir bildiri yayınlayarak Pan Avrupa kongresinin düzenlenmesine öncülük eder. Kongrede Fransız Dışişleri Bakanı Briand Pan AB fahri başkanı seçilir. Kant Kalargi'nin amacı Amerika, Rusya ve Britanya gibi güçlerin karşısına Federal Avrupa çıkarmaktır. Daha sonra yine Fransa, Alman, İtalya, Çekoslovakya, Hollanda, Yugoslavya gibi ülkeler de bu yönde faaliyetler görülür. (Bozkurt, 1997: 56)

II. Dünya Savaşı sonrası dünyada soğuk savaş rüzgârlarının estiği dönemlerde SSCB öncülüğünde doğu bloğu ve ABD öncülüğünde batı bloğunun karşılıklı olarak her alanda mücadeleye girdikleri bilinmektedir. 1951 yılında AKÇT kurulmuş olup, Belçika, Fransa, İtalya, Federal Almanya ve Hollanda da AKÇT ile ilgili anlaşmayı imzalamışlardır. AKÇT'yi imzalayan altı ülke 1957'de Roma'da Eurotom ve 1952'de Avrupa Savunma Topluluğu anlaşmalarını imzalayarak siyasi birlik hedeflerini 1970'lere kadar sürdürmüşlerdir. 1972 ve 1974 Paris Zirvesi toplantılarında 1980'den önce AB'nin gerçekleştirilmesi hedef ilan edilmiş olup, 1979'da kurulan Avrupa Para Sistemi ve sonrasında 1987'de Tek Avrupa Senedinin yürürlüğü girmesi ile birlik hedefi yeni bir boyut kazanmıştır. 1990'da AB Antlaşması ve 1992'de Maastrich Antlaşması parasal birlik, Avrupa vatandaşlığı, ortak güvenlik ve dış politika konularını düzenleyen antlaşmalardır.

1961 yılında İngiltere, Danimarka, Norveç, İrlanda topluluk üyeliği için ilk başvuruda bulunur. Danimarka, İrlanda ve İngiltere 1 Ocak 1973'de topluluk bünyesine katılırlar. Norveç referandum sonucunun olumsuz çıkması üzerine bu sürenin dışında kalır. Böylece üye sayısı 9'a çıkar. Yunanistan 1975 yılında üyelik için başvurup, 1981 yılında topluluğa katılır. İspanya ve Portekiz 1977'de başvurup, 1986 yılında 11. ve 12. üyeler olarak Topluluğa katılırlar. 1990'da Doğu ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle, Almanya'da bu topluluğa katılmış olup, Avusturya, Finlandiya, İsveç ve Norveç'in de katılmalarıyla 1995'den itibaren AB 15 ülkeye ulaşır.

Avrupa Konseyi Aralık 1997'de Lüksemburg Zirvesi'nde, genişlemeyi olası kılan süreçte 12 ülke (Bulgaristan, GKRY, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya) aday ülke statüsü almıştır. Ayrıca 31 Mart 1998'de 6 ülke (GKRY, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Polonya ve Slovenya) ile müzakerelere başlanmıştır. Avrupa Konseyi 11–12 Aralık 1999'da Helsinki Zirvesinde 6 aday ülkeyle daha (Bulgaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Romanya ve Slovak Cumhuriyeti) resmi katılım müzakerelerini başlatmaya karar vermiştir. Bu zirvede Türkiye'ye adaylık statüsü tanınmıştır. 15 Şubat 2000'de resmen açıklanmış olup, Avrupa Konseyi Helsinki'de Türkiye'nin diğer aday ülkelere uygulanan aynı kriterlere haiz ve birliğe katılma yolunda bir aday olduğunu da teyit etmiştir.

12–13 Aralık 2002 Kopenhag Zirvesi sonucunda Türkiye ile üyelik müzakereleri, Avrupa Komisyonun 2004 yılı sonunda hazırlayacağı ilerleme raporunda olumlu görüş verildiği takdirde 2005 yılında başlatılacaktır. (www.tbmm.gov.tr/ul-kom/kpk/trabils.htm) 1 Mayıs 2004 tarihinde 10 yeni üye ülke (Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, Malta ve GKRY) AB'ye resmen katılmıştır. AB'nin sosyal, kültürel, ekonomik iç dengelerinin yanı sıra kurumsal yapısı da büyük ölçüde değişmiştir. Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliğinin ise 2007 yılında gerçekleşmesi öngörülmektedir. Hırvatistan'ın yaptığı üyelik başvurusu da Haziran 2004 Brüksel Zirvesinde kabul edilmiş ve aday ülke ilan edilen Hırvatistan ile 2005 yılı içerisinde müzakerelere başlanmasına karar verilmiştir.

6 Ekim 2004 tarihinde Avrupa Komisyonu 2004 Türkiye İlerleme raporu ve rapora bağlı tavsiye belgesini yayımladı. Söz konusu belgelerde Türkiye'nin siyasi kriterleri gerekli ölçüde karşıladığı belirtilerek birliğe katılım müzakerelerinin başlatılması tavsiyesinde bulunuldu. 17 Aralık 2004 tarihinde AB zirvesinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde açılacağı ilan edildi. (www.tbmm.gov.tr/ul-kom/kpk/trabils.htm)

AB ilk 6 ülkeyle AKÇT ile başlamış, daha sonra bugünkü halini almıştır. Gümrük Birliği, kişi ve hizmetlerin serbest dolaşımı, nihayet mali yardımlaşma esaslarını ifade etmektedir. Mal, sermaye ve hizmet kavramları ön plandadır. Aynı

zamanda insan hakları, hukukun üstünlüğü, demokrasinin gelişimi ve uygulaması da önem arz etmektedir. Bazen bu değerlerin uygulanması batı demokrasilerinde bile mümkün olmayabilmektedir. Bu değerlerin tam anlamıyla gerçekleştirilmesi tüm ülkelerin en başta gelen konusudur. Terörizmin olduğu bir ülke olan Türkiye; insan hakları, demokrasi, demokratikleşme konularını uygulama aşamasında dış politikasında kesin ve kararlı bir tavır sergilemekte, tüm bu konularda özellikle kamu görevlilerinin ve halkın da hassas duyarlı bilinçli ve daha dikkatli olması zorunlu hale gelmiştir.

Birliği yöneten kurumlar şunlardır; demokratik yollarla seçilen Parlamento, üye devletleri temsil eden ve bakanlardan oluşan konsey, Avrupa Devletleri Hükümetler Başkanları Doruğu, Komisyon, Topluluk, Adalet Divanı ve birliğin mali yönetiminin izleyen Sayıştay ve ayrıca birliğin dengeli gelişime ve katkıda bulunan projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir Avrupa Yatırım Bankası bulunmaktadır. (<http://www.abgs.gov.tr>. on derste Avrupa-Pascal Fonterre)

2.2. Türkiye'nin AB Üyelikine Giriş Süreci

Türk tarihinin son 250 yıllık bölümü araştırılırsa hep bir batıya doğru yönelme olduğu görülmekte, özellikle Osmanlının 1700'li yıllarından sonra gittikçe gücünü yitirmesi sonucu batı kendi deyimiyle hasta adamın mirasından pay almak için her yola başvurmaktadır.

O yılların İttihat ve Terakki Partisine damgasını vuran zamanın aydınlarından Ziya Gökalp batılılaşma konusunda “Türk Milletindenim, İslam ümmetindenim, Avrupa medeniyetindenim” şeklinde görüşünü dile getirir. Mustafa Kemal Atatürk de “Memleketimizi asrileştirmek istiyoruz. Bütün çalışmamız Türkiye’de asri, binaenaleyh batılı bir hükümet vücuda getirmektedir. Medeniyete girmeyi arzu edipte Batıya yönelmemiş millet hangisidir?” (Kutay, 2002:102) diyerek Türk toplumuna hedef göstermektedir.

II. Dünya Savaşı sonrası 1950’lerin Batı Avrupa’sı hızla sömürgeciliğin tasfiye edildiği, sosyal devlet prensiplerinin yerleştiği ve liberal ekonominin tüm kurumlarıyla uygulandığı; demokrasi, insan hakları gibi evrensel değerlerin yerleştirilmeye çalışıldığı artık hiçbir vatandaşını savaşlarda kaybetmeme noktasında

da kararlı durumda bulunan bir blok haline gelmişti. (Kaçar, 1999:1) NATO'nun kurulması ve 50'li yıllarda Avrupa Savunma Topluluğu gibi yapılan girişimlerle daha da soğuk bir görünüme bürünmüştür. Türkiye de değişen dengeleri gözeterek politik, güvenlik, ekonomik sistemlerindeki değişikliği yapmak durumunda kalmış, Avrupa Konseyi, OECD ve NATO'ya üye olmuştur.

Türkiye ile AB arasındaki karşılıklı ilişkiler ilk olarak Adnan Menderes Başbakanlığındaki hükümetin AET'na ortak üye olarak katılma başvurusu ile başlamıştır. Bu başvurunun o zamanki en önemli nedeni Türk ihracatının ve Türkiye ekonomisinin Yunanistan'a tanınacak kolaylıklar nedeniyle sıkıntı yaşamasını engellemek içindir.

Türkiye uzun vadede Gümrük Birliği ve tam üyeliğini gerçekleştirmesini sağlayarak Ankara Antlaşmasına imzasını koyar. (1963) AB ile ilişkiler bu antlaşma çerçevesinde yürütür. Bu tarihten sonra ülkede ekonomik yönden istikrarsızlık görülür ve Ecevit hükümetinin düşmesi sonucu yerine Demirel hükümeti kurulur. Demirel hükümeti AET ile ilişkileri sıcak tutma politikası izler. 1980 yılında Türkiye'de bir askeri darbe yaşanır. Askeri müdahalenin olması Avrupa Parlamentosunda Türkiye'de demokrasinin kesintiye uğraması, demokratikleşmenin gerçekleştirilemeyeceği kanısını uyandırmıştır. O dönem AET ile ilişkiler fiilen durdurulur. 1983'te seçimlerde başarı kazanan Turgut ÖZAL ve AET ile ilişkiler canlanmaya başlar. 1987'de Türkiye AET'na tam üyelik için başvurur.

13 Aralık 1989'da AET Komisyonu Türkiye'nin tam üyelik başvurusu hakkındaki görüşünde topluluğun kendi iç pazarını tamamlayabilme sürecinden önce (1992) yeni bir üyeyi kabul edemeyeceğini ve Türkiye'nin katılmadan önce ekonomik, siyasal ve sosyal alanda gelişmesine gereksinim duyduğu konularına yer verir. (Bozkurt, 1997: 449)

1992 yılında AET-Türkiye ilişkilerde olumlu gelişmeler yaşanır. Türkiye AET arasında Teknik İşbirliği, programı imzalanır. 1993'te Kopenhag'da toplanan AET zirvesinde Türkiye-AET arasında gümrük birliğinin kurulması kararı alınır. 1995 yılı dönemini Başbakanı Tansu Çiller zamanında AB ve Gümrük Birliğini içeren ortaklık konseyi kararı imzalanır. Bu kararın 8. maddesinin 1. fıkrasında kararın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren 5 yıl içinde Türkiye ticaretteki teknik engeller kaldırmayı ve

kendi iç mevzuatının AB'ye uyumlu hale getirmeyi taahhüt etmiştir. (Seymur, 2000:116) Haziran 1993'deki Kopenhag Zirvesinde adaylık için başvuruda bulunan ülkelerin tam üyeliğe kabul edilmeden önce karşılaması gereken ölçütler bulunmaktadır. Bu kriterlerin siyasi kriter olarak demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlıklara saygı gösterilmesini ve korunmasını garanti eden kurumların varlığı kriterleri benimsenmiştir. (Erkman, 1995: 251)

1997 yılında (12–13 Aralık) Lüksemburg Zirvesinin sonuç bildirgesine göre Romanya, Bulgaristan, Slovenya gibi aday ülkelere Kopenhag kriterlerine uydukları takdirde, AB üyesi olmaya hak kazanacakları, Türkiye ise Kopenhag Bildirisinin ekonomik ve demokratik gelişmişlik şartlarını yerine getirirse diğer ülkelerin hak kazanacağı üyeliği değil, onların zaten sahip oldukları adaylığı hak kazanacaktır. Türkiye bu duruma sert tepki göstermiştir. Bir müddet hükümet AB ve ilişkilerini dondurmıştır.

AB Komisyonu Aralık 1998'de Türkiye'yi 12. aday olarak açıklamış olup, Komisyon Türkiye hakkındaki raporunda siyasi açıdan Türkiye'nin insan hakları, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve azınlık hakları konusunda durumunu ortaya koymuştur. Komisyon başkanı Romani Prodi Türkiye'nin de aday ülke statüsünde değerlendirilmesi gerektiğini söylemiş olup, Türkiye 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesinde oybirliği ile AB'ne aday ülke olarak kabul ve ilan edilmiş, diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı açık ve kesin bir dille ifade edilmiştir.

AB'ye tam üyelik doğrultusunda 2000 yılında Türkiye'yi temsilen Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz AB'nin genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen ile çeşitli görüşmeler yapmaya devam etmiştir. Daha önceden değinildiği gibi AB Birlik için ilk adımını demir çelik ortaklığı ile başlamış, temelini ekonomik ortaklık ile atmış, ancak daha sonraları demokrasi, insan hakları, demokratikleşme, temel özgürlükler, hukukun üstünlüğü, ilkelerini benimseme ve uygulama konusunda ekonomiden daha fazla hassas davranmıştır. Öyle ki Birliğe katılmak isteyen ülkelere kriterlerin en başında bu kararları yerleştirip, bu şekilde ölçme ve değerlendirme yapmaktadırlar.

Türkiye'nin 19.03.2001 tarihinde kabul ettiği *AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı* hedefleri doğrultusunda, bugüne kadar 7 ayrı uyum paketi yasallaştırarak uygulamaya geçirilmiştir. (<http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/yazilar.php?id=301>)

Aralık 2002'de Kopenhag'da yapılan Zirvede; ülkemizin Kopenhag siyasi kriterlerini yerine getirip getirmediğine 2004 yılında yapılacak değerlendirmede karar verileceği ve Türkiye'nin gerekli düzenlemeleri yaptığına dair olumlu görüş sunulursa, AB'ye katılım müzakerelerinin gecikmeksizin başlatılacağı taahhüt edilmiştir. 17 Aralık 2004 tarihinde AB Zirvesinde Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde açıklanacağı ilan edilmiştir.

Türkiye ile müzakerelerin açılması Kopenhag siyasi kriterlerinin yeterli ölçüde karşılanması ile mümkün olmuştur. Bu aşamadan sonra AB'nin Türkiye'nin bu alandaki uygulamalarını yakından izlemeye devam edeceği kesindir. (www.abgs.gov.tr/arama/ozet.htm.) Kopenhag kriterleri AB için aday olarak alınan ülkelerin üyelik statüsüne kavuşması için uyulması gereken ve katılım sürecinin böylece başlayacağı bir şart olarak değerlendirilmektedir. Böylelikle Türkiye dış politika, güvenlik, adalet, içişleri, ekonomi ve tüm diğer alanlarda da kendini yenileme sürecinden geçmeli ve AB'nin tüm mevzuatıyla kendi mevzuatını uyumlu hale getirme yoluna gitmesi gerekmektedir

Türkiye'nin AB siyasi kriterlerine ilişkin gerekli düzenlemelerin ve var olan eksikliklerinin tespiti geniş zaman ve uzun raporlara tabi tutulmasını gerektirmekte olup, siyasi kriterlere ilişkin olarak AB tarafından hazırlanan KOB (KOB'u AB Türkiye'ye 2000 yılında duyurmuştur), yıllık ilerleme raporları, AİHS ve AİHM kararları, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve üye olduğumuz kuruluşlar tarafından geliştirilen normlar ile AB Komisyonu raporları esas alınmaktadır.

Türkiye'nin AB'ye katılım sürecini hızlandırmak isteyen mevcut siyasi iktidar tarafından hazırlanan, güncellenmiş 2003 Ulusal Programında ise, gerekli yasal düzenlemelerin TBMM'nin 22. yasama dönemi 1. yasama yılı içinde tamamlanacağı taahhüt edilmekteydi. Bu amaç doğrultusunda, ülkemiz tarafından taahhüt edilen düzenlemelerin önemli bir kısmını içeren ve en kapsamlı uyum paketi olan 7. uyum

paketi, 59. Hükümet tarafından 23 Temmuz 2003'de TBMM'ne sevk edildi, 30 Temmuz 2003de yasallaştı ve 7 Ağustos 2003 de Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. Kanunlaşarak yürürlüğe giren 7. Uyum Paketi; TCK, Dernekler Kanunu, CMUK, Sayıştay Kanunu, MGK ve MGK Genel Sekreterliği Kanunu, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretim İle Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun, Vakıflar Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Terörle Mücadele Yasası, Türk Medeni Kanunu ve Askeri Mahkemeleri Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Kanunu'nun çeşitli maddelerinde değişiklikler öngörmektedir. 7. Uyum Paketi 7 Ağustos 2003 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. (<http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/yazilar.php?id=301>)

3 Ekim 2005'de Lüksemburg'da alınan kararla AB Türkiye ile tam üyelik müzakerelerini başlatmıştır. Bu karar Türkiye'nin tam üyelik amacıyla AB ile müzakerelere tam anlamıyla başlaması demektir. AB'ye tam üyelik, üyelik için başvuruda bulunan tüm ülkelerin geçmek zorunda olduğu hukuki, siyasi ve ekonomik bazı reform süreçlerini kapsar. Bu süreçlerden amaçlanan ise; demokratik sistemin tüm kurumları ve kurallarıyla işlev kazanarak, demokratik bir sistemin oluşmasını sağlamaktır. Demokrasi ve demokratikleşme, ekonomi alanında, siyasi alanda bir istikrarın, kalkınmanın, gelişmişliğin, refahın ön koşuludur. Dolayısıyla farklı siyasal, ekonomik ve kültürel yapılardan oluşan ülkelerin bir birlik oluşturabilmeleri, eşdeğer bir kalkınmayı sağlayabilmeleri ancak ortak demokratik yapı ve demokrasi kültürü ile gerçekleşebilir.

2.3. AB Sürecinin Güvenlik Hizmetleri Alanında Türkiye'ye Getirdiği Yükümlülükler

Türkiye'nin 19.03.2001 tarihinde kabul ettiği AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı hedefleri doğrultusunda, 7 ayrı uyum paketi yasallaştırarak uygulamaya geçirildi. Türkiye için istenilen idari siyasal ve yargısal reformların gerçekleştirilmesi aşamasında temel anlayış çalışmaların hızlandırılması ve bu yönde tüm devlet organlarında tüm önlemlerin alınması şeklindedir.

2.3.1. Demokrasi, İfade Özgürlüğü, Düşünce Özgürlüğü ve İnsan Haklarının Korunması

Türkiye'nin demokrasi ve insan hakları alanında atacağı her adımın dışarıdaki olumsuz imajı üzerinde hemen olumlu etkileri olacaktır. Bu da beraberinde Türkiye'nin uluslararası alandaki konumunu değiştirecektir. AB özgürlük, demokrasi, insan hakları ve temel özgürlüklere saygı, hukukun üstünlüğü ilkelerine dayanmaktadır.

Ulusal programda Türkiye'den orta vadede değiştirilmesi istenen kanunlardan PVSK, Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Kanunu ve Yönetmeliği, Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu, Yeni TCK'nin yasalaşması ve AİHM kararları uyarınca ödenen tazminatların kusurlu kamu görevlilerinden tahsili için çalışmalardan bir kısmı tamamlanmış bir kısmı halen devam etmektedir ki, bunlardaki değişim polisin uygulamalarını etkileyecektir. ([http:// www. mfa. gov.tr. /](http://www.mfa.gov.tr/) ulusal program)

Yine ulusal programda anayasamızda yer alan ifade özgürlüğünün temel, hak ve hürriyetlerle ilgili bölümlerini, düşünceyi yayma, açıklama, bilim ve sanata, basın özgürlükleriyle alakalı bölümlerinin tekrar gözden geçirilmesi istenmektedir. Polisin uygulama alanına giren CMUK maddelerinin değiştirilmesini de öngörmektedir. CMUK'daki değişiklikler Emniyet Teşkilatını doğrudan ilgilendirmekte olup adalete gidilen yolun ön kapısı Emniyet Teşkilatı olduğundan bu aşamadaki uygulamalar önem arz etmektedir. Suç oluştuktan sonra doğru sonuca ulaşmak için, yargılama aşamasında polisin yapmış olduğu ön inceleme, araştırma ve deliller önem arz etmektedir. TCK ve CMUK ile gerekli düzenlemeler yapılarak 1 Nisan 2005 tarihi itibari ile yeni kanunlar yürürlüğe girmiştir.

2.3.2. Sivil Toplum Örgütlenmesi

Sivil toplum örgütlerinin artmasıyla Türk toplumu daha da bilinçlenerek demokrasinin gerçek anlamıyla uygulanmasını sağlayacak ve bu da emniyet teşkilatının yükünü hafifletecektir. Güvenlik hizmetine böylelikle halk dolaylı da

olsa katılmış olacak, aynı zamanda barışçı, demokratik toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının uygulanması ve bireylerin toplumsal sorunlara aktif çözüm getirmesi kolaylaşacaktır.

Aralarında Türk polisinin de temsil edildiği tüm Avrupa ülkeleri tarafından hazırlanan Avrupa Polis Etiği Yönetmeliğinde de belirtildiği gibi iç güvenlik hizmetleri sivil bir hizmet alanıdır. (Cerrah ve Eryılmaz, 2001) Polislik toplumsal hayat ile çok içli dışlı olan bir kolluk hizmeti olduğundan daha şeffaf olmak ve daha sık denetlenmek durumundadır. Gerek medya ve gerekse sivil toplum örgütleri polislik uygulamalarını daha sık irdeleyerek toplumu bilgilendirmelidir. Öte yandan ulusal ve yerel düzeyde sivil toplum polislik hizmetlerine katılabilmeli ve hatta denetleyebilmelidir. (Cerrah, 2001)

Avrupa Polis Etiği İlkeleri madde 18’de “Polis teşkilatı, polis-halk ilişkilerini geliştirecek, diğer kurum ve mahalli topluluklarla, sivil toplum kuruluşlarıyla ve halkı temsil eden diğer kuruluşlarla, etkili işbirliği kuracak ve geliştirecek şekilde organize edilmelidir.” denilmektedir. Demokratik yaşama uygun olarak Emniyet Teşkilatında toplum destekli polislik uygulamalarına, polis halk ilişkilerinin üst düzeyde olmasına son derece önem verilmekte olup Polis Akademisi ve mesleki hayatta da bu yönde eğitime ağırlık verilmesi yararlı olacaktır.

2.3.3.İşkenceyle Mücadele

İşkence; Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, AİHS, Avrupa Konseyi Polis Deklarasyonu, BM Kolluk Kuvvetleri Kodu, Kişilerin işkence ve diğer zalim, insanlık dışı, haysiyet kırıcı muamelelere veya cezalandırmaya karşı korumaya dair BM Deklarasyonu ve İşkence ve insanlık dışı, Haysiyet Kırıcı Muamele veya cezalandırmanın önlenmesine dair Avrupa Konvansiyonu gibi belgelerle yasaklanmıştır. AB özgürlük demokrasi insan haklarına ve hukuka saygı prensipleri temelleri üzerine inşa edildiğinden konuya ayrı bir hassasiyetle yaklaşmaktadır.

İşkence ve kötü muameleyi yasaklayan uluslararası temel belgelerden BM Evrensel İnsan Hakları Bildirgesi, AİHS, işkencenin ve insanlık dışı ya da küçültücü ceza veya muamelenin önlenmesine dair Avrupa Sözleşmesi ve işkencenin ve insanlık dışı ya da küçültücü ceza veya muamelenin önlenmesine dair BM

sözleşmesi resmi gazetede yürürlüğe girmiş ve sözleşmelerde yer alan hükümler Türkiye için bağlayıcı hale gelmiştir. Buna işkenceyi önleme Avrupa Sözleşmesine göre kurulan işkenceyi önleme komitesinin gözetli koşullarını izlemek saptamalar yapmak üzere Türkiye'ye haberli veya habersiz olarak yapacağı ziyaretler dahildir.

Türkiye AİHM'nin zorunlu yargı yetkisini 22 Ocak 1990 yılında kabul etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti. Anayasası kişi hak ve ödevlerini düzenlediği ikinci bölümünde kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı alt başlığı altında işkence ve eziyeti yasaklamış kimseye insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza verilemeyeceği veya bu tür bir muameleye tabi tutulamayacağı hususunda güvence getirmiştir. TCK'da bu yasağın ihlalinin önlenmesini desteklemek amacıyla 243. maddesinde suçları söyletmek için işkence eden zalimane veya gayri insani veya haysiyet kırıcı muamelelere başvuran hükümet memurlarına karşı ağır hapis ve sürekli ya da geçici olarak kamu hizmetlerinden mahrumiyet cezası öngörmektedir. Yine TCK 245. maddesinde kanunen kuvvet kullanma yetkisine haiz devlet görevlilerinin kötü muamele etmesini ve cismen zarar vermesini cezalandırmıştır. Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü de iş sahiplerine ya da herhangi bir nedenle emniyet binalarına gelen ya da getirilenlere işkence yapan görevliler hakkında emniyet örgütlerinde bir daha çalıştırılmamak üzere meslekten çıkarma cezasını öngörmektedir.

Türk hukukunun bir parçası olan AİHS 3. maddesinde hiç kimse işkenceye, gayri insani yahut haysiyet kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulamaz denilmektedir. Ancak bu maddenin ihlali iddiaları nedeniyle AİHM kararları sonucunda ödediğimiz ve ödememiz ihtimal olan tazminatlar düşünüldüğünde konunun ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ulusal programda ise yer alan polisin eğitimden başlayarak işkence olaylarını aydınlatılması ve sorumlularının cezalandırılmasına kadar uzanan yasal ve idari önlemlerin alınması istenmiştir.

Yakalama, gözetli alma ve ifade alma yönetmeliğinin etkin bir şekilde uygulanması ve uygulamanın sıkı bir biçimde denetlenmesini sağlamak üzere Haziran 1999'da bir Başbakanlık Genelgesi yayımlanmıştır. Ağustos 1999'da ve en son olarak Nisan 2005'de TCK'nin işkence ve kötü muameleyle ilgili maddesi değiştirilerek işkence ve kötü muamelenin tanımı uluslararası sözleşmelere uygun

şekilde yeniden yapılmış cezalar arttırılmış, ayrıca gerçeğe aykırı rapor düzenleyerek işkenceyi gizleyen personele cezalar getirilmiştir. Yeni TCK madde 94'e göre işkence, neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence (madde 95) ve eziyet (madde 97) olarak yeniden tanımlanmıştır. Yeni Ceza Kanunu, geçmişte işkence ve kötü muamele iddiasıyla açılan davaların düşmesine sebep olan, işkence veya kötü muameleden hüküm giymiş olanların mahkûmiyet süresini 10 yıldan 15 yıla çıkarmıştır.

Ortaya çıkan işkence ve kötü muamele olaylarını önlenmesi için İçişleri Bakanlığının yanı sıra yeni kurulan Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığına da görev verilmiştir. İnsan hakları ihlallerine meydan verilmemesi için güvenlik güçlerine gerekli eğitim verilmekte ve güvenlik güçlerinin teknolojiye daha fazla yararlanılarak etkin denetimi için mali kaynak tahsisi olanaklarının araştırılmaktadır.

2.3.4. Gözaltı

Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği 4. madde içerisinde Gözaltına Alma; kanunun verdiği yetkiye göre yakalanan kişinin, hakkındaki işlemlerin tamamlanması amacıyla, adli mercilere teslimine veya serbest bırakılmasına kadar kanuni süre içerisinde sağlığına zarar vermeyecek şekilde özgürlüğünün geçici olarak kısıtlanıp alıkonulması olarak tanımlanmaktadır. Gözaltıyla ilgi yasal uygulama ve usullerini AİHS, AİHM kararları doğrultusunda uluslararası standartlara yakınlaştırılması istenilmektedir. Gözaltı ile ilgili yönetmeliğe aykırı davranma, uygulamada yanlış ve kesiklik olması insan hakları ihlali çerçevesinde değerlendirilmekte dolayısıyla bu da demokrasi ile ters düşmektedir. Ayrıca hukuka aykırı şekilde elde edilen delillerin hükme esas alınmayacağı kuralı getirilmiştir.

1412 sayılı CMUK'un 394/a kapsamına girmeyen suçlarda üç kişiden az kişinin iştirakiyle işlenmiş suçlarda yakalananlar en geç 24 saat içerisinde sulh hâkimine çıkarılmaktadır. Bu kapsama giren suçlarda ise üç kişiden az kişinin iştirakiyle işlenmiş suçlarda yakalananlar en geç 48 saat içerisinde sulh hâkimine çıkarılmaktadır. Üç kişiden fazla toplu olarak işlenmiş suçlarda delillerin toplanması veya faillerin çok olması gibi sebeplerden dolayı yakalananlar olarak Cumhuriyet Savcısının yazılı emriyle 4 güne kadar sulh hâkimi önüne çıkarılmaktadır. CMUK

gözaltı sürelerini 24 saate göre düzenlemiştir. CMUK 394/a maddesi özel ağır cezalı suçları düzenlemekle beraber 5190 sayılı CMUK da değişiklik yapılması ve DGM kaldırılmasına dair kanunla DGM kaldırmış ve bunların yerine Özel Ağır Ceza Mahkemelerini getirmiştir.

Herhangi bir suç ayırımı yapılmaksızın yakalanan kişiye, yakalama sebebi ve hakkındaki iddialar ile susma ve müdafiden yararlanma hakları, herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal bildirilir. (<http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/36/web/anayasahukukuinsanhaklari/Nevzatsonmez.htm>)

Kişinin özgürlüğü ve güvenliği hakkı AİHS'nin 5. maddesinde düzenlenmiştir. Madde 5'e göre; herkesin özgürlüğe ve kişi güvenliğine hakkı vardır. Bu maddede belirtilmiş bazı haller ve kanunda belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz. Tutuklanan her kişiye tutuklanmasını gerekli kılan sebepler ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamalar en kısa bir zamanda ve anladığı bir dille bildirilir. Bu maddenin 1/c fıkrasında açıklanan şartlara göre tutuklanan veya gözaltına alınan herkes hemen bir yargıç veya adli fonksiyon yapmaya kanunla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır. Kendisinin makul bir süre içinde muhakeme edilmeye adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverme ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir. Tutuklama veya gözaltına alınma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes özgürlük kısıtlamasının kanuna uygunluğu hakkında kısa bir süre içerisinde karar verilmesini ve kanuna uygun görülmemesi halinde serbest bırakılmasını sağlamak için mahkemeye başvurma hakkına sahiptir. Bu maddenin hükümlerine aykırı olarak bir tutuklama veya gözaltına alınma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır. BM Kolluk Kuvvetleri Kodu nun 6. maddesinde Kolluk Kuvvetleri gözaltına alınan kişinin sağlığının bütünüyle korunması için gerekli olan veya talep edilen bütün önlemleri almak ve gerekli özeni göstermekle yükümlüdür.

İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde oluşturulan ve EGM ile de bağlantılı olan Gözaltı İzleme Birimlerine şahıs alındığında gözaltı durumu ile ilgili olarak bilgi verilmektedir. Adli amaçlı olarak yapılacak yakalamalarda, isnat olunan suç ayırımı

gözetilmeksizin, yakalamadan ve gözaltı süresinin uzatılmasına ilişkin emirden yakalananın bir yakınına veya belirlediği bir kişiye, Cumhuriyet Savcısının kararıyla gecikmeksizin haber verilmektedir.

2.3.5. Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri

Türkiye’de ön plana çıkan en önemli konu insan hakları ihlalleridir. İnsan Hakları Eğitimi BM, UNESCO ve Avrupa Konseyinin yaptığı eğitim çalışmalarıyla halen devam ettirilmektedir. Avrupa Konseyine üye ülkelerde vatandaşlar insan haklarına saygıyı, haklarının bilinmesi hakkına sahiptirler. Devlet de eğitim ve öğretim yoluyla hakların tanıtımı ile yükümlüdür. UNESCO’nun da temel hedefi insan haklarına saygının sağlanmasıdır. İnsan Hakları ve özgürlükleri konusunun her zaman gündemde olumlu bir şekilde kalması görevi gereği her çeşit insanla muhatap olabilen polisler için verilen insan hakları eğitimiyle bağlantılıdır.

Başta güvenlik güçleri olmak üzere Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin insan hakları alanında eğitimi için tüm ilgili kurumlarda çalışmalar başlatılmıştır. Kamu kurumlarında hizmet içi eğitimde dönemler halinde insan hakları konusunda tüm personele gerekli bilgiler aktararak eğitim alması sağlanmaktadır.

Emniyet Teşkilatında ise Polis Okullarının 9 aydan 2 yıla çıkarılması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmıştır ki; 2001 yılında bu konu yasallaşarak yürürlüğe girmiştir. BM İnsan Hakları Eğitimi 10 yılı programı çerçevesinde hazırlanmış olan İçişleri Bakanlığı ve bağlı kuruluşların insan hakları eğitimi projesi (2000–2007)’nin yürürlüğe konulması ve Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörlüğünün polis ve insan hakları programı çerçevesinde uygulamaya konulan proje uyarınca tüm güvenlik mensuplarının insan hakları alanında eğitilmesi öngörülmektedir. Bununla ilgili olarak Polis Okullarında ve Polis Akademisinde insan hakları konusu ders olarak okutulmaktadır. İnsan Hakları ve AB’ye uyum çerçevesinde 1 Nisan 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren yeni TCK, CMUK emniyet teşkilatı tüm birimlerinde ders olarak karşılıklı tartışma ortamında personele aktarılmaktadır.

2.3.6. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri ile İlgili Değişiklikler

Paketin içeriğini biçimlendiren önemli düzenlemelerden biriside, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'nda yapılan değişiklikleri kapsamaktadır. Toplantı ve gösteriler lüzum görülmesi halinde 30 gün yerine ancak 10 gün ertelenebilecek, Cumhuriyet'in nitelikleri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün ve genel ahlakın, genel sağlığın korunması amacıyla da bir toplantı 2 ay yerine ancak bir ayı aşmamak kaydı ile ertelenebilecektir. Türkiye açısından kaygı verici boyutlara ulaşan asıl sorunlardan birisi de toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılmasına ilişkin bu düzenlemelerden öte, gösterilere müdahale biçimidir. Bu konunun da düzeltilmesinin gerekliliği kaçınılmazdır. (<http://www.yarindergisi.com/yarin-dergisi/2/yazilar.php?id=301>)

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerinde eskiye oranla daha az sınır getirilmektedir. 6 Mart 2005 tarihinde Dünya Kadınlar Günü nedeniyle İstanbul'da düzenlenen bir gösteri yürüyüşünde güvenlik güçleri orantısız kuvvet uygulayarak müdahalede bulunmuş, gaz bombası, cop kullanmış, çok sayıda gösterici yaralanmıştır. Buna istinaden İçişleri Bakanlığı 6 polisi görevden alarak cezalandırmış ve 6 üst düzey amire de disiplin cezası vermiştir. Cumhuriyet Savcısı tarafından açılan kanuni soruşturma halen devam etmektedir. Bu olayın akabinde İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu güvenlik güçlerinin orantısız kuvvet uygulanmasının önlenmesi amaçlı, herhangi bir orantısız güç uygulamasında uygun cezanın verilmesinin sağlanmasına ilişkin bir genelge yayımlamıştır. Bu genelge, uygulamada eksiklik ve aksaklık görülmemesi ve daha fazla önem ve hassasiyet gösterilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığı bünyesinde bir denetim organının kurulmasına ihtiyaç olduğunu belirtmiştir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı Anayasamızın 34. maddesine göre herkes önceden izin almadan silahsız saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir. Şehir düzeninin bozulmasını önlemek amacı ile yetkili idari mercii gösteri yürüyüşünün yapılacağı yer ve güzergâhı tespit edebilir şeklinde yer almaktadır. BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde ve AIHM'de güvence altına alınmış olup, 2911 sayılı Toplantı ve gösteri Yürüyüşleri Kanunu ise yürüyüş yerleri, toplantı şekil ve şartlarını genel hükümlerini kapsamaktadır. En az 7 kişiden

oluşan düzenleme kurulunca valilik veya kaymakamlık makamına bildirim vererek onay alınır. Mülki amirlerce etkinliği izlemek üzere bir hükümet komiseri görevlendirilir.

Emniyet Teşkilatı Mensupları PVSK, Emniyet Teşkilatı Kanununa 7 ek madde eklenmesine dair 2696 sayılı kanun, 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, Çevik Kuvvet Yönetmeliği ve disiplin talimatnamesine göre toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde düzen ve güvenliği sağlamakla görevlidir.

Demokratik bir toplumda halkın birtakım olaylardan (işsizlik, eşitlik, özgürlük, adalet vb.) hoşnutsuz olduğunu dile getirmesi o toplumun sağlıklı bir toplum olduğunun göstergesidir. Emniyet Teşkilatı Mensuplarınca kanun ve genelgeler doğrultusunda yasal ya da yasal olmayan toplulukları iyi ayırt edilmesi uygun olacaktır.

“Yasal ya da yasal olmayan toplantılarda polis genel ilkelerden hareketle olayları önlemeye çalışmalıdır. Bu ilkeler organizatörlerle dialog kurma, ikna edici ve inandırıcı olma, insiyatif kullanma, caydırıcılık, tahriklere engel olma, provokasyona gelmeme, kuvvet gösterisi, zor kullanma, paniği önleme, medya polis ilişkilerini geliştirme profesyonel olma, tarafsız olma, minimum kuvvet kullanma ve Teknolojinin kullanımı şeklinde olmaktadır.” (Özdemir, 2001: 185)

Toplumsal olaylarda yüksek olan tansiyonu düşürme, topluma son derece hoşgörü ve anlayışla yaklaşma, eşit muamelede bulunma, orantısız ve yersiz davranışlarda bulunmama dolayısıyla halkın ve gerekse birtakım grup ve örgütlerin tepkisini almamak için Emniyet Teşkilatı Personelinin bilhassa Polis Akademisi mezunu genç amirlerin AB standart ve kriterlerine bağlı bir şekilde öğrencilik yıllarında aldıkları ve hayatları boyunca kullanacakları demokrasi, hukukun üstünlüğü kavramlarını, insan hakları eksenli yaklaşımlarını ve diğer demokratik değerleri özümseyerek uygulamada da bu şekilde tavır sergilemeleri hem Emniyet Teşkilatı ve hem de Türkiye'nin AB sürecinde yönünü belirleyici çok önemli etkenlerdendir.

2.3.7. MGK

Yeni düzenleme ile MGK Genel Sekreteri Başbakan'ın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile atanacaktır. Bu atama, Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasından yapılacaksa, Genelkurmay Başkanı'nın olumlu görüşünün alınması gerekli görülmektedir. 2945 sayılı MGK ve MGK Genel Sekreterliği Yasası'nın 4. maddesinde yapılan değişiklik ile MGK'nın görevlerinin yeniden tarif edilmiştir. MGK, devletin milli güvenlik siyasetinin tayini, tespiti, uygulanması konularında tavsiye kararları olarak gerekli koordinasyonun sağlayıp görüş tespit edecektir. Bakanlar Kurulu'na bildirerek ve kanunlarla verilen görevleri yerine getirecektir. Şimdiye kadar her ay düzenli olarak toplanmakta olan, kamuoyu tarafından dikkatle takip edilen MGK, her ay yerine 2 ayda bir toplanması uygun görülmüştür. Ayrıca MGK, gerekli görüldüğünde Başbakan'ın teklifi veya doğrudan Cumhurbaşkanı'nın çağrısı ile de toplanabilmesi de mümkün olacaktır. Oldukça geniş görev ve yetkilere sahip olan MGK Genel Sekreterliği'nin görev ve yetkileri sınırlandırılarak tek maddede toplanmıştır. MGK Genel Sekreterliği'nin yeni görev ve yetkileri MGK'nın sekreterlik hizmetlerini yürütmek ve MGK tarafından ve kanunlarla verilen görevleri yerine getirmektir şeklinde 2 fıkra ile sınırlandırılmıştır. (<http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/yazilar.php?id=301>)

MGK, Anayasal bir kuruluş olmakla birlikte ulusal güvenlikle alakalı konularda bir danışma organı niteliğindedir. Anayasa ve yasadaki bazı maddeler kurulun yapısını ve işlevini daha açık bir biçimde tanımlayacak ve gözden geçirecek şekilde düzenlenecektir. AB MGK'nın özellikle güvenlik konusunda sivilleşmesi konusuna ağırlık vermektedir. Sivilleşme ve sivil toplum örgütlenmesine önem veren AB özellikle MGK üyelerinin büyük ölçüde sivilleşmesini istemektedir. Bu doğrultuda ilk sivil Genel Sekreteri Büyükelçi Yiğit Alpagon Ekim 2004'de görevine başlamıştır.

2.3.8. Olağanüstü Hal

19 Temmuz 1987 tarihinde Diyarbakır, Bingöl, Hakkâri, Mardin ve Siirt illerinde Sıkıyönetim uygulamasının sona erdirilmesi ile birlikte 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Hal Bölge Valiliği ihdas edilmiş, aynı Kanun Hükmünde Kararname ile Bingöl, Diyarbakır, Elazığ, Hakkari, Mardin, Siirt, Tunceli

ve Van İlleri Bölge Valiliği kapsamına alınarak bu illerde Olağanüstü Hal uygulamasına geçilmiştir. Başbakanlık onayı ile Adıyaman, Bitlis ve Muş İlleri aynı yasa uyarınca Mücavir il olarak tespit edilmiştir. 6 Mayıs 1990 yılında Batman ve Şırnak'ın İl olmasıyla, Bölge Valiliği sorumluluk alanındaki İl sayısı (13)'e yükselmiştir. 10.07.1987 tarihinde 285 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile yürürlüğe giren ve 30.11.2002 tarihinde sona eren Olağanüstü Halin yürürlükte kaldığı dönem boyunca resmi çevrelerce de kabul edilen düşük yoğunluklu çatışma yaşanmıştır. Bu dönem içerisinde bölgede yaşayan vatandaşlar (yaşam, mülkiyet, işkence) hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'ne başvuru yapmıştır. AİHM bir dizi kararında zorunlu göç ettirme olayını uluslararası kayıtlara geçirmiş ve ihlal tespiti yapmıştır. (<http://www.tohav.org/index.php?Option=content&task=view&id=6&Itemid=2>)

Demokratik Devletlerde yasaları uygulayan bireylerin sosyo kültürel yapıları görüşleri, kişilikleri, eğitim sistemleri, fiziksel ruhsal potansiyelleri, günlük ruh halleri dahi uygulamalarını etkilemektedir. AB'nin denetim organları olan Komisyon ve Divan denetimlerinde dikkat edilen Emniyet Teşkilatı mensuplarının uygulamalarda keyfi davranıp davranmadıkları özellikle işkence yasağı ifade özgürlüğü, dernek sendika kurma hakkı, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde takdir yetkilerinin ölçülülük sınırları çerçevesinde kullanılıp kullanılmadığı konularındır. İnsan hakları dâhil tüm bu uygulamalarını AB denetimine açmış olan Türkiye'de Emniyet Teşkilatı mensuplarının AB değerlerine göre ön planda olan demokrasi, hukukun üstünlüğü, demokratikleşme ve insan hakları konularında görevlerini ifa ederken son derece titiz ve hassas davranmaları esastır.

III. BÖLÜM

EMNİYET TEŞKİLATIYLA İLGİLİ ORTAK AVRUPA DEĞERLERİ

3.1. AB'nin Ortak Değerleri

Emniyet Teşkilatına ortak Avrupa değerlerinin korunması ve geliştirilmesi yönünde önemli roller düşmektedir. Çünkü hukukun üstünlüğü ilkesinin egemen olması için, kamu düzeninin yasal çerçevede sağlanması, kişi hak ve özgürlüklerine müdahale edilmemesi gerekmektedir.

Genelde Batı Avrupa'nın, özelde ise AB'nin dayandığı ortak değerler insan hakları demokratik rejim ve hukukun üstünlüğü ilkeleridir. Bu ortak değerler, AİHS önsüzünde açıkça ifade edilmiş, ayrıca AİHS maddelerinde yer alan hükümler ve sözleşmenin ortaya çıkardığı organların kararlarıyla güçlendirilmiştir. Öte yandan bu ortak değerler birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Çünkü insan hakları hukukun üstünlüğü ilkesi ile korunmalıdır. Hukukun üstünlüğü ilkesi, insan haklarına saygı gösterildiği oranda güçlenir ve insan haklarının gözetilmesi demokratik rejimin olmazsa olmaz kuralıdır. (Council of Europe, 1998: 120)

Bilinçli polislik hukuka uygunluk içeren polisliktir. Hukuk devletinde kanun uygulayıcısı olan Emniyet Teşkilatı insan haklarını koruyan, hukuk kurallarına uyan bir Teşkilat olmak durumundadır. İnsan hakları ihlallerine ilişkin açılan davalarda ve bu davaların sonuçlandığı karar aşamasında polisin yasal kural ve yöntemlere uyması zorunluluğu, yasal metinler ve sözleşme organları tarafından sürekli vurgulanmaktadır. Polis yetkilerini kullanırken (tabi ki bu yetkiler kanunlarca verilmektedir) hukuka uygunluk, orantılılık ve ayrımcılık yapmama ilkelerine uymak zorundadır. Böylece ortak Avrupa değerleri polis tarafından korunup güçlendirilecektir.

Tüm ülkelerde polislerin yaptıkları ortak görevler; suçun önlenmesi, suç oluşuktan sonra soruşturulması, sosyal düzenin korunması gibi görevlerdir. Genel olarak tüm polis teşkilatlarının yapısı hiyerarşik bir yapıya ve disiplin anlayışına haizdir. Dolayısıyla bu ve buna benzer özellikler farklı ülkelerdeki polis teşkilatlarının polis kültürleri bağlamında ortak birçok özelliklere sahip olmasına yol açmıştır.

Bununla birlikte polisin uluslararası alanda daha çok görev yapmasını zorunlu kılan koşullarda bu ortak kültürün güçlenmesini sağlamıştır. Şu anda farklı ülkelerden gelen polisler, BM barış gücü misyonlarında birlikte çalışmaktadırlar. EGM personeli de, anılan barış gücü görevleri bağlamında Bosna, Kosova, Doğu Timor gibi yerlerde görev yapmaktadır. Bu da farklı ülkelerin polisleri arasında uzmanlıkların ve değerlerin yayılmasını sağlamaktadır. Bu görevler dışında artık uluslararası örgütlerle yürütülen suç organizasyonlarını önleme için polis birimleri birbiriyle ulusal sınavlarda daha fazla işbirliği yapmaktadır. Bu noktada Türk polis teşkilatının yaptığı uluslararası çalışmalar adına Kaçaklılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı bünyesinde kurulan TADOC Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi örnek olarak verilebilir. Polisin görevini ifa ederken AİHS ve Sözleşme organlarının çok önemli kriterleri olan insan hakları, demokratik rejim ve hukukun üstünlüğü kriterlerine uygun davranması Emniyet Teşkilatının dolayısıyla ülkemizin AB standartlarını yakalamasındaki önemli adımlardan biridir. AİHM suçun araştırılması ve soruşturulmasında yasalara uygunluk ve tarafsızlık standartlarının uygulanmasını istemektedir. Bu da polisin bu standartların sağlanmasına yönelik düzenlenmiş olan ayrıntılı kurallara uymak zorunda olduğunu göstermektedir.

Avrupa Devletlerinin polis teşkilatları arasında ortak polis değerlerinin gelişmesi ve yerleşmesi, tarihi, siyasal ve ekonomik nedenlerle daha da fazla kendini göstermiştir. Aynı şekilde ortak Avrupa değerleri olan insan hakları, demokratik rejim, hukukun üstünlüğü ilkesinin ortaya çıkıp gelişmesi de bu nedenlerin sonucudur. Bu değerlerin bütün üye devletlerde gelişmesi ve yerleşmesi özellikle Avrupa Konseyi tarafından sağlanmıştır. (<http://www.europol.eu.int/content.htm?legal/konu/en.htm>.)

Polisin görevlerini yerine getirirken çalışmasını ve davranışlarını etkileyen, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkesinin korunmasına ters olabilen bir takım polis-alt kültürü örnekleri de olmaktadır. Polisin görevde iken karşılaştığı birtakım zorlukların dışında özel yaşamında da ailevi bir takım sorunları da olabilmektedir. Bu da görevdeki rollerini algılamada, kanun kurallara uyum sağlamada ve göreve motive olmada güçlük çekme durumuna neden olabilmektedir. İnsan hakları, demokratik rejim, hukukun üstünlüğü ilkelerinin desteklenmesinin yanı sıra polisin

sosyal ve ekonomik şartlarının da iyileştirilmesi polisin görevinde daha da verimli çalışmasına neden olacaktır.

Bütün polis amirleri kendilerinin sorumlu oldukları polis memurlarının görevlerini etkin, hukuka uygun ve insancıl olarak yerine getirmelerini güvence altına almak zorundadırlar. Bu amacı gerçekleştirmek için polis amirleri, kendi astlarını, profesyonel yöntemlerle desteklemek, yönetmek ve komuta etmek zorundadırlar. Polis amirleri polisin görevlerini yerine getirdiği alanların durağan olmamasından dolayı, değişikliklere ayak uydurabilme gerçeğini de kabul etmelidirler. (Council of Europe:1998, 121,122)

Bütün Avrupa devletlerinde insanlar artık güvenliği ihlal eden her türlü suça karşı etkin bir biçimde korunmayı ısrarla talep etmektedir. Bunun yanında bu ülkelerde önemli sayılara ulaşan bilgili, birbiriyle bağlantılı, sosyal yönleri kuvvetli ve etkili insanlar polisin her zamankinden daha fazla hukuka uygun ve insancıl faaliyet göstermesini istemektedirler. Bu nedenle günümüzde bütün Avrupa ülkeleri hakkında her türlü suça karşı etkin korunma isteğinin yanısıra bir yandan da polisten de görevlerini yaparken yüksek standartlarla hizmet alma isteği yer almaktadır. Dolayısıyla ileri düzeyde polislik yöntemlerinin kullanılması ve geliştirilmesi talebi artmıştır. Bu taleple ilgili olarak polisin göreve başlamasıyla birlikte, eğitimi, görev ifasında performansının değerlendirilmesi ve ölçümü, başka yollarla yükseltilmesi ve ödüllendirilmesi, denetlenmesi, öncülük yapılması ve disipline edilmesi ve hizmet ettikleri topluluğa ve hukuka karşı da sorumlu olmalarının sağlanması yöntemlerinin değişerek daha da gelişmesini içermektedir.

Bu nedenle Türkiye'nin içinde yer almak istediği AB'nin üzerinde durduğu en temel değerler olan demokrasi, demokratikleşme, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkesinin korunup geliştirilmesinde rol oynayan kurumların başında gelen Emniyet Teşkilatının da bu değerleri benimseyip uygulamada yansıtması gerekir. Bunun gerçekleştirilmesi için başta polis amirlerine ve polis memurlarına hem okul döneminde hem de okul sonrasında meslek için kurslar olarak demokrasi, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü kavramları ağırlıklı, insan hakları eksenli eğitimin uygulamalarla daha da pekiştirilerek verilmesi Emniyet Teşkilatının ve dolayısıyla da ülkemizin AB yolunda demokratikleşme yönünde evrensel

standartlara ulaştığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle AB'ne giriş sürecinde her kurumda özellikle emniyet teşkilatında eğitime verilmesi gereken önem tartışılmazdır.

Yalnız Emniyet Teşkilatında değil genel olarak tüm kurum ve kuruluşlarda AB'nin birliğe üye ülkelerdeki özellikle sosyal ekonomik engelleri kaldırma, eşitleme ve gençlerin kurumlarda çalışmaya başlamadan önce meslek öncesi mesleki yaşama adapte olmasını sağlama amaçlı eğitim politikası da önemlilik arz etmektedir.

3.2. AB'nin Eğitim Politikası

12 Mart 1957 tarihli AET Antlaşmasınının 128. maddesi birleşme sürecinin geliştirilmesi için üye ülkelerin tarihsel ve ekonomik yönlerden farklı gelişmiş eğitim sistemlerinin merkezileşmesi ve eşitlenmesi amacını belirtmektedir. 13 adet ortak eğitim politikalarına temel teşkil eden AB Sözleşmeleri şunlardır: AKÇT Antlaşması Paris 18 Nisan 1951, AET Antlaşması Roma 25 Mart 1957, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması Roma 25 Mart 1957, Avrupa Tek Senedi Lahey 2 Aralık 1985 (Yürürlüğe giriş 1 Temmuz 1987), Maastrich Antlaşması 7 şubat 1992 (Yürürlüğe giriş 1 Kasım 1993), Amsterdam Antlaşması 2 Ekim 1997, Nice Antlaşması 7-9 Aralık 2000 ve 7 Şubat tarihli Maastrich Antlaşmaları. (Doğan, 2004:193)

AB eğitim politikası, birliğe üye ülkeler arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak amacıyla üye ülke yurttaşlarına karşılıklı anlayış ve Avrupalılık bilincini aşılama, eğitimde eğitmen öğretmen ve öğrencileri bu yönde eğitmek, bilinçlendirmek ve tüm araştırma geliştirme alanlarına etkin katılımlarını sağlamaktır. Bağlayıcı bir eğitim politikası bulunmama ile beraber ulusal eğitim sistemlerinin bütünleştirilmesini istememektedir. Bu aşamada tüm ulusal eğitimleri uyumlaştırma daha ön planda tutulmaktadır. Üye ülkelerin belirli bir eğitim modelini uygulama zorunluluğu yoktur. Tek tip bir eğitim yerine her ülkenin kendi sosyo ekonomik yapısına uygun kendi ulusal özellikleriyle biçimlenen eğitim politikasını, ülkeye olan uygunluğunu değiştirmeden karşılıklı görüş alışverişleriyle uyumlaştırılması yoluna gidilmektedir.

6 Ekim 1989 Tarihli Konsey Kararında ise beş ortak temel vurgulanmıştır. Çok kültürlülüğün oluşturulması, hareketlilik, herkes için eğitim fırsatı, mesleki bilgi, dünyaya açıklık. (Doğan, 2004:194)

Avrupa'da eğitim alanında insanların uluslararası hareketliliği, eğitim alanında yeniliği ve kaliteyi artırmayı hedefleyen, işbirliği ve ortaklıklara dayanan projelerin geliştirilmesi, yabancı dil yeteneklerinin geliştirilmesi ve farklı kültürlerin anlaşılması, eğitimde bilgi, donanım ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, karşılıklı bilgi, tecrübe ve iyi uygulama örneklerinin aktarımını kolaylaştıran iletişim ağları, yine eğitim sistemleri ve politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve gözlenmesi, karşılıklı bilgi değişimi ve analizi yapma ile yeniliklerin ve iyi uygulama örneklerinin yayımına yönelik ortak faaliyetler *Socrates Programında* yer almaktadır

Eğitim program ve faaliyetlerinde bütün bu hedefleri gerçekleştirme yolunda çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bunlardan biri yabancı dil programını artırma amaçlı *lingua Eylem* programıdır. Diğerleri gençlerin mesleki yaşama adapte olması için staj eğitimi niteliğinde *Petra Birlik Eylem* programıdır. *Tempus* programı ile de gençlerin üniversite öğrenimlerinde Avrupa içi serbest dolaşimleri planlanmaktadır. Yüksek öğretim ile ilgili iki program bulunmaktadır. Erasmus Üniversite öğrencilerinin hareketliliğine yönelik AT Eylem programı ile Comett Teknoloji ve staj için üniversiteler ve işletmeler arasında işbirliği programı. (Doğan, 2004:194)

AB Komisyonu kararı uyarınca, AB üyesi ya da aday bir ülkede, AB Eğitim Programlarının başlatılabilmesi için, Ulusal Ajans olarak adlandırılan bir teşkilatın kurulması gerekmektedir. Ulusal Ajanslar, katılımcı ülkelerin AB eğitim ve gençlik programlarından yararlanmayı sağlamak üzere ülke içinde kurdukları ve ilgili taraflar ile işbirliği içinde programlardan yararlanma faaliyetlerini organize ve koordine eden uygulama birimleridir. Türkiye'nin 1999 yılında yapılan Helsinki zirvesinin ardından, AB'ne aday ülke konumuna gelmesiyle, AB programlarından yararlanma hakkı doğmuştur. AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'de başlatılması ve yürütülmesi amacıyla, Ulusal Ajansın görevlerini yerine getirmek üzere, Başbakanlık DPT AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü bünyesinde, AB Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı kurulmuştur. ([http://www. pa. edu. tr /tr/ baskanlik/ index. php ?](http://www.pa.edu.tr/baskanlik/index.php?))

Türkiye'nin üç topluluk programına (Socrates, Leonardo da Vinci ve Youth) katılımı doğrultusundaki çalışmalar tamamlanmış olup, Türkiye üç programa birden dâhil olmuştur. Türk üniversitelerinden 73'ü Erasmus programına başvurmuş olup, bunlardan 65'i Mayıs 2004'ten itibaren bu programa kabul edilmiştir. Türk kurumları aynı tarihte Leonardo ve Gençlik programlarına da katılım hakkı elde etmişlerdir.

İtalya'nın en eski Üniversitesi olan Bologna Üniversitesinde 19 Haziran 1999'da aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 29 Avrupa ülkesinin Eğitim Bakanları bir araya gelerek altında Bologna bildirisini imzalamışlardır. Amaç 2010 yılına kadar Avrupa Yükseköğretim Alanı oluşturmak, eğitim sistemi ve eğitim kalitesi ile dünyanın lideri olmaktır.

Bu hedef doğrultusunda Bologna Bildirisi ile kapsanan konular (aktivite alanları) şunlardır: Kolay anlaşılır ve karşılaştırılabilir dereceler (Diploma Eki), temel olarak üç seviye yüksek öğrenim: lisans, yüksek lisans ve doktora, ECTS, öğrenci/öğretim üyesi hareketliliği, kalite güvencesi konusunda işbirliği.(<http://www.pa.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=55>)

Bologna Bildirgesinde ülkemize güzel imkanlar sunmakla birlikte birtakım sorumlulukları da yüklemektedir. Zira Bologna kriterleri yerine getirilirken üniversitelerin finansmanlarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Yine üye üniversitelerin eğitim sistemleri tekrar gözden geçirilerek demokratik reformlardan geçirilmesi gerekmektedir. Eğitimin kaliteli, demokratik bir eğitim olabilmesi için iyileştirme mekanizmaları belirlenerek, Socrates, Erasmus, Leonardo ve Arion gibi eğitim programlarında da aktif olarak yer almak gerekmektedir.

Türkiye'nin Bologna sürecindeki resmi temsilci olarak Yüksek Öğretim Kurulu Başkan Yardımcısı Prof. Dr. Aybar Ertepinar atanmıştır. Polis Akademisi'nin Bologna Rehberliği Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ali Uzay Peker tarafından yürütülmektedir. Halen Polis Akademisi'nin de aralarında bulunduğu 67 Üniversite Erasmus Üniversite Beyannamesi sahibi olmuştur. (<http://www.pa.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=55>)

Bologna sürecine Socrates, Erasmus, Leonardo, Arion gibi eğitim programlarında faaliyet göstererek ayrıca eğitimle ilgili çeşitli projeler üreterek bu eğitim programların sunduğu imkânlardan yararlanmak gerekmektedir. Erasmus Beyannamesinde imzası bulunan Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesinin ülkelerarası ileri üniversiteler arasında yer alması tanınması akademik geleceğini etkileyecek, aynı zamanda Türk Emniyet Teşkilatına da AB sürecinde değer kazandıracaktır. Ayrıca AB faaliyetlerine daha kolay erişebilme, teknik donanımlarına dâhil olma böylece güncel her türlü etkinlikten geri kalmayarak, bilimsel takip imkânı sağlanarak maddi olarak da AB den destek alınacaktır.

Bu nedenle, Erasmus kapsamında destek almak için müracaat eden üniversitelerin ECTS'lerinin uygulanması için tüm kuruluşu kapsayan planlar yapmaları ya da ECTS'nin kısmen ya da pilot olarak uygulanmakta olduğu yerlerde tüm bölümlere ve fakültelere yaygınlaştırılması yönünde çalışma yapması gerekmektedir. Ayrıca ECTS'in uygulamasına geçilmesi için Akademi'de verilen dersler hakkında detaylı bilgiler içeren ve kayıt-kabul işlemleri, beslenme ve barınma olanakları, akademik takvim gibi tanıtıcı genel bilgilere yer veren güncel bir bilgi paketi hazırlanması gerekmektedir. ECTS sistemi ile Avrupa'da öğrenci değişimine sebebiyet verilerek böylelikle karşılıklı bilgi akışı ve hareketliliğin sağlanmasını, misafir öğrencinin gittiği üniversitede her türlü imkân ve aktiviteden yararlanarak kendi üniversitesindeymiş gibi çalışma ve sosyal aktivitelere katılımı sağlanmaktadır. (<http://www.pa.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?Sayfa=55>)

Bu bağlamda Erasmus Projesinde bir yıl 60 kredi üzerinden hesap edilmekte, 2005- 2006 öğretim yılında Polis Akademisi ilk öğrencisini Slovenya'dan almıştır. İlk dönem Ekim Kasım Aralık aylarında eğitim gören Sloven öğrenci kredisini tamamlayarak ülkesine dönmüştür. Ardından ikinci dönem iki Sloven öğrenci daha şubat ayında Erasmus kapsamında Polis Akademisinde öğrenime başlamış ve halen öğrenime devam etmektedir. Türkiye Polis Akademisinden ise üç Türk öğrenci de sınav ve mülakatı kazanarak ikinci dönem başında Şubat ayında Slovenya'ya gönderilmiştir. Gerekli krediyi tamamlandıktan sonra 2006 Mayıs ayının sonlarında Polis Akademisine döneceklerdir.

3.3. AB’de Polis İşbirliği ve Avrupa (Europol) Polis Ofisi

AB üyesi devletlerinin hepsi uluslararası organize ya da organize olmayan suçların kendi iç güvenliklerine çok önemli bir tehdit olduğunu kabul etmektedir. Üye devletlerdeki bu baskın anlayıştan dolayı bu suçların her türü ile mücadele etmek için devletlerarasında yapılacak işbirliğinin ortak çıkar olarak değerlendirilerek AB düzeyinde çaba gösterilmesi önünde yaklaşımlar giderek yaygınlık kazanmaktadır. Günümüzde gelinen aşamada Amsterdam Antlaşmasının Başlık 6’da yer alan suçlarla ilgili polis ve yargısal işbirliğini düzenleyen hükümlere güçlendirilerek AB kurumlarının etkinliği artırılmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede üye devletlerarasında sınır ötesi polis işbirliğinin gerçekleştirilmesi yeni polis gücü Avrupa Polis Ofisi (Europol) olmuştur. (Köktaş, 1999–2000:142)

AB’ye üye ülkeler arasında kişi, mal, sermaye ve hizmet dolaşımını da herhangi bir sınırlama bulunmamaktadır. Ada devleti olan İngiltere ve İrlanda dışında AB devletleri serbest dolaşım hakkına sahip oldukları gibi bunlar için herhangi bir sınır kontrolü de yapılmamaktadır. Bu da organize suç örgütlerinin işlerini kolaylaştırmaktadır. Organize suç örgütleriyle mücadele için AB’ye üye devletler işbirliği yaparak Avrupa Polis Ofisi Europol oluşturulmuştur. Europol standartlarını yakalayabilmek için Türk Emniyet Teşkilatı 2002–2003 yıllarında 9 projesini AB’ye kabul ettirmiştir. Projenin uygulamaya konulmasıyla polisin Kopenhag siyasi kriterleri ve AB’ye uyum süreci tamamlanacaktır.

2002’deki kabul edilen 5 proje şöyledir; uyuşturucu ve organize suçlarla mücadele projesi, ifade alma teknikleri ve ifade alma odalarının iyileştirilmesi projesi, Avrupa uyuşturucu ve uyuşturucu bağımlılığı izleme merkezi Türkiye Ofisi kurulması projesi, Türkiye’nin entegre suç yönetim stratejik uygulaması için komisyon planı, Türkiye’nin iltica ve göç stratejisinin belirlenmesi onun için aksiyon plan projesi.

Üye devletlerin organize suç örgütleriyle mücadele etkisini daha da güçlendirerek, ülkelerarası işbirliğiyle otoritenin daha da fazla olması amaçlı 18 Temmuz 1995’de Europol sözleşmesi kabul edilmiştir. Bu sözleşme 7 üst başlık altında 47 maddeden ve buna ekli olan deklarasyondan meydana gelmektedir. Bu sözleşme kapsamında insan hakları eksenli suçlar olarak cinayet, ağır cezayı

gerektiren yaralama olayları, yasa dışı organ ve doku ticareti, adam kaçıırma, yasa dışı alıkoyma ve rehin alma, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı suçları bulunmaktadır. Europol AB üye devletlerine suçlarla mücadelede her türlü desteği sağlayarak gerekli araç-gereç donanım, teknik ve adli polis metotları, bütçe ve personel açığını kapatma, soruşturma teknikleri gibi konularda aktif olarak çalışmaktadır. Suç örgütleri AB ülkeleri ile sınırlı kalmadığından Europol yalnızca AB ülkeleri ile değil, AB'ye sınır olan diğer ülkelerle de işbirliği yapma yolundadır. İkili bir anlaşmanın yapılması Türkiye için de söz konusu olmaktadır. Türk Emniyet teşkilatı böyle bir anlaşmadan sonra daha örgütlü ve organize bir şekilde görevini sürdürecektir.

3.4.Türkiye'deki Polis Uygulamalarının AB'ye Uygun Hale Getirilmesi

Demokrasi, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü kavramlarının devamlılığı ve sürekliliği ancak insan hak ve hukukunun korunması, temel özgürlüklerine saygı duyulması ile sağlanır. AB'nin bu kavramlara verdiği değer insan hak ve hukukuna verdiği değer ile bağlantılıdır. Emniyet Teşkilatında özellikle İnsan Hakları eksenli yapılan her çalışma her etkinlik şüphesiz AB yolunda ve demokratikleşme adına atılan çok önemli bir adımdır.

3.4.1.Emniyet Teşkilatında İnsan Hakları Konusunda Avrupa Konseyi ile Yürütülen Çalışmalar

EGM Terörle Mücadele ve Harekât Daire Başkanlığı İnsan Hakları Şube Müdürlüğü, insan hakları alanında çalışmalar yapmak amacıyla 31 Ocak 1996 tarihinde kurulmuştur. Terörle Mücadele ve Harekât Dairesi Başkanlığı bünyesinde ilk olarak İnsan Hakları ve Yurtdışı İlişkiler Şube Müdürlüğü adıyla kurulmuştur. Bu müdürlük içerisinde kurulan büro amirliklerinden AİHM Büro Amirliği Emniyet teşkilatını ilgilendiren AİHM kararlarını araştırıp ilgili birimlere ve Dışişleri Bakanlığına bilgi vermekle görevlidir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığı bünyesinde düzenlenen insan hakları davaları hazırlıkları uzmanlar kurulu toplantılarına temsilci göndermektedir. Ayrıca Dışişleri Bakanlığının daveti üzerine hükümet kanadını oluşturmak üzere mahkemenin yaptığı duruşmalara temsilci göndermektedir. Tanık olarak dinlenilmesi uygun görülen görevlilerle gerekli koordinasyonu ve bilgilendirmeyi sağlamaktadır. İstatistik Değerlendirme Masası AİHM'nde Türkiye aleyhine yapılan başvuruların içerisinde polis bölgesinde meydana gelen olaylarda

polisin sorumluluk alanına giren olaylarla ilgili duruşma öncesi ve sonrası her türlü istatistiği tutmakla görevlidir. İhlal İddiaları Büro Amirliğinin ise üç masası vardır. Bunlar;

1) *Yurtdışı Değerlendirme Masası*: BM İnsan Hakları komisyonu, Avrupa işkenceyi önleme komitesi kuruluşları, ülkemizde bulunan büyükelçi ve konsoloslari, uluslararası sivil toplum kuruluşları olan Uluslararası Af Örgütü Helsinki İzleme Grubu gibi gayri resmi örgütler, işkence, kötü muamele, gözaltı, kayıp, yargısız infaz gibi raporların içerisinde polisinden doğrudan suçlandığı durumları araştırır ve ilgili makamlara iletirler.

2) *Yurtiçi Değerlendirme Masası*: Gerek resmi ve gerekse sivil toplum örgütlerince emniyet teşkilatı mensupları hakkında hazırlanan raporları inceleyerek üst makamlara bildirirler.

3) *İstatistik ve Değerlendirme Masası*: Polisin görevini icra ederken insan haklarına uygun davranacağıının anlatılması, insan hakları bilincinin yerleştirilmesi için hizmet içi eğitim seminerlerin düzenlenmesi, insan hakları ile ilgili genelgeler yayımlanması başlıca görevidir. (<http://.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari3.htm>)

Kayıp ve Faili Meçhul Cinayetler Büro Amirliğinin birden çok masası vardır. Kayıp kişileri arama masasında kayıp kişileri 24 saat aramaktadırlar. Kayıp olduğu iddia edilen kişilerin akıbetlerini takip edip, raporlar hazırlayıp ilgili kurum ve kuruluşlara göndermek bir diğer görevidir. Bulunanları ailelerine teslim edip kavuşturmak, kayıp kişileri araştırmak geçici merkezi adında tam teçhizatlı bir otobüs ile illerde arama faaliyetlerini sürdürmektedir. Faili meçhul cinayetler masasında ise faili meçhul her türlü cinayetin güncel bilgileri tutulur. Raporları güncel olarak değerlendirilir. Araştırma ve Geliştirme Büro Amirliğinde, insan haklarıyla ilgili her türlü dokümantasyon, araştırma, metot, teknikler geliştirilerek; bu konuda her türlü eğitim etkinliğine katılmak, broşür ve haber hazırlamak bu büronun görevleri arasındadır.

Ayrıca 1995'ten beri bilgisayar ağıyla tüm illerde gözaltı izleme birimleri kurulmuştur. Yine EGM Eğitim Daire Başkanlığına bağlı olarak insan haklarıyla ilgili olarak modern sorgulama teknikleri kursları hizmet içi eğitim kursları olarak

düzenlenmekte, teşkilat personeline insan haklarına saygı öğretilmektedir.

Avrupa Konseyi bakanlar komitesine üye ülkelerden insan hakları eğitiminin öğretim kurumlarında yapılması için 1978 yılında her türlü önlemin alınmasını isteyen bir karar yayınlamış ve kamu görevlilerinde hizmet içi eğitim programları düzenlenmesi çerçevesinde insan haklarına saygı ve bu hakları koruma konularının özendirilmesini istemiştir. Türkiye 22 Ocak 1987’de AİHK’nun 25 Eylül 1989 tarihinde AİHM’nin yargı yetkisini kabul etmiştir. Polisin eğitimi konusunda Avrupa Konseyi bünyesinde geliştirilen İnsan hakları ve polis 1997–2000 adlı proje çerçevesinde Avrupa Konseyi ile EGM bir dizi anlaşmalar imzalanmış, eğitimcilerin eğitimi konusunda işbirliğine gidilmiştir. Uluslararası alanda BM nezdinde insan hakları eğitimi on yılı 1998–2007 ilan edilmiş ve bu konuda yapılanları takip amacıyla bir komite kurulmuştur. Bu komite Türkiye için 2007 yılına kadar sürecek bir program hazırlamıştır. Program çerçevesinde Türkiye’de bütün kamu görevlilerine özellikle polis jandarma ve ceza infaz kurumları personeline insan hakkı dersi verilmesini kararlaştırmıştır. Polis adaylarının polis okullarına ve polis akademisine seçimi aşamasında ÖSYM’nin merkezi sınav sisteminin baz alınması ve ruhsal durumlarını ölçen psikolojik teste tabi tutulması tavsiye edilmiştir. Özellikle gözaltı birimleriyle sorgulama birimlerinde görevlendirilecek personelin insan haklarıyla ilgili çok özel bir eğitimden geçirilmesi istenmiştir.

1 Ekim 1998 tarihli yakalama gözaltına alma ve ifade alma yönetmeliğinin 28. ve 29. maddelerinde yönetmelikte görev alacak personelin eğitime tabi tutulmaları istenmektedir. Bu eğitime tecrübeli, suç psikolojisinden anlayan, sabırlı, soğukkanlı, kavrama kabiliyeti yüksek, psiko teknik testten geçirilmiş personel katılabilir. Polis Akademisi mezunlarına göreve atanmadan önce yaptıkları stajda insan haklarını gözetmedeki başarılarının göz önünde bulundurularak atamalarının yapılması tavsiye edilmiştir. Ayrıca Türkiye’de ilk kez 1999’dan itibaren polis ve jandarma için insan hakları alanında Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları uygulama ve araştırma merkezi tarafından insan hakları yüksek lisans programı başlatılmıştır. BM insan hakları İzleme Komitesi emniyet müdürü rütbesi alacak olanlar için iki yıllık ek bir eğitim programının önümüzdeki yıllarda uygulamaya konmasını, bu eğitim programında başarılı olma veya insan hakları alanında doktora yapmış olma koşulunun 2010 yılından itibaren Teşkilatta Emniyet müdürü olarak görev alabilmenin koşulları

arasında olmasını tavsiye etmiştir. (Başlar, 2001:20,21)

2000 yılında EGM yetkilileri polis ve insan hakları konulu konferansa katılmışlar ve toplantı sonucunda Polis ve insan hakları konusunda duyarlılık ve eğitim malzemenin geliştirilmesi, Eğitici eğitimcilerinin geliştirilmesi, Temel Polislik Eğitim müfredat içeriğinin belirlenmesi konusunda uzmanlık sağlanması, bir yerel emniyet biriminde sorumluluk değerlendirmesinin yapılması konularında dört proje Avrupa Konseyi tarafından önerilmiştir.

Bu projelerle ilgili olarak 2002 Mayıs ayı itibariyle Polis ve insan hakları konusunda duyarlılık ve eğitim malzemelerinin geliştirilmesi konulu ilk projenin gerçekleştirilmesi kararına varılmış, tercüme ve Türkiye şartlarına adapte edilmesi uygun araç-gereçler heyetimize tevdi edilmiştir. Tercüme için araç-gereç, broşür dağıtımına ve diğer adaptasyon çalışmalarına devam edilmektedir.

3.4.2. Hizmet İçi Eğitim

Emniyet Teşkilatına bağlı olarak lise düzeyinde eğitim ve öğretim vermekte olan polis kolejinde 2000–2001 yıllarından itibaren zorunlu olarak 3. sınıflarda demokrasi ve insan hakları dersi okutulmaktadır. Polis Akademisinde ise 1991 yılından itibaren, polis meslek yüksek okullarında ise 1992'den itibaren İnsan Hakları ve Kamu Hürriyetleri dersi okutulmaktadır. (<http://www.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari3.htm>)

2000 yılından beri hizmet içi eğitimlerine insan hakları ve halkla ilişkiler dersi zorunlu olarak getirilmiştir. 2004 yılından itibaren ise insan hakları, toplum destekli polislik ve polis meslek etikleri derslerine yer verilmektedir.

1999'da 369 hizmet içi eğitim kursundan 3290 polis amirine 8970 polis memuruna, 2000 yılında 354 hizmet içi eğitimden 4666'ı polis amiri, 9662'si polis memuru, 2001 yılında 378 hizmet içi eğitimden 2886'sı polis amiri 12065'i polis memuru, 2002 yılında 634 hizmet içi eğitimden 5557 polis amiri 22002 polis memuruna, 2003 yılında 481 hizmet içi eğitimden 6065 polis amirine 13125 polis memuruna, 2004 yılında 661 hizmet içi eğitimden 6915 polis amirine 17413 polis memuruna, 2005 yılında 90'ı amir ve 90'ı memur olmak üzere 4 dönem insan hakları

kursları şeklinde hizmet içi eğitimler düzenlenmiştir. Ayrıca EGM Terörle Mücadele ve Harekat Dairesi Başkanlığınca 2000–2004 yılları arasında Terörle Mücadele Hizmetleri temel kurslarına katılan 8183 personele insan hakları eğitimi verilmiştir. AİHM kararları ve AB uyum yasaları çerçevesinde Emniyet Teşkilatının da katkılarıyla Bahçeşehir Üniversitesinde 2004 yılında İnsan Hakları ve Devletin Yetkileri, Hukuk Devleti ilkeleri Seminerleri düzenlenmiştir. Avrupa Konseyi ile işbirliği çerçevesinde polis profesyonellik ve toplum projesi hazırlanmış olup, hizmet içi eğitimlerde eğitim verecek 9 kişilik Eğitici Eğitimcileri Havuzu oluşturularak bu kadro gruplar halinde Almanya, Danimarka ve Hollanda’da kurs görerek ve bu kursa ilişkin raporlarını İnsan Hakları On Yılı Ulusal Komitesine iletmış EGM bünyesinde kurs vermeye başlamışlardır. Ayrıca bu kadro ile polis meslek yüksek okulu öğretim elemanlarına insan hakları bağlamında kurslar düzenlenmiştir. (http://www.egm.gov.tr/temuh/insan_haklari3.htm)

EGM Eğitim Daire Başkanlığı koordinesinde yürütülen hizmet içi eğitim faaliyetlerini düzenleyen eğitim planına göre insan hakları, halkla ilişkiler ve polis meslek etiği konularında düzenlenecek hizmet içi eğitimler arttırılacak, yine polisi ilgilendiren drama, yakalama, gözaltına alma, ifade hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşleri gibi konularla ilgili personel bilgilendirilecektir. Bu da emniyet teşkilatının insan hakları, temel kişi hak ve özgürlüklerine verdiği önemi ispatlamaktadır.

Ayrıca Ankara Emniyet Müdürlüğü ve diğer illerdeki Emniyet Müdürlüklerinde EGM Eğitim Dairesi Başkanlığı ile bağlantılı olarak 2006 yılı başı itibariyle yaratıcı drama seminerleri düzenlemekte ve tüm personelin dönüşümlü bir şekilde seminere katılımı sağlanmaktadır. Polis Eğitiminde yaratıcı dramının önemine bir sonraki bölümde değinilecektir.

EGM’nin hizmet içi eğitimleri emniyet teşkilatında büyük bir eğitim seferberliğine işaret etmektedir. Her geçen gün eğitim kalitesinin artması, eğitici personellerin uzman kadrolarca yetiştirilip sürekli olarak eğitim materyalleri ile desteklenmesi ile insan hakları eksenli polisin karşılaştığı sorunları yanlış anlamaları ve bilinçsiz uygulamaları azaltacak ve daha etkin bir güvenlik gücü ve bilge polis anlayışı ile halk kendi kişi ve kişi özgürlüklerini yasal çerçevede rahat güvenli ve

huzurlu bir ortamda yaşayacaktır.

3.4.3. İnsan Hakları ve Demokrasi Konularında Emniyet Teşkilatı Uygulamaları ve Alınan Önlemler

Polis görevi başında suçun işlenip işlenmediğini, faillerini kim olduğunu bulmak için hazırlık soruşturması safhasında bir takım yetkilere haizdir. Bu yetkilerin sınırlarının aşılması halinde temel hak ihlali meydana gelir. Bu safhada sadece polise değil sanığa da hak verilir. Bu hakların neler olduğunu AB üye ülkeleri ortak bir karara varabilmişlerdir. Hazırlık soruşturması standartlarının AB standartlarına uyumunun sağlanması, Türkiye'nin AB'ye üye olma aşamasında önemlilik arzeder. Tabii uygulamada kolluğun dikkatli hareket etmesi gerekmektedir.

Kolluk kuvvetleri ön soruşturma sırasında görevlerini ifa ederlerken gayet dikkatli ve titiz hareket ederek, öncelikle herhangi bir olay yerindeki olayı aydınlatacak delil, iz ve emareleri dikkatlice muhafaza etmeli, gerekli delilleri titiz bir şekilde toplamalıdır. Parmak izi, aylak izleri son derece hassas ve kolaylıkla kaybolabilen şekiller olduğundan izleri dikkatlice tespit etmelidir. Yapılan tüm işlemler olay yeri tutanağı ve tespit tutanağına geçirilmelidir. Eğer arama yapıldıysa ne kadar sürdüğü, kimlerin aramayı yaptığı ve yapılan diğer tüm işlemler tek tek tutanağa geçirilmelidir.

Nezarethaneye girmeden ve girdikten sonra şüphelinin durumu bir doktor raporu ile ispatlanmalıdır. Yakalama, gözaltı ve sorgulama tutanakları tek tek eksiksiz doldurularak, hiçbir açık bırakılmamalıdır. Özellikle 24 saat aşan sürelerde her gün yeni bir tutanak hazırlanmalıdır. Yakalanan sanığın yakalandığı andan itibaren tüm halleri doktor raporu ile ispatlanmalıdır. Aksi takdirde, sanığın vücudundaki darp izleri AİHM'de işkence ve kötü muamele olarak değerlendirilmektedir. Yakalama sonrası yakalanan kişinin kaybindan da emniyet teşkilatı sorumludur. Zira emniyetin sorumluluğu sanığın yakalanması ile başlamaktadır.

Kolluk kuvvetlerinin ileride herhangi bir olayla ilgili karşı karşıya kalabilecekleri iddia ve suçlamalara en iyi silah, olayla ilgili yapılan yazışma, ispat ve tutulan defterlerdeki kayıtlardır. Bu onların ne denli titizlikle görev yaptıklarını

kanıtlayan en büyük delilidir. Zira bir güvenlik görevlisi amirlerinin emri ve bilgisi doğrultusunda, hiçbir uygulamayı, keyfi yapmadan hukuki sınırlar çerçevesinde kendisine verilen yetki ve görevleri uygulayan kişidir. Polis tarafından hazırlık soruşturmasında hazırlanan bilgi ve belgeler bu safhadan sonraki ceza yargılamasında büyük rol oynar. Mahkemeler bu belge ve bilgilere göre karar vermektedirler. İşte bu nedenle kolluk kuvvetinin kişi hak ve özgürlüğüne saygı ve korunması adına hazırlık soruşturmasında olayları olduğu gibi göstermesi çok önem arz etmektedir.

Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyeleri AİHK üyeleri, işkence, gayri insani veya küçük düşürücü muamelenin önlenmesine dair Avrupa Sözleşmesi ile kurulan komisyon üyelerini Emniyet Teşkilatı ile ilgili hem hizmet binalarını hükümet izni olmadan denetleme ve kontrol etme yetkisi bulunduğundan, karakol veya diğer birimlerdeki kullanılan tüm oda ve eklenti yapılan yerlerin kullanım amacının belirtilmesi ve ispatlanması önem arz etmektedir. Aksi takdirde açıklaması yapılamayan oda ve eklentiler Türkiye aleyhine açılan davalarda çok büyük bir engel teşkil edebilir. Toplum oluşturulan bireylerin AİHM’ne kolluk güçlerinin yetki, görev ve insan haklarına dair tutumlarıyla alakalı olarak başvurular yapmaları AB yolunda olan ülkemiz için eksi puan anlamına gelmektedir.

“Demokratik ve özgür toplumlarda polis insan haklarına saygının ölçüsüdür. Polisin keyfi davranması sonucu mağdurlar haklarını bizzat kendileri almak amacıyla devlet kuvvetlerine karşı kaba güç kullanma yoluna başvurabilirler. Bu da ülke içerisinde çeşitli sorunların ortaya çıkmasına neden olur. Polisin arama, delil toplama, tutuklama aşamasında yaptığı keyfi davranışlar yüzünden mahkemelerde adil bir yargılama için gerekli şartlar oluşmaz. Polis artık suçluları kanun namına diyerek durdurup engelleyen insan değil, kendi namına hareket eden bir güç olarak görülür. Böyle bir ortamda hükümete uluslararası baskılar artar. İnsan hakları sadece bir hukuk kavramı değil aynı zamanda politik ve ekonomik bir kavramdır.” (Başlar, 2001:22)

Medyanın da zaman zaman gündemine aldığı, AİHK ve AİHM’ne başvurularda son samanlarda epey artış görülmektedir. Toplum artık demokrasi demokratikleşme ve insan hakları konularında bilinçli davranmakta, hakkını sonuna

kadar aramaktadır. AB Türkiye'den hukukun üstünlüğü ilkesine dayalı olarak uluslararası standartlarda insan haklarına saygıyı, terörizm ile mücadelede ise kendisinin taahhüt ettiği düzenlemelerle yerine getirilmesini talep etmektedir.

Türkiye'nin özellikle batıda ve diğer dış ülkelerdeki imajının olumlu veya olumsuz bir hal alması, insan hakları kavramının ülke içerisinde iyi veya kötü uygulamasına da bağlıdır. İnsan haklarının en önemli uygulayıcısı olan polisin kendisine verilen görevi, kendisine verilen yetki çerçevesinde kullanılması son derece önemlidir. Artık toplumun bilgi ve eğitim düzeyi artmakta, buna bağlı olarak da polisin de kendini yetiştirmesi, geliştirmesi ve toplum ihtiyaç ve gereksinimlerine cevap verebilmesi gerekmektedir. Çağımız ve insanlığımız bunu gerektirir. Artık toplum daha duyarlı ve bilinçlidir. Emniyet Teşkilatının özellikle amirlerinin de görev ve yetkilerini tam anlamıyla öğrenmesi ve uygulamada başarılı olması şarttır.

“Günümüz toplumsal olayların iyi eğitilmiş bir polis kontrolünde gerçekleşmesi bu olaylardaki gerilimi giderek azaltacak ve sonuç olarak toplumsal olaylar macera peşinde olanlar için bir cazibe odağı olmaktan çıkacaktır. Polis eğitiminin yetersizliğinden kaynaklanan bazı yanlış uygulamalar toplumsal olaylarda doğal olarak var olan gerilimi daha da artıracak bu da toplumsal olayları bazı çıkar grupları için çekici hale getirecektir. Toplumun bir kesiminin herhangi bir konuda kamuoyu oluşturmak veya isteklerini yönetime iletmek amacı ile toplu gösteri yapması çağdaş toplumlarda en temel haklardan sayılmaktadır. Bu haklar aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve AİHS ile de güvence altına alınmıştır. Toplumsal olaylarda görev alan güvenlik personelinin bir yandan gösteri yapan kalabalıkların haklarını kullanmalarını sağlamak öte yandan hakkın kötüye kullanımını önlemek gibi iki yönlü bir görevi vardır. Türkiye'de toplu eyleme katılan topluluklar genel olarak yasal ya da yasal olmayan topluluklar olarak sınırlanmaktadır. Bazı toplantılar yasal olmamasına rağmen kamuoyu tarafından desteklenmektedir. Bu sebeple polisin yasallık ve meşruluk arasındaki hassas dengeyi iyi ayırt etmesi gerekmektedir. Yasal ya da yasal olmayan toplantılarda polis genel ilkelerden hareketle olayları önlemeye çalışmalıdır. Bu ilkeler organizatörlerle dialog kurma, ikna edici ve inandırıcı olma, insiyatif kullanma, caydırıcılık, tahriklere engel olma, provokasyona gelmeme, kuvvet gösterisi, zor kullanmama, paniği önleme, medya polis ilişkisini geliştirme, profesyonel olma, tarafsız olma, minimum kuvvet

kullanma ve teknolojinin kullanımı şeklinde olmaktadır.” (Özdemir, 2001:133,134)

Polisin insan hakkı ihlal ve ihmali iki şekilde ortaya çıkar: Birincisi polisin aktif olarak bireylerin hak ve özgürlüklerine karşı müdahalede bulunmasıdır. Polise kanunlar tarafından verilen yetkiler insanların biyolojik psikolojik ve sosyolojik varlığını zedeleyici niteliktedir. Sözelimi arama gözaltına alma yakalama ifade alma zor kullanma gibi yetkiler önce insanın biyolojik varlığını ifade eden bedenine, sonra psikolojik varlığını oluşturan elem haz irade heyecan bilinç gibi özelliklerine hem de insanın diğer insanlarla olan ilişkilerini oluşturan sosyolojik boyutuna yöneliktir. Polisin kimlik sorma men etme zorunlu ikamete tabi tutma yüzleştirme parmak izi alma gözetleme kişisel nitelikli verilerin işlenmesi gibi insan hak ve özgürlükleri ile doğrudan bağlantılı olan görevleri de bulunmaktadır. İkincisi burada polisin insan hakkı ihlal şekli ise pasiftir. Örneğin gece yarısı hırsızlık ihbarı geldiği halde hırsızlık çetesinden çekindikleri için olaya müdahale etmeyen polis memurları evine hırsız giren şahsın hem yaşam hakkını hem de mülkiyet hakkını pasif yönde ihlal etmiş sayılmaktadırlar. Ya da adam öldürme olaylarının çok olduğu bir gecekondu bölgesinde karakolu açmayan polis ve devlet de insan hakları ihlaline pasif yönde iştirak etmiş sayılmaktadırlar. (EGM, 2004:15)

Polis Amirleri insan haklarının teminatı garantisi olmak zorundadırlar. Mesleğe ilk başladığında beline taktığı silahla kendini üstün otorite olarak farklı bir yerde gören polisler mesleki kimliklerinin de etkisiyle otorite kullanmayı ön planda tutmaktadırlar. Böyle bir durumun yaşanmaması ve polisin beline taktığı o silahı içinde yaşadığı topluma halka hizmet için taktığı ve polisin insan haklarına saygının ölçütü olduğu bilincinin aşılması, okulda verilen eğitimin demokratik tutum ve davranışların edinimi açısından önemi tartışılmazdır. Halkın devlete karşı olan güvenini polis sağlamaktadır. Polis bazı zamanlarda kamu düzenini sağlayıp koruma aşamasında toplumun temel hak ve özgürlüklerini de sınırlayıcı ve önleyici bir rol oynayabilmektedir. Önemli olan bu sınırların belirli ölçü ve oran içerisinde olmasıdır. Zira insan hakları ihlallerinin uluslar arası birimlerce takip edildiği ve olumsuzlukların özellikle izlenildiği düşünüldüğünde Türkiye'nin AB'ye tam üyelik yönünde hızla yol aldığı düşünüldüğünde uluslararası alanda zor duruma düşüleceği unutulmamalıdır.

Avrupa Polis Yönetmeliği madde 16’da “Polis bütün seviyede yaptıklarından ve ihmallerinden ve emri altındakilere verdikleri emirlerden şahsen sorumlu olmalı ve hesap vermelidir.” denmekte, madde 58’de ise “Polis devlete vatandaşa ve onların temsilcilerine karşı sorumlu olmalıdır. Polis etkin bir dış kontrole tabi olmalıdır.” anlatımlarında gerek polisin gerekse polis yöneticilerinin yurttaşa karşı sorumluluğu ve hesap verilebilirliğinin önemi tekrar ortaya konmaktadır. (Beren, 2001:85)

Emniyet teşkilatının mensupları farklı bir sınıfa dahil değildir, olmamalıdır. Onlar bu toplumun içinden gelen, toplumu oluşturan insanlar grubuna dâhildir. Onlar halkı oluşturur. Halkı oluşturan bu grubun halkla çatışmaya girmesi halkın haklarını gözetmemesi düşünülemez. Zaman zaman bir takım grupların, örgütlerin provoke etmesi kışkırtması sonucu halka karşı karşıya gelebilmekte, halk bu tür örgütlerin etkisi altında kalarak, zaman zaman istenmeyen sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Kolluk kuvvetleri ölçülü, mesafeli, kendisine tanınan hukuki sınırlar çerçevesinde hareket etmelidir. Bu sebeple emniyet teşkilatı mensuplarının özellikle de polis memurlarını yönlendirecek olan polis amirlerinin eğitimleri sırasında insan hakları, demokrasi, demokratikleşme konularında hassas davranmaları, konuyu iyi kavrama ve değerlendirme yapmaları, aynı hassasiyeti uygulamalarında da başarı ile göstermeleri gerekmektedir.

Polisin özellikle polis amirlerinin insan hakları ve demokratikleşme konularında eğitim almamaları ya da yetersiz eğitim almaları, devlete olan güvenin azalmasına ve sarsılmasına, demokratik devlet özelliğinin zayıflamasına ve bunun sonucunda da dış ülkelerin müdahalelerinin artmasına neden olur.

İnsana insan olduğu için değer verme, demokrasi, demokratikleşme, hukukun üstünlüğü, temel hak ve özgürlükler, eşitlik, vb. demokratik değerler artık çağımız ülkelerinin gelişmişlik düzeylerini belirleyen konulardır. Öyle ki AB yolunda müzakerelere başlanılan bu süreçte, toplumla dolayısıyla insanla birebir muhatap olan Emniyet Teşkilatı mensuplarının bu kriterlere karşı duyarlı olarak davranması, kendi hak ve hukukunu gözetirken vatandaşın da hak ve hukukunu gözetmesi, kendisine verilen kanun, yetkiler çerçevesinde davranarak, hem teşkilatını hem ülkesini ileri milletler düzeyine erdirmesi hiç de zor değildir. Bilinçli ve eğitilmiş her insan içinde bulunduğu ortamı hiç şüphesiz değiştirecek daha da ileriye götürecektir.

3.5. Toplum Destekli Polislik

Toplumun adet, gelenek, örf, kültür ve yaptırımları vardır. Bu olgulara hemen hemen her toplumda rastlanılmaktadır. Bu olguların olması toplumda bazı suçların işlenmesi ve ortaya çıkarılmasına engel olmaktadır. Toplum özelliklerine göre suç oranı ve suç çeşitleri farklılaşmaktadır. Suç oranı ve suç türü bir ölçüde toplum iç yüzünü gerçek yüzünü ortaya koyar.

Demokrasilerde hâkim olan görüş halk için polis, demokratik olmayan rejimlerde hâkim olan polislik anlayışı ise halka rağmen polistir. Demokrasilerde polis halkın hizmetinde iken demokratik olmayan rejimlerde ise polis halkın ensesindedir. (Çankaya, 2002:26).

Toplumun yapısının gerek suçun oluşmasında gerekse suçla mücadele edilmesinde doğrudan ilişkisi olduğunu, AB sürecinde bulunan Emniyet Teşkilatı yetkililerinin ön planda görmesi gerekmektedir. Kendi insanımızı, kültürünü tanımaları gerekmektedir. Sivrisinekle uğraşmaktansa bataklığın kurutulması için toplumumuza dönmeden toplumumuzu araştırmaları ve daha sağlıklı verilere ulaşmaları, artık kaçınılmazdır. Şimdilerde yapılan çalışmalar sayesinde ülkemizde son 5 yıl içerisinde toplumsal olaylarda çıkan olaylar her yıl azalma göstermiştir. (EGM, 2001:68)

Polis teşkilatı görevini yerine getirirken ne kadar güçlü olursa olsun, eğer kendini toplumun gereğinden izole eder ve suçun bir toplumsal olgu olduğunu ve ancak toplumla işbirliği halinde çözümlenebileceğini düşünmez ve bu doğrultuda adımlar atmaz ise orta ve uzun vadede başarısızlığa uğramaya mahkûmdur. (Cerrah, 2001:17) Bu amaçla polisin eğitimi, siyasal iradenin desteği, sivil katılım ve yasal prosedürün verimli ve iyi bir koordinasyon içerisinde olması gerekir. (Bal ve Özcan, 2001:34) Toplumun sistematik bir şekilde güvenlik hizmetlerine katılımı sağlanarak insanlara kendi güvenlikleri konularında daha fazla sorumluluk yüklenmelidir. Toplum ne kadar bilinçli ise suça karşı eğilim de o kadar az olmaktadır. Toplum ve emniyet teşkilatının işbirliği içinde karşılıklı güven ortamında yaşamaları suçun ve suçluların eritilmesinde önemlilik arz eder. Toplumda hiç suç olmayacak, oluşmayacak diye bir durum yoktur. Ancak ne kadar az olursa, o kadar toplum ve emniyetin lehinedir. Emniyet mensupları kendilerinin de toplumun birer parçası

olduklarını unutmamalı, topluma karşı koruyucu, kollayıcı, destek verici olmalıdır. Toplumun sistematik bir şekilde güvenlik hizmetlerine katılımı sağlanarak, insanlara kendi güvenlikleri konusunda daha fazla sorumluluk yüklenmelidir.

Suç Öncesi: Türkiye’de suç öncesi polisliğin önemi yeterince bilinmemektedir. Polis denilince hemen akla suç oluştuktan sonra suçluyu arayan, yakalayan, adalete teslim eden kişi akla gelmektedir. Emniyet teşkilatı suç öncesinin suçun oluşumu itibariyle önem arz ettiğinin bilincinde olup, bunun için 24 saat sivil-resmi yaya ve devriye ekipler görevlendirmektedir. Resmi polisin suç işleyecek kişi üzerinde caydırıcı, men edici, ürkütücü bir rolü vardır. Olay mahallinde resmi polisi gören suç işlemeye meyilli kişi yakalanma korkusuyla işlevinden vazgeçecektir. Sivil polisler ile halkın içerisinde gezen, halkı rahatsız eden kapkaç vb. olaylara eğilimli kişileri daha kaçmadan suçüstü olay mahallinde hemen yakalamakla görevlidirler. Tabii polis, bütün bunları yaparken halkın desteğine ihtiyaç duyar. Halk destekli toplum destekli polis daha da başarılı olur. Böylece hem halk hem polis toplumda karşılıklı huzur içinde olurlar. Proaktif polislik yani suç öncesi suç oluşmadan gerekli önlemleri alarak suç oluşumuna engel olmak, gelecek olan zararlara mani olmak, caydırıcı önleyici rol oynamak, AB polisinin teknoloji çağı polisinin demokratik yaklaşımıdır. Klasik suçlu peşindeki Türk polisinden farklı Türk polisi artık kendini iyiden iyiye göstermektedir.

Ancak polis suçun önlenmesi, işlenmesi ve işlenen suçun sorumlularının yakalanması için halka işbirliği yapmalıdır. Türkiye’de Emniyet Teşkilatı suç öncesi polisliğe ne kadar önem verirse versin, gözaltı sürelerinin yetersizliği nedeniyle zanlı gözlem altında iken polis, zanlıdan delile ulaşmaya çalışmaktadır. Gözaltı süresi yeteri kadar bilgi, belge toplamaya yeterli olmamaktadır. Böylece mahkemede delil yetersizliğinden zanlıyı serbest bırakmaktadır.

Suç Sonrası: Toplumda hiç suç oluşmayacak her zaman her şey seyrinde gidecek gibi bir durum olmamaktadır. Alınan tüm önlemlere rağmen suç oluşabilir. Tabii ilk başvuru kişi yine polistir. Polis işlenen suçun hukuki sınırlar çerçevesinde faileri ve delilleriyle birlikte adliyeye sevk eder. Faillerin cezalandırılması polisin görevi ile alakalı değildir. Ancak Türkiye’ye AB’ye girme aşamasında olduğu bu zamanlarda AİHM tarafından işkence, insan hakları ihlali, gözaltında ölüm gibi

olaylardan dolayı engeller konulmaktadır. Polis şüphelendiği kişiyi gözaltına alarak ifadesini almaktadır. AİHM Türkiye aleyhinde dava açan şahıslar, gözaltına alındıkları süre içerisinde zorla konuşturulduklarını, baskı içerisinde dolayısıyla olumsuz bir psikoloji ile ifade verdiklerini beyan etmektedirler. Bu ve bunun gibi durum ve davalar polisin çalışma şevkini kırmakta, gözaltı süresinin yeterli hale getirilmesi ve suç öncesi çalışmalara gerektiği kadar önem verilmesi ile polisin mağduriyeti az da olsa giderilecek, AB yolundaki engelleri kaldıracaktır.

Türk polisinin ağır cezalı suçlarda olay aydınlatma oranı % 80'dir. AB ülkelerinde bu oran çok düşüktür. Örneğin Almanya'da % 15'dir. Ancak olaya mahkûmiyet açısından yaklaşıldığında ki olması gerektir. Türkiye'de bu oran % 55'ken Almanya'da % 95'e çıkıyor. (Yenisey, 2000:72) Güvenlik sorunu yalnızca polisin sorunu olarak görülmemeli, tüm toplum üyelerinin ortak sorunu olarak kabul edilmelidir. Kuşkusuz halkın polise nerede, nasıl, ne zaman yardım edeceği de polisçe anlatılmalıdır. (Dündar, 1993:39) Halkın polise güven duyması ve en büyük yardımcısı olmasını hedefleyen toplum destekli polislik aynı zamanda sadece suç oluşuktan sonra değil suç öncesi ve suçun oluşmaması için gerekli önlemlerin alınarak hayata geçirilmesi, bu sebeple halkın polise destek vermesini amaçlamaktadır.

Toplum destekli polislik demek huzurlu bir toplum suç oranları azalmış bir toplum, polis ve halk arasındaki iletişimin ve işbirliğinin geliştiği, polislik mesleğinin gözde bir meslek haline geldiği, polisin toplum içinde görevi başında ve özel hayatında da demokratik tutum ve davranışlar sergilediği, böylece kalitesinin artarak daha başarılı işlere imza attığı, bunun sonucunda da devletin ve halkın destek ve güveninin daha da fazla sağlanması demektir.

Avrupa Konseyi ve AGİT gibi kurumlar tarafından geliştirilen demokratik polislik ilkeleri arasında toplum destekli kolluk ilkesi de yer almaktadır. Öyle ki suçların kontrolü ve önlenmesinde halk ve polis sorumluluğu bir nevi paylaşmaktadırlar. Klasik polislik anlayışından farklı olarak toplum destekli polislikte suçun oluşmasını önleme daha ön plandadır. Halkın görüş istek, taleplerini ve eleştirilerine de açıklığı gerektirmektedir. Bu da polisin halk tarafından denetimine ve halka karşı hesap verebilirliğe zemin hazırlayan bir faktördür. Tabi ki

halkın sosyal ekonomik yapısı da önem arzeder.

Toplum destekli polislik otoriter polisliğin dışında demokratik polislik demektir. Demokratik hayatın getirdiği tüm kavram ve değerleri gerektiği gibi uygulamayı gerektirir. Ancak bu değerlerin öneminin halk tarafından da bilinip yaşatılması polisin görevin de ve özel hayatında da başarılı olmasına neden olmaktadır. Polis ve toplum bir bütünün iki parçası olarak iç içe birbirlerini tamamlayıcıdır. Toplum Destekli Polislik, demokrasinin işlerlik kazanmış şeklidir. Suç ve düzensizliklerin tanımlanmasını sağlayan ve toplumun tüm aşamalarda yer almasını öngören bir sistemdir. (<http://www.communityPolicing.org/>16.11.2003)

Toplum Destekli Polislik Kavramı 1980'li yıllardan itibaren ABD ve İngiltere'de polis ile halk arasında ortaya çıkan ve gittikçe de büyüyen güvensizlik sorununun ortadan kaldırılmasına yönelik çözüm arayışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde polis halkın gözünde değerini yitiren bir kurum olması nedeniyle dikkatleri üzerine çekmiş ve siyasal gündemde kalmıştır. (Bahar, 2002:292)

Toplum destekli polisliğin başarısı, faaliyet ve imkânların yerinden yönetime geçilmesini, birçok personelin yer değiştirmesini yeni bir eğitimi, gözden geçirilmiş programları yani birçok alanda ve her seviyede köklü değişiklikleri gerektirir. Bu nedenle içte ve dışta karşılaşılabilecek muhalefete karşı hazırlıklı olunmalı ve bu konuda önderlik yapacaklara önceden eğitim verilmelidir. (Akalin, 1997:279)

Polis suçlarla tam mücadele ederken toplumun tüm fertleriyle dialoğa geçme durumundadır. Zira polis de o toplumun o halkın içinden gelmektedir. Toplum destekli polislik için ilk planda toplum üzerinde güven duygusunu oluşturabilmek önemlidir. Bunun yanı sıra sorumluluk duygusu da önem arzeder. Polis toplumla iyi ilişkiler kurmalı, kendi imkân ve kaynaklarını toplumun kaynak ve imkânlarıyla birleştirerek, problemlere ve karşılaştığı tüm olaylara en uygun çözümü bulmaya çalışmalıdır. Demokrasinin temeli katılımdır. Katılım vatandaşların hayatlarını etkileyen işlemlere direkt olarak katılma gücü verir. (Kavgacı, 1997:25) Bu nedenle demokratik bir toplumda polisin halka karşı sorumlu olması halkın polisle ilgili tüm konularda katılımının sağlanması ve denetim yapabilmesinin sağlanması ile

gerçekleşebilir. Karar verme mekanizmasına halkın katılımı ile toplumun beklentileri daha doğru ve net öğrenebilecek ve bu doğrultuda uygulamaya geçebilecektir. Bu da sorumluluk duygusu içinde değerlendirilebilir. Denetim de halkın polisin görevini yapmada ne derecede başarılı olduğunu değerlendirmesine imkân verecektir. Demokratik Polislikte halka karşı sorumluluğun olması için halkın polisin göreve gelmesinde ve göreve geldikten sonra da denetlenmesinde resmi bir rolünün olması gerekir. (Aydın, 2002: 97)

Suçların oluşması ve önlenmesi aşamasında toplum destekli polislik, polisin verimliliğini daha da artırarak, polisin toplum tarafından destek görmesine olanak sağlar.

3.6. AB Sürecinde Polis Meslek Etiği

Belirli bir meslek grubunun mesleğe yönelik olarak oluşturup koruduğu meslek mensuplarına emreden onları belirli bir hareket tarzında davranmaya zorlayan, bireysel eğitimleri sınırlayan yetersiz ve ilkesiz üyeleri meslekten dışlayan meslek içi rekabeti düzenleyen ve hizmet ideallerini korumayı amaçlayan mesleki ilkelerinin bütününe birden meslek etiği denmektedir. (Pehlivan, 1998:6)

Günümüzde polis örgütü artık mühendislik doktorluk öğretmenlik gibi profesyonellik gerektiren meslekler arasında sayılmaktadır. Polisliğin bu tür profesyonel meslekler arasında sayılmasında en büyük etken kuşkusuz güvenlik hizmetlerinin süreç içerisinde gerek yapmış olduğu hizmetteki nitelik gerekse eğitim yönünden gelmiş olduğu seviye önemlidir. (Cerrah ve Semiz; 2000:320)

Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği madde 12’de “Polis, hukukun toplumda hakim olması için çalışan ve halka hizmet sunan bir meslek grubu olarak halkın saygısını kazanma amacı olan bir kurum olarak yapılandırılmalıdır.” denmektedir. Emniyet Teşkilatı Mensupları polis etiği maddelerine uygun hareket ederek görev yaptıkları takdirde, toplumda belli bir saygınlık seviyesine ulaşarak halkın desteğini alabilmektedirler. Öyle ki, polisin görev başındaki hal hareket ve tutumundan demokrasi ile yönetilen bir ülkede demokrasinin hangi seviyede olduğu anlaşılabilir. Bu bağlamda demokratik bir hukuk devletinde polisin yeri tartışılmaz derecede önemlidir.

Avrupa Konseyi üyesi olan 40'ın üzerindeki ülkenin üst düzey polisleri, sosyal bilimcileri, hukukçuları ve sivil toplum örgütü temsilcilerinin katılımıyla 1998–2001 yılları arasında yapılan toplantılarda Avrupa Polis Etiği ilkeleri hazırlanmıştır. (Cerrah ve Eryılmaz; 2001: 9,10,11)

Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği için Avrupa Konseyi son toplantısını 2001'de Strazbourg'da yapmıştır. Bu yönetmelik hazırlanırken AİHS ön planda tutularak toplam 65 madde hazırlanmış, üye ülkeler için herhangi bir bağlayıcılığı niteliği bulunmamaktadır. Birliğe üye ülkelere tavsiye niteliğindedir. Yönetmeliğin 1.maddesinde hukuk devletinin geçerli olduğu demokratik bir toplumda polisin ana amaçları şu şekilde sıralanmıştır. “Toplumda kamunun huzurunu kamu düzenini ve hukukun üstünlüğünü sağlamak, özellikle AİHS’de yer alan kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korumak ve saygı göstermek, suçu önlemek ve suçla mücadele etmek, halka yardım etmek ve halkın hizmetinde olmaktır.” şeklindedir.

Tarihi belgeler Türkiye’de polis etiği alanında yapılan çalışmaların ve bunun polis eğitime yansımalarının Avrupa’dan daha da eskilere dayandığını göstermektedir. Örneğin 1938 yılında İstanbul Polis Okulundan mezun olan Selanikli Mehmet Ören’e ait mezuniyet diplomasında bugün *polis meslek etiği* olarak bilinen dersin o günkü adı ile *Meslek Terbiyesi* olarak okutulduğu görülmektedir. (Beren, 2001: 77) 1995 yılından beri EGM hizmet içi eğitimlerinde polis alt kültürü adı altında dersler verilmiştir. Daha sonra polis meslek etiği olarak verilmeye başlanmıştır.

Etik ilkelerini genel olarak; hukukun ve yasaların üstünlüğüne inanmak, insan hak ve özgürlüklerine saygılı ve koruyucu olmak, doğruluk ve dürüstlük, saygı ve sevgiye önem vermek, doğruluk ve dürüstlük, adalet, laik davranış, sorumluluk ve çalışkanlık, objektiflik, yurt halk meslek ve aile sevgisi, eşitlik ve tarafsızlık, halkla ilişkiler ve açıklık, demokrasi, nezaket, gizlilik, yasa dışı emir ve baskılara karşı duyarlı ve bilinçli bir şekilde hareket etme, tahriklere kapılmamak olarak sıralayabiliriz. (Bal ve Eryılmaz; 2002:330)

Avrupa Polis Etiği Yönetmeliğinin 26. maddesinde polisin eğitimiyle ilgili: “Çoğulcu demokrasinin temel değerleri, hukuk devleti ve insan haklarının korunması prensiplerine dayanan polis eğitimi, polisin amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik bir

program uygulamalıdır.” denmektedir. Buna göre; Polis hizmet ettiği toplumun korunmasında önemli bir rol oynar ve koruduğu demokratik devletin aynı temel değerlerini paylaşması gerekir. Demokratik devletin değerlerinin polis içinde geliştirilmesi bu nedenle önemlidir ve personel arasında bunu başarmanın en önemli yollarından birisi de eğitimidir. Netice olarak, bu madde, bütün Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin temel değerlerini polisin eğitiminin bir parçası haline getirmektedir.” denmektedir. (<http://www.cagipolisi.com.tr/7/19-20.htm>)

Polis Akademisi ve polis okullarında verilen eğitim, Polislik mesleğinin özünde yatan prensiplerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, polisin asli görevlerinin üzerine demokrasi insan hakları konuları da dâhil edilerek, problemin kaynağına inilerek polisin günlük karşılaştığı olaylara dayalı olarak verilmelidir. Toplumda sık karşılaşılan sorunlar eğitimde örnek olaylar halinde kullanılmalı ve eğitim daha da etkili hale getirilmelidir. Madde 27’de “Genel polis eğitimi halka olabildiğince açık olmalıdır.” denmekte olup, bu maddeye göre polisin eğitimi Teşkilattaki açıklık ve şeffaflık ilkelerine de dayalı olmalıdır. Aynı yönetmelik madde 28’de “Genel eğitimi, düzenli aralıklarla staj eğitimi ve gerektiğinde, uzmanlık, yönetim ve liderlik eğitimi takip etmelidir.” denilmektedir. Madde 23’e göre; “Polis, mantıklı karar verebilmeli, açık, dolgun, adil olmalı, iyi iletişim kurabilmeli ve gerektiğinde, liderlik ve yönetim kabiliyetlerine sahip olmalıdır. Ayrıca, içinde bulunduğu sosyal kültürü ve toplumsal problemleri bilmelidir.” denmektedir.

Dikkatlerin yoğunlaştırılması gereken daha önemli bir husus, çağdaş kültür ve yaşam biçiminin polisiye hizmetlere yüklediği yeni anlam ve misyondur. Bunun açılımı, çağdaş toplumda insana bakış açısı, suç ve suçluluğun değişen niteliği, devlet-vatandaş ilişkilerinde yükselen değerler, demokratik idealler, hukukun üstünlüğü ilkesi, polisiye hizmetlerin yönelmesi gereken amaçlar ve bu amaçlara ulaştırıcı teorik-sosyal-teknik araçlar, genel olarak toplumun polisten beklentileri, kısacası çağdaş toplumdaki titreşimler ve buna tekabül edecek polisiye rol davranışları takımının içeriğidir. (www.cagipolisi.com.tr/7/19-20.htm)

Emniyet örgütü 81 il ve 717 ilçede yapılanmasını tamamlamış büyük ve önemli bir güvenlik örgütüdür. Güvenlik ve asayiş gibi çok önemli bir görevi yerine

getirmektedir. Bu amaçla yapmış olduğu davranışların etik ilkelere uygun olması ve etik dışı davranışlardan kaçınılması ancak örgüt personelinin bir program dâhilinde eğitilmesi ile olanaklı olacaktır. Örgüt verimliliğinin artırılmasında, personeli ve halkıyla barışık bir örgütün oluşturulmasında etik ilkelere göre hareket etmek çok önemlidir. Bunun yolu ise etik eğitiminden geçmektedir. (Bal ve Eryılmaz; 2002:334)

Emniyet Teşkilatı mensupları özellikle amir sınıfı personeli eğitiminde olmazsa olmazlarından olan polis etiği kuralları, polisin toplumda demokratik değerler doğrultusunda görev ifa etmesi ve bu değerlerin hem toplum hem de polis tarafından benimsenip yaşatılması açısından önem arz etmektedir.

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE VE AB ÜLKELERİNDE POLİS AKADEMİSİ ÖRNEKLERİNDE DEMOKRATİK KİŞİLİK EĞİTİMİ

4.1. Polis Akademisinin Kuruluş Amacı ve Örgütsel Yapısı

Polis Akademisi; 25.04.2001 gün ve 4652 sayılı kanunla Emniyet Teşkilatının amir, memur ve yönetici ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim yapmak, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak üzere bilimsel özerkliğe sahip ve bünyesinde fakülte, enstitü ve polis meslek yüksek okulları bulunan bir yüksek öğretim kurumu olarak kurulmuştur. Bu kanunla Polis Akademisi Yüksek Öğrenim Kurumu Yasası ile uyumlu hale getirilmiştir. Polis eğitiminin bilimsel esaslar çerçevesinde ulusal ve uluslararası alandaki değişimleri takip edebilmesi ve uzman personel yetiştirilmesi amacıyla bünyesinde yüksek lisans veren enstitü kurulmuştur. Akademiye Polis Amiri Yetiştirme görevi 4652 sayılı Polis Yüksek Öğrenim Kanununun 3. maddesinin 1. fıkrasının a bendinde “Temel bilimler ve sosyal bilim alanlarından birinde lisans düzeyinde bilgi ve beceriye sahip, mezuniyetten sonra verilecek görevleri yapabilecek, emrindeki personeli veya birimi eğitebilecek ve yönetebilecek düzeyde Emniyet Teşkilatına amir ve yönetici yetiştirmek” olarak yer verilmektedir.

09.05.2001 tarih ve 24397 sayılı resmi gazetede yayımlanan 25.04.2001 tarih ve 4652 sayılı polis yüksek öğretim kanununun 3. maddesi 2. fıkrasında “Öğrencilere Atatürk ilke ve inkılâpları doğrultusunda Atatürk milliyetçiliği, demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti ilkelerine bağlı hizmet bilincinin ve mesleki değerlerin kazandırılması sağlanır. Milli kültürümüz, örf ve adetlerimize bağlı şekil ve özellikleri ile evrensel kültür içinde korunarak geliştirilir ve öğrencilere milli birlik ve beraberliği güçlendirici ruh ve irade gücü kazandırılır. Eğitim-öğretim plan ve programları çağdaş, bilimsel ve teknolojik esaslara, ülke ve Teşkilatın ihtiyaçlarına ve ayrıca öğrencinin lisans üstü düzeyde eğitim ve öğretim almasına imkan sağlayacak şekilde hazırlanır. Sürekli olarak geliştirilen bu plan ve programların koordinasyonu Genel Müdürlükçe yapılır.” denilmektedir.

Bu amaç dâhilinde Emniyet Teşkilatının orta ve üst kademe amir ve yönetici adaylarını Atatürk ilke ve inkılâpları ile Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk Milletinin milli ahlaki insani manevi ve kültürel değerlerini taşıyan toplum yararını şahsi menfaatlerinin üstünde tutan, aile, ülke ve millet sevgisi ile dolu, Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getiren, beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı bir şekilde gelişmiş, meslek disiplininin gerektirdiği tavır ve davranışları gösteren, polis olmanın şeref gurur ve şuurunu taşıyan, polis üniformasının gerektirdiği saygınlığı yaratabilen kişi ve meslek mensubu olarak yetiştirmektedir.

Polis Akademisi, 9 Mayıs 2001 tarih ve 24397 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile üniversite yapısına dönüştürülmüş, Polis Okulları da iki yıllık Polis Meslek Yüksek Okulları haline getirilerek Polis Akademisine bağlanmıştır. 1984'te lisans eğitime geçen Polis Akademisi 2001 yılında lisans eğitimi işlevini bünyesinde bulunmakta olan Güvenlik Bilimleri Fakültesine devretmiştir. ([http://www. polakd. edu. tr/tr/baskanlik /index. php?sayfa=12&id=23](http://www.polakd.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=12&id=23))

Polis Akademisi Başkanlığı, merkez teşkilatı içerisinde doğrudan Genel Müdüre bağlı üniteler içerisinde yer almaktadır. Akademi Başkanı, Başkan Yardımcıları, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, 26 Polis Meslek Yüksek okulu ve bağlı Müdürlüklerinden oluşmaktadır.

4.2. Türkiye Polis Akademisinde Eğitim Öğretim

Polis Akademisi ve Polis Okullarında verilen eğitimin, Polislik mesleğinin temelinde yatan prensiplerin iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, Polisin asli görevlerini ifa ederken demokrasi, demokratikleşme, insan hakları, hukukun üstünlüğü kavramlarını göz önünde bulundurarak hareket etmesi, içinde bulunduğu toplumun sosyal kültürünü ve toplumsal problemlerini iyi bilerek analiz edilmesi, özellikle görev başında günlük karşılaştığı olaylardan örnekler verilerek problemin kaynağını inme ve çözme doğrultusunda verilmesi, böylece eğitimin daha da etkili hale getirilerek ömür boyu kalıcı hale getirilmesi yine özellikle de Polis Amirlerinin bilinçli, dürüst, adil, olgun, halkla iyi iletişim kurabilen, liderlik ve yönetim

kabiliyetlerine haiz, vizyon sahibi ve tüm demokratik değer, tutum ve davranışları kazandırılması açısından önem arz etmektedir.

Polis Akademisi Başkanlığı bünyesinde Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü ve Polis Meslek Yüksek Okulları bulunmakta olup, aşağıdaki şekillerde eğitim ve öğretim yapılmaktadır. Bunlar:

4.2.1. Ön lisans Eğitimi

Polis Meslek Yüksek Okullarında; Akademik Eğitim, her eğitim öğretim yılında 28 hafta olup 2 yıllık ön lisans eğitimini kapsamaktadır. Ön lisans eğitimi polis memuru olabilmek için Polis Akademisine bağlı Polis Meslek Yüksek Okullarında öğrenim görmeyi gerektirmektedir. Ön Lisans Eğitiminde eğitim öğretim parasız yatılı ve resmi üniformalı olarak yapılmakta olup, öğrencilerin gıda, barınma, sağlık ile diğer istihkakları devletimizce karşılanmaktadır. Yüksekokullarda öğretim süresi sınıf geçme esası ile 2 öğretim yılıdır. Bu süre içerisinde öğrenimlerini tamamlayamayanlara 1 öğretim yılı ek süre tanınır. Her öğretim yılı 2 dönem, her dönem ise en az 14 haftadan oluşur. Dönemler arasında 2 haftalık sömestr izni verilir. Öğretime başlama tarihinden önce 1. sınıf öğrencilerine en az 15 gün süreyle intibak eğitimi yaptırılır. İntibak eğitimi, eğitim ve öğretim süresi dışında değerlendirilir. 1. sınıftan 2. sınıfa geçen polis adayı önlisans öğrencileri, yaz döneminde kendi istekleri doğrultusunda belirledikleri illerde 1 ay süreyle buldukları ilin emniyet müdürlüklerinin tüm şubelerinde staj eğitimi görmektedirler. Staj yaptıkları süre içerisinde aynen Polis Akademisi öğrencileri gibi tüm iş ve işlemlere, olaylara karşı müdahil olmayıp gözlemci konumunda bulunmaktadırlar.

4.2.2. Lisans Eğitimi

4 yıllık lisans eğitimi, Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nde verilmektedir. Yabancı öğrencilere ayrıca 1 yıl Türkçe hazırlık eğitimi verilir. Eğitimde devamlılık ve sınıf geçme esastır. 14'er haftalık 2 yarıyılıda veya 1 öğretim yılında mazeretsiz olarak 20 ders gününden fazla eğitim ve öğretime katılmayanlar tüm sınav haklarını kaybeder ve başarısız sayılırlar. Ders müfredatı ve öğrenci kaynağı ileriki konularda detaylı olarak verilecektir.

4.2.3. Yüksek Lisans Eğitimi

Emniyet Teşkilatının orta ve üst kademe yöneticilerini yetiştirmek üzere kurulan Polis Akademisi, 25 Nisan 2001 tarihinde kabul edilen 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü ve Polis Meslek Yüksek Okullarından meydana gelen bir üniversite haline getirilmiştir.

İlgili bilim dallarında lisansüstü eğitim öğretim yaparak, Emniyet Teşkilatı için öğretim elemanı yetiştirmek, bilimsel araştırma, inceleme ve yayın faaliyetlerinde bulunmak, akademik danışmanlık hizmetleri yapmak, bilimsel toplantı, sempozyum, konferans, seminer düzenlemek, güvenlik personeline ihtiyaç duyduğu alanlarda uzmanlık ve yönetim nosyonu kazandırmak amacı ile eğitim-öğretim vermek, kurs ve sertifika programları düzenlemek gibi faaliyetler Enstitü'nün ana faaliyet alanları arasında bulunmaktadır. ([http://www. polakd. edu. tr/ tr/baskanlik/ index. php?sayfa=12&id=23](http://www.polakd.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=12&id=23))

Güvenlik Bilimleri Enstitüsüne Polis Akademisi, FYO, Harp Okulları, Hukuk, Siyasal Bilgiler, İktisadi ve İdari Bilimler, Fen Edebiyat Fakültelerinin Sosyoloji ve Psikoloji Bölümü, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Trafik Güvenliği ve Yönetimi Anabilim Dalı için ayrıca Mimarlık ve Mühendislik Fakültesi mezunu olan öğrenciler alınmaktadır. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü'nde; Yüksek Lisans eğitimi tamamlama süresi dört yarıyıl olup 2 yarıyıl ders, 2 yarıyıl ise tez dönemi olarak organize edilmiştir.

Suç Araştırmaları Anabilim Dalında Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Suç Sosyolojisi dersleri zorunlu olup, Suç Hukuku, Suç Önleme Stratejileri, Kolluk Yetkileri, Delil Hukuku, Anayasal Haklar ve Kolluk, Kolluk Tarihi derslerinden üçü seçmeli ders olarak verilmektedir. Güvenlik Stratejileri ve Yönetimi Anabilim Dalında Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Devlet Bürokrasi ve Polis dersleri zorunlu, Güvenliğin Teorik Temelleri, Siyasal Şiddet ve Terörizm Organize, Suçun Sosyolojik Temelleri, Türk Yönetim Sisteminde Hukuki Sorunlar, Türkiye'de Yönetim Kültürü, Yönetim Psikolojisi derslerinden üçü seçmeli olarak verilmektedir. Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim Dalında Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Karşılaştırmalı Polislik zorunlu dersler olmakla birlikte, Uluslararası

Politika ve Terörizm, Uluslararası Polis İşbirliği, Küreselleşme ve İç Güvenliğe Etkileri, Uluslararası Ceza Hukuku, Türkiye'nin Bölgesel ve Küresel Sorunları derslerinden üçü yine zorunlu verilmektedir. Ceza Adaleti Yönetimi Bilim Dalında Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, Ceza Adalet Sistemine Giriş dersleri ile Hapishane Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar, Mahkeme Yönetimi, Kolluk Savcılık İlişkileri dersleri verilmekte olup, 3 seçimlik dersin biri suç araştırmaları anabilim dalından 1 hukuk dersinden seçilmesi gerekmektedir.

4652 sayılı kanuna dayanılarak kurulan Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, temelini ilk kez kendisinin atmış olduğu Anabilim Dalları ile 2002 yılı itibariyle ilk öğrencilerini alarak eğitim, öğretim ve akademik danışmanlık faaliyetlerine başlamış bulunmaktadır. Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Polis Akademisi Başkanlığı'nın Fakülte ve Yüksek Okulları'ndaki öğretim üyesi ihtiyacını karşılamak ve bunun yanında Güvenlik Bilimleri alanında uzman personel yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

4.2.4. Fakülte ve Yüksek Okullar (FYO)

Eğitimi Başkanlığımız bünyesinde, Fakülte ve Yüksek Okullar adı altında teşkilatların ihtiyaç duyduğu uzmanlık alanlarında, nitelikli personel yetiştirilmesi amacıyla özel branşlar hariç Ankara'daki devlet yüksek öğretim kurumlarında öğrenci okutulmakta, ayrıca mesleki ve uygulamalı eğitim dersleri verilmektedir.

4.2.5. Yöneticilik Eğitimi Emniyet Hizmetleri

Emniyet Hizmetleri Sınıfı personelinin rütbe terfi sınavında başarılı olan 3. Sınıf Emniyet Müdürleri için Yüksek Kademe Yöneticilik eğitimi ile Başkomiserlikten Emniyet Amirliğine geçiş aşamasında düzenlenen meslek içi Orta Kademe Yöneticilik Eğitimi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünce verilmektedir.

4.2.6. Uygulamalı Eğitim ve Staj Eğitimi

Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nde, yıl içi eğitimleri ile uygulamalı eğitimlerini başarı ile bitirerek son sınıfa geçen polis amiri aday öğrenciler ile 1. sınıftan 2. sınıfa ve 2. sınıftan 3. sınıfa geçen polis okulları öğrencileri yaz tatili içinde kendi istekleri doğrultusunda uygun görülen il ve ilçelerde 1 ay süre ile uygulamalı mesleki eğitime (staj eğitimine) tabi tutulurlar.

Staj eğitimi uygulamalı mesleki eğitim olup, öğrencilerin hizmetlerle ilgili olarak yapılan işlemleri yerinde görmeleri, meslek öncesinde mesleğe hazırlık mahiyetinde öğrenmeleri ve öğrencilere kazandırılmak istenen yukarıda belirtilen vasıfların kazandırılması amacıyla özellikle üst düzey polis yöneticileri konumundaki polis amirlerinin amirlik, liderlik ve yöneticilik vasıflarını kazanmaları açısından önemlilik arz eder. Polis adayı teşkilatın tüm birimlerinde müdahil konumunun dışında gözlemci vasfıyla olay ve evraklarda yapılan iş ve işlemlerde dikkatli bir şekilde alıcı pozisyonunda staj eğitimini tamamlamaktadır. Bu eğitimde öğrenciler silahsız ve yetkisiz olarak staj gördükleri birim amirleri sorumluluğunda çeşitli görevlere götürülmekte, gözlem yaptırılmaktadır. Bu staj sırasında öğrencilerin olaylara müdahale etmelerine müsaade edilmemekte, staj bitiminde öğrencilerin performansları staj görülen birim amirlerince ayrı ayrı değerlendirilmekte, düzenlenen değerlendirme formları Polis Akademisi Başkanlığına gönderilmektedir. Ayrıca mesleki bilgi ve becerilerini geliştirmek amacıyla Aydın-Didim Uygulamalı Eğitim Merkezi Tesisleri'nde, 1.sınıftan 2.sınıfa ve 2. sınıftan 3. sınıfa geçen Polis Akademisi bir ay süreyle uygulamalı kamp eğitimi verilir.

TABLO 3: Uygulamalı Eğitimde Verilen Dersler

DERSLER	1. Sınıf	2. Sınıf	Süre
Haberleşme	1	-	saat
Akademi Mevzuatı	2	-	"
İlk Yardım	2	-	"
Motor	2	-	"
Polis Meslek Etiği	2	-	"
Silah Bilgisi ve Atış	4	5	"
Beden Eğitimi	5	5	"
Yanaşık Düzen	5	3	"
Yüzme	12	12	"
Olaya Müdahale, Yakalama, Taşıma	-	4	"
Operasyon ve Arama	-	4	"
Olay Yeri İnceleme	-	2	"
TOPLAM	35	35	Saat Haftada

(<http://www.polakd.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=12&id=23>)

Uygulamalı Eğitimin programların tespiti ve uygulanmasında; çetin şartlarda ve her türlü durumda soğukkanlılığını muhafaza edecek bir iradeye, kuvvetli, atılgan, ruhen ve bedenen dayanıklı bir yapıya sahip olmaları, bu kabiliyet ve sağlıklarını devamlı korumaları hedefi gözetilir. Öğretim yılı içerisindeki uygulamalı eğitime takviye olarak yakın savunma, suçlu taşıma teknikleri, beden eğitimi, toplumsal olaylara müdahale, silah bilgisi ve atış teknikleri, polis meslek etiği, polis taktikleri, yüzme dersleri yapılmaktadır. Meslek disiplininin benimsetilmesi, arkadaş ve meslek sevgisinin aşılması, taşıdığı üniformanın gerektirdiği vakar ve ciddiyetin kazandırılması, demokrasi ve insan hakları değerlerinin uygulamalarla öneminin anlaşılması açısından gerekli eğitim ortamı yaratılmaktadır. Programlar sınıf, laboratuvar ve uygulama çalışmaları ile öğrencilere inceleme gezileri yaptırmak suretiyle gerçekleştirilir. Öğretim elemanları her yıl uygulamalı çalışma programı

hazırlar ve bu program eğitim öğretim kurulu tarafından onaylanır. Uygulama çalışmaları; öğretim elemanlarının gözetiminde sınıf, laboratuvar, ilgili birim, örnek karakol veya özel dershanede yaptırılır ve uygulamalar öğrenciye açıklanır. Geleceğin demokratik polis adaylarına meslek hayatı boyunca lazım olacak tüm bilgi ve uygulamalar uygulamalı eğitimde verilmektedir. Öğrenciler gruplar halinde bölünerek meslekte karşılarına gelebilecek olayları kendileri canlandırarak ne şekilde davranacaklarını empati ve dramatize etme yöntemiyle daha da iyi kavramaktadırlar. Karşılaştıkları toplumsal olaylarda birtakım provokatörlerin ve bunların etki altına aldığı birtakım grupların taşkınlıkları karşısında sabretmeyi, kendini disipline etmeyi, demokratik bir topluma yaraşır davranış sergileyerek insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere uygun bir şekilde olayları çözümleyici yatıştırıcı bir tampon görevini üstlenerek demokratik değerlere haiz olgun, adil, profesyonel bir şekilde AB Polis Etiği Yönetmeliği ilkelerine uygun hareket etmeyi öğrenmektedirler.

4.3. Polis Akademisi Ders Müfredatı ve Öğrenci Kaynağı

28.11.1984 tarih ve 4652 sayılı Polis Yüksek Öğretim Kanununun (resmi gazete 06.12. 1984, s.18597, sf. 4) 10/b maddesi gereğince Polis Akademisinde okutulacak dersler, haftalık ders saatleri ve müfredat programları ile yıllık eğitim ve öğretim program ilkelerini tespit etmeye yetkili organ Akademi Öğretim kuruludur. Akademi Öğretim Kurulunun yapısı Akademi Başkanının başkanlığında Akademi Öğretim Kurulu tarafından belirlenen ders ve müfredatına uygun olarak hangi kitap veya kitapların okutulması gerektiğine (adı geçen kanunun 11/b maddesi gereğince) Akademi Yönetim Kurulu karar vermektedir. Polis Akademisi Yönetim Kurulu Akademi Başkanının başkanlığında eğitimden sorumlu başkan yardımcısı ve bölüm başkanları olarak 4 kişiden oluşur. Polis Akademisi Başkanının atanması ise Genel Müdürün teklifi, İçişleri Bakanının imzası üzerine müşterek kararname ile olmaktadır. Aşağıdaki tablolarda Polis Akademisi lisans eğitiminde 1996, 2001 yıllarında okutulmakta olan ders müfredatı ile halen uygulamaya geçirilmemiş ancak yakın bir zamanda uygulamaya geçirilecek olan, branşlaşmaya yönelik planlanmış ders müfredatı ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

TABLO 4: Polis Akademisi Lisans Eğitiminde 1996 Yılında Okutulmakta Olan Derslerin Sınıflara göre Dağılımı

Dersin adı	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf
Anayasa hukuku	2			
Hukuk başlangıcı	2			
Medeni hukuk	2			
İktisat	2			
Türk siyasi tarihi	2			
Disiplin hukuku	2			
Silah bilgisi	2	2	2	2
Yabancı dil	4	4	4	4
Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi	1	1	1	1
Türk dili	1	1	1	1
Beden eğitimi	2	2		2
Yakın savunma	2	2		2
Beden eğitimi -yakın savunma			2	
İnsan hakları ve kamu hürriyetleri			2	
Genel sosyoloji	2			
İdare hukuku		2		
Ceza hukuku Özel Hükümler		2		
Borçlar hukuku		2		
Toplum psikolojisi		2		
Kamu yönetimi		2		
Adli tıp		2		
Devletler umumi hukuku		2		
Polis meslek hukuku	2	2		
Devletler hususi hukuku			2	
Ceza muhakemeleri usul hukuku			2	
Kriminoloji			2	
Personel yönetimi			2	
Trafik hukuku			2	
İstatistik ve araştırma yöntemleri			2	
Ceza hukuku genel hükümler			2	
Adalet psikolojisi				2
Polis taktikleri				2
Devlet güvenliği ve haber alma				2
Soruşturma ve yazışma teknikleri				2
Polis Halk İlişkileri				2
Kriminalistik				2
Trafik yönetimi				2
Bilgisayar				2
Seminer				2
Toplam	28	28	28	30

(EGM, 1996:35)

TABLO 5: Polis Akademisi Lisans Eğitiminde 2001 Yılında Okutulan Derslerin Sınıflara göre Dağılımı

Dersin Adı	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf
Anayasa hukuku	2			
Hukuk başlangıcı	2			
Medeni hukuk	2			
İktisat	2			
Türk siyasi tarihi	2			
Disiplin hukuku	2			
Silah bilgisi	2	2	2	2
Yabancı dil	4	4	4	4
Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi	1	1	1	1
Türk dili	1	1	1	1
Beden eğitimi	2	2		2
Yakın savunma	2	2		2
Beden eğitimi -yakın savunma			2	
İnsan hakları ve kamu hürriyetleri			2	
Genel sosyoloji	2			
İdare hukuku		2		
Ceza hukuku		2		
Borçlar hukuku		2		
Toplum psikolojisi		2		
Kamu yönetimi		2		
Adli tıp		2		
Devletler umumi hukuku		2		
Polis meslek hukuku	2	2		
Devletler hususi hukuku			2	
Ceza muhakemeleri usul hukuku			2	
Kriminoloji			2	
Personel yönetimi			2	
Trafik hukuku			2	
İstatistik ve araştırma yöntemleri			2	
Ceza hukuku genel hükümler			2	
Adalet psikolojisi				2
Polis taktikleri				2
Devlet güvenliği ve haber alma				2
Soruşturma ve yazışma teknikleri				2
Kriminalistik				2
Polis halk ilişkileri				2
Trafik yönetimi				2
Bilgisayar				2
Seminer				2
Uygulamalı davranış bilimleri			2	
Toplam	28	28	28	30

(EGM, 2001:32)

2001 yılındaki Polis Akademisi ders müfredatına 1992 yılından itibaren okutulmakta olan insan hakları ve kamu hürriyetleri, polis taktikleri, polis halk ilişkileri derslerinin yanı sıra AB Polis Etiği yönetmeliğine uygun ve demokratik davranış sergileme yönünde, toplum polis ilişkilerini güçlendirmek amacıyla bu derslerin teoride kalmaması, uygulamaya geçildiğinde verim alınması amacıyla da uygulamalı davranış bilimleri (yaratıcı drama) derslerine de başlanmıştır. Bu ders tamamıyla toplumsal olaylardan örnek olayların senaryolarla canlandırılarak gruplar halinde işlenmektedir. Akla gelebilecek ve polisin meslekte karşılaşılabileceği tüm olaylar ele alınmakta zaman zaman toplumla da karşı karşıya gelebilen polislere empati yapma, sabırlı ve olgun davranma meziyetlerini yaşayarak kazanmaları sağlanmaktadır. AB ülkelerinde de son derece önem verilen drama derslerinde Türkiye Polis Akademisi öğrencileri yüksek bir performans göstermekte, hukukun üstünlüğü ve demokrasi ile yönetilen ülkemizde demokratik tutum ve davranış edinmeye yönelik uygulamalı davranış bilimleri (yaratıcı drama) dersi önem arz etmektedir

Tablo 6’da ise Güvenlik Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin adli, idari, siyasi ve trafik konularında branşlaşması sağlanarak, belirtilen alanlarda uzman personel yetiştirilmesi planlanmaktadır. Müfredata eklenecek olan dersler Kamu maliyesi, Trafik hukuku, Trafik teknik ve uygulamaları, Sistem analizi, Organize suçlar, Suç psikolojisi ve davranışı, Terörizm ve terör suçları, Gelişim psikolojisi, AB ile ilişkiler, Trafik güvenliği ve kaza tahkiki, Kriz yönetimi, Haber alma teknikleri, keşif, takip, tarassut, Uygulama, Kamusal denetim sivil toplum örgütleri , Çocuk suçluluğu, Satın alma ve ikmal hukuku dersleridir.

Tablo 6: Polis Akademisinde Lisans Eğitiminde Okutulacak Derslerin Sınıflara göre Dağılımı

Dersin adı	Sınıflar							
	1.sınıf	2.sınıf	3.sınıf	4.sınıf(branş)				
				(ortak)4	Adli	İdari	Siyasi	Trafik
Anayasa hukuku	2							
Hukuk başlangıcı	2							
Medeni hukuk		2						
İktisat		2						
Kamu maliyesi						2		
Silah bilgisi	2	2	2	2	2	2	2	2
Yabancı dil	2	2	2	2	2	2	2	2
Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi	1	1	1	1	1	1	1	1
Türk dili	1	1	1					
Beden eğitimi	2	2	2	2	2	2	2	2
Yakın savunma				2	2	2	2	2
İnsan hakları ve kamu hürriyetleri	2	2						
Genel sosyoloji	2							
İdare hukuku			2					
Ceza hukuku(genel hükümler)		2						
Toplum psikolojisi			2					
Kamu yönetimi	2							
Adli tıp					2	2	2	2
Devletler umumi hukuku		2						
Polis meslek hukuku	2	2						
Devletler hususi hukuku			2					
Ceza muhakemeleri usul hukuku			2					
Kriminoloji		2						
Personel yönetimi	2							
Trafik hukuku	2							2
İstatistik ve araştırma yöntemleri								2
Ceza hukuku(özel hükümler)			2					
Adalet psikolojisi					2			
Polis taktikleri				2	2	2	2	2
Devlet güvenliği ve haber alma			2					
Soruşturma ve yazışma teknikleri				2	2	2	2	2
Kriminalistik					2			
Trafik teknik ve uygulamaları								2
Türk siyasi tarihi							2	
Sistem analizi				1	1	1	1	1
Uygulamalı davranış bilimleri(yaratıcı drama)				2	2	2	2	2
Organize suçlar					2	2		
Suç psikolojisi ve davranışı			2					
Terörizm ve terör suçları							2	
Gelişim psikolojisi		2						
AB ile ilişkiler			2					
Trafik güvenliği ve kaza tahkiki								2
Kriz yönetimi			2					
Haber alma teknikleri,keşif,takip,tarassut							2	
Uygulama	4	4	4	4	4	4	4	4
Disiplin hukuku	2							
Bilgisayar		2						
Kamusal denetim sivil toplum örgütleri etk							2	
Çocuk suçluluğu					2	2	2	2
Satın alma ve ikmal hukuku						2		
Toplam	30	30	30	30	30	30	30	30

(<http://rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2001/10/20011015.htm>)

*Bold olarak yazılanlar müfredata yeni eklenecek olan derslerdir.

Polis Akademisinde tüm dersler karşılıklı tartışma ve değerlendirme şeklinde okutulmakta ve ayrıca konularla ilgili olarak Polis Akademisinde düzenlenen konferans ve sempozyumlarla Polis Amiri adaylarının AB standartlarına uygun insan hakları merkezli profesyonel demokratik davranış sergilemeleri hususu pekiştirilmektedir. Derslerin işlenmesinde uluslararası sözleşmeler, ulusal yasal hükümler ve yargı kararları ışığında uygulamalardan da örnekler verme yöntemi izlenmektedir.

Polis Akademisi Başkanlığı öğrenci alımında ilk aşamada ÖSYM sınavından belirli bir puan ve üzeri alanlardan sınava girmek için kaydı yapılan adaylar mülakat komisyonu tarafından mülakata tabi tutulur. Mülakat Komisyonu Güvenlik Bilimleri Fakültesi Eğitim Öğretim Yönetmeliği madde 13'e göre Komisyon Başkanı 3 rütbeli personel, 1 doktor, 1 psikiyatrist, bulunmadığı takdirde nöropsikiyatrist veya psikologdan oluşmaktadır. Mülakat sınavında adaylar, dış görünüş, kişisel denetim, insanlarla iletişim kurabilme, kendine güven, temsil yeteneği, konuşma yeteneği, genel sağlık, fiziki görünüşü, kavrama ve ifade kabiliyeti yönünden değerlendirilir. Bu hususta yeterli görülen aday başarılı sayılır. Mülakatta başarılı olanlar, beden eğitimi sınavına girerler. Beden Eğitimi sınavları fiziki yeterlilik komisyonu tarafından uygulamalı olarak yapılır. Erkek ve bayan adayların sınavları farklı normlara göre değerlendirilir. Dekanlıkça hazırlanıp Başkanlıkça onanacak normlara göre yapılacak beden eğitimi sınavında adayın bedeni kabiliyeti ve fiziki yapısı değerlendirilir. Beden eğitimi sınavında başarılı olanlar kendilerine duyurulacak yer ve zamanda yazılı sınava alınırlar. Dekanın görevlendireceği soru hazırlama komisyonu tarafından yazılı sınav sorularında adaylara; Genel Yetenek, Fen, Matematik, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, Türk Dili ve Edebiyatı konularından soru sorulur. Adaylar arasından üstün başarı ve performans gösteren adaylar seçilerek azami 15 gün süren bir intibak eğitimine tabi tutulurlar. Bu eğitim ile adayların dayanıklılığı ölçülerek psikolojik ve fizyolojik dirençleri öğrenilmektedir. Bu zorlu eğitime dayanamayan aday okula girmeye hak kazanmamaktadır.

Polis Akademisi Başkanlığında lisans eğitimini üstlenen Güvenlik Bilimleri Fakültesinin öğrenci kaynağını; Polis Koleji ve Lise (en az Polis Kolejinden alınanların %25'i kadar genel lise, erkek/kız teknik öğretim, ticaret ve turizm eğitimine bağlı okul) mezunları ile yabancı uyruklu öğrenciler oluşturmaktadır. 1991

yılından itibaren yapılan ikili anlaşmalarla yabancı uyruklu öğrenci alınmaya başlanmış olup halen Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna Hersek, Gürcistan, Filistin, KKTC, Moğolistan, Moldavya, Türkmenistan, Kırgızistan, Makedonya, Belarus, Ürdün olmak üzere 13 ülke öğrencisine eğitim verilmektedir. ([http://www. pa.edu. tr/tr/ baskanlik/index.php?sayfa=5](http://www.pa.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=5))

4.4.Polis Akademisinde Demokratik Kişilik Eğitimi

Demokratik Hukuk Devletinde polis çok önemli bir fonksiyona sahiptir. Bir devletin demokratik hukuk devleti olarak nitelendirilebilmesi için demokrasi ve hukukun üstünlüğünü yaşama geçirmiş ve insan haklarını güvence altına almış olması gereklidir. Bunu yaşama geçirecek olan da polistir. Polis kamu düzenini ve iç güvenliği korumak için güç kullanan ve suçla mücadele eden bir örgüttür. Bu açıdan polisin hukukun üstünlüğünü sağlamanın güvencesi olduğu söylenebilir. Polis herkesin kanunlara uymasını sağlama aracıdır. (Çevik, 1999: 84)

Tüm toplumlar suçları kontrol etmek ve kamu düzenini sağlamak için demokratik ve demokratik olmayan toplumlarda polisin örgütsel koşulları ve kullandığı yöntemler farklılık arzeder. Demokratik bir hukuk devletinin polisi de hukuka uymak zorundadır. Hukukun üstünlüğü polisi de kapsamaktadır.

Bir ülkede bireylerin sahip oldukları yasal zemin dışına çıkmaları durumunda polise etkili şekilde müdahale edebilmesi için yetki ve görev verilmektedir. Örnek olarak polise bir suç şüphesi altında olan kişilerin özgürlüklerine müdahale veya diğer insanları koruma ve düzeni sağlamak için görevlerini yerine getirirken güç kullanma hakkı verilmektedir. (Karaosmanoğlu, 2002:114) Zira demokratik bir ülkede polisin yasal güç kullanmaya yetkili olması da demokratik hukuk devletinin bir ayrıcalığı, bir göstergesidir.

Özgür toplumlarda polis bir denge unsuru olarak görülür. Polis bir taraftan insan haklarına saygınlığı sağlama öte yandan da halkı ve onun müesseselerini korumak amacıyla hükümet tarafından verilen yasal yetkiyi kullanma durumunda olan kimsedir. Polisin haiz olduğu kamu gücü demokrasilerde bile bazen kötüye kullanılabilir. Gerçekten de görev anlayışı açısından halkın hizmetinde olduğu fikrini arka plana atıp otorite kullanmayı ön planda tutan polis; haklarını korumak zorunda

halkın özgürlüklerini kısıtlama eğiliminde olabilir. Bu nedenle demokratik hukuk devletinde polisin kontrolü çok önemlidir. (Alderson, 1989:15) Bu tür polislik anlayışı polis devleti ile paralellik arz etmektedir. Emniyet Teşkilatı mensupları ile toplum arasında Merton'un tabiriyle anomi yaşanmaması bir nevi Emniyet Teşkilatına ait mesleki disiplinin dışında kalan, kalıplaşmış ve örgütlenmiş birtakım otoriter norm ve kurallardan, teşkilat mensupları davranışlarının etkilenmemesi dolayısıyla yıkıcı bir toplumsal değişme ve çatışmanın yaşanmaması ideal olmalıdır. Zira polis bir ülkede güvenin güvenliğin teminatı sayılmaktadır. Ülkede iç güvenlikte sorun ve sıkıntı yaşanması dış güvenliği kesinlikle tehdit edici bir unsurdur. AB'ye giriş sürecinde insan hakları ve güvenlik hizmetleri alanında Türk polisinin bu döneme uygun olarak ulaşması gereken kültürel hedefler doğrultusunda görevine yansıtması gereken demokratik davranışları sergileyerek, gerekli olan kendi uyum süreç ve davranışını göstermesi ve bu yönde bir eğitimden geçmesi önemlilik arz etmektedir. AB yasalarına uyum sağlama aşamasında kritik bir dönemin yaşandığı bu günlerde özellikle Emniyet Teşkilatının üst düzey yöneticileri olan polis amirlerinin kültürel hedeflerinde demokrasinin niteliklerini en iyi şekilde profesyonelce uygulama ve demokratik değer, tavır, davranış kazanımının olması ideal olmalıdır. Bu da okul eğitiminde demokratik kişiliğe ait tüm değer ve davranışların öğrencilere benimsetilerek; baskıcı, otoriter tutum ve davranışın aksine yenilikçi demokratik arayışlara yönlendirme ile gerçekleştirilmektedir.

Totaliter ve otoriter rejimlerde güvenlik ve düzenin bozulma ve çatlak vermeye başladığı zamanlarda devlet vatandaşlarından bazı hak ve özgürlüklerini alma eğilimi gösterir. Demokratik bir ülkede güvenlik ve düzeni sağlama adı altında insanların hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, haklarının ellerinden alınmaya başlanması durumunda devlet demokratik niteliğini kaybeder. Bu durumda kanun koyucuların ve kanunu uygulayıcıların da bu konuda son derece hassas ve duyarlı olmaları gerekmektedir. Otoriter rejimlerde ve yetkeci kişiliklerde itaat ve saldırganlık gibi sosyal olgular çevresel faktörlerden daha çok etkilenmektedir. Bu durumda ortaya çıkan, toplumda kanun koyucuların ve uygulayıcılarının anti-yetkeci, demokrasi ve insan haklarını ön planda tutan bir eğitim almaları gerektiği, öğrenme ile biçimlenerek oluşan kişilik ve karakterlerinin demokrasi ve demokratikleşme yönünde eğitime çalışılmasının bir hayli önem arzettiğidir.

Merton'un davranış tipolojisinde de daha önce belirtildiği gibi birey, uyum davranışını gösterme aşamasında ulaşılması gereken kültürel hedefler ile içinde bulunduğu ortam değerleri arasında kopukluk söz konusu olduğunda memnuniyetsizliğini yenilik yaratma adı altında sapma bir davranış olarak gösterebilmektedir. Birey benimsetilmeye çalışılan normlardan tamamen sapabilmektedir. Merton'a göre hatalı olan, normları belirleyicidir. Bu normlarla devam ettirilen davranışların sonucunda grup değerlerinin yitirmekte ve toplumsal değişim söz konusu olmaktadır. İşte Emniyet Teşkilatında da demokratik olgu ve değerlerden uzak bir eğitim şekli, öğrencinin meslek hayatında tamamıyla sapma davranışlar sergilemesine yol açabilir. Teşkilat mensuplarına demokrasi değer ve niteliklerinin tamamıyla kaybolması yönünde bir eğitimin verilmesi; Merton'un kurumsal araç olarak tabir ettiği Emniyet Teşkilatı için ise demokratik sistemin aksine otoriter tek yönlü bir sistem şeklinde tanımlanabilen ve böyle bir sistem içerisinde de Teşkilat mensuplarının önce kendi aralarında rekabet ve güvensizlik yaşamasına daha sonra AB yasalarına uyma ve uygulama aşamasında kültürel hedef, değer ve normların dikkate alınmaksızın özensiz, dikkatsiz, sorumluluk bilincinin dışında baskıcı, tek yönlü, otoriter, görevlendirilme sebebinin dışında insan hak ve özgürlüğü aleyhine bir görev davranışının ortaya çıkmasına neden olacağı söylenebilmektedir.

Aslında demokratik bir kişilik eğitimi ilk bakışta hiyerarşi meslekleri olan polis teşkilatı ve askeri kuvvetlerin eğitimlerinde sorun olarak görünmemekte ancak öğrencilerin mesleğe başlamasıyla uygulamalarda sorun ve sıkıntı yaşanmakta, bu alanda ilerleme kaydedilmediği ve gerekli önlemler alınmadığı takdirde hakikaten büyük bir soruna dönüşerek ülkenin tüm güvenlik kuvvetlerinin zorlanmasına, bu da iç ve dış ülke güvenliğinin tehlikeli ve huzursuz bir ortama girmesine neden olacaktır. Gerçekten de kolluk güçlerinin eğitimsizliği bir güvenlik sorununa bu da ülkede sosyal barışı ve huzuru tehdit edici seviyeye gelebilir. Çağdaş demokratik yönetimlerde sistemin teminatı güvenlik güçleri değil sivil toplumdur. Tek teminatı güvenlik güçleri olan yönetimler çağdaş demokrasi olarak tanımlanamaz. Geri kalmış veya henüz yeteri kadar demokratikleşmemiş sistemlerde ise güvenlik güçlerinin rejimin teminatı rolünü üstlendikleri görülmektedir. (http://www.tesev.org.tr/etkinlik/conf_3feb_zarслан.doc)

Demokratik kişiliğin yetkeci kişiliğin tersine davranışsal sorunların çözümünde güç, kuvvet ve şiddet uygulanarak değil, görüşme ve tartışmaları sunarak çözümlenmeye çalışıldığını ve tarafların ileri derecede birbirleriyle hasım olsalar dahi barışçıl bir hava içerisinde görüşme yapabilmeleri için birbirlerine saygı duyarak karşılıklı birbirlerini dinleme yeteneklerinin olmasının esas olduğunu birinci bölümde belirtmiştik. Karşı görüşte birtakım bireylerin varlığı demokrasinin bir göstergesidir, ayrıcalığıdır. Polisin hukukun üstünlüğü ilkesi çerçevesinde geleneksel, klasik, baskıcı, yetkeci tavırların dışında insana, onur ve haysiyetine, düşünce ve fikirlerine saygı duyan, toplumsal değerlere önem veren, adil, tarafsız, sorumluluk sahibi, halkla ilişkilerini üst düzeyde tutan, demokratik davranış ve tavırlarını kazandırıcı demokratik kişilik eğitimi verilmesi önemlilik arz etmektedir.

Polisin bir toplumda temel hak ve hürriyetleri koruma, suç işlenmesini önleme, işlenmiş suçları aydınlatma ve kanunların uygulanmasını sağlama gibi çok önemli fonksiyonları vardır. Tüm bu görevleri yerine getirebilmesi için diğer kişiler ve kurumlarda bulunmayan zor kullanma yetkisine ve insanların hak ve hürriyetlerini kısıtlama yetkisine sahiptir. Polis uygulamalarını zulüm olmaktan kurtaracak unsur ise sorumluluk duygusudur. Çünkü sorumluluk duygusu taşımayanlar zulüm yapabilme yolunu kendileri için her zaman açık bulacaklardır. (Fındıklı, 1993:462) Bu sorumluluk Polis Teşkilatının halkına, bir parçasını oluşturduğu topluma karşı olan sorumluluğudur. Demokratik hukuk devletinde polis teşkilatı tüm faaliyetleri için halka sorumlu olduğu gibi amirlerine, yasama organlarına, mahkemelere karşı da sorumludur. Demokrasi ile yönetilmeyen otoriter, diktacı toplumlarda ise polis sadece üstlerine karşı sorumludur.

İnsan Hakları, demokrasi, demokratikleşme kavramları ve bu kavramların eğitimi insana gerçek bir kimlik kazandırma, demokrasi hak hukuk ve özgürlük, demokratikleşme kavramlarının bilincine varılmasına sebebiyet vererek bütün bu kavramları insanların kendi yaşamlarında uygulayarak her birinin ayrı bir birey olduklarını hissetmeleri, yurttaş olarak sahip oldukları haklara koruyup kollayabilmeleri açısından önem arz eder.

Demokrasinin dayandığı ilkeler şunlardır; İnsan haklarına saygı, halk egemenliği, çoğunluğun yönetimi, azınlık hakları, hoşgörü, işbirliği ve uzlaşma

değerlerinin benimsenmesi, toplumsal, ekonomik ve siyasal çoğulculuk, sosyal devlet, özgürlük anlayışı, gösteri özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, baskıya uğramama hakkı, parlamentonun halkı temsil edebilmesi, hükümetin anayasayla sınırlandırılması, yasa önünde eşitlik, özgür ve adil seçimler, eğitim hakkı, iletişim hakkı. (TDV, 1992) Demokrasinin varlığı bireylerin varlığını ve onların tüm kararlara katılımını olanaklı kılar. Böylece demokratik hayat toplumsal hayata yerleşmiş olur. Demokrasi bireye değer verir. Demokrasi bir yaşam biçimidir. Demokratik vatandaşlar demokrasiyi yaşam biçimine dönüştürerek, her koşul ve ortamda da demokrasiyi savunurlar.

Bireysel veya grup olarak demokrasinin benimsenmemesi, davranışa dönüştürülmemesi bir kamu yönetimi şekli olan demokrasinin uygulamasında zorluk yaşanmasına sebebiyet verecektir. Demokrasi eğitimiyle ilgili bir dersin, demokrasinin bir yönetim biçimi olarak sistemini, bu sistemin vatandaşlara yüklediği hak ve görevleri anlatmasının yanısıra birey ilişkileri üzerinde de durması; çatışma ve zıtlıkların uzlaşma yoluyla çözümlenmesi yönünde beceri ve tutum kazandırılmasının gerekli olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda demokratik değerleri benimseyen ve demokratik davranışı sergileyen kişiliklerin varlığı demokratik bir toplumun, demokratik kurumların, demokratik bir ülkenin, demokratik eğitimin demokratik bir yaşamın göstergesi olmaktadır.

Emniyet Teşkilatında demokratik kişilik eğitiminde yaratıcı drama derslerinin önemini vurgulamak gerekirse bu ders kişilik özelliklerinin oluşumunda ve gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Zira öğrencinin çoğu şeyi yaşayarak öğrenmesi derse aktif katılımı ile sağlanmaktadır. Yaratıcı dramının hedefinde bir grup olarak beraberce iş yapabilme becerisi, kendini ve başkalarını tanıma becerisi, kendine güven duyma, teşvik ve karar verme becerisi, dil ve iletişim becerilerini ilerletme, farklı olay ve durumlarla ilgili deneyim kazanma, hayal gücünü duygularını ve düşüncelerini geliştirme, ahlaki değerleri keşfetmede olanak tanıma, yaratıcılık ve estetik gelişimini sağlamak kavramları yer almaktadır. Birey bu etkinliklerle düşünme, tartışma dinleme anlatma ve iletişim kurma becerilerini kazanmaktadır. (Akın ve Kıvrak, 2001:671) Yaratıcı drama derslerinde öğrenci değişik senaryolarla karşı karşıya bırakılmakta, farklı karakterlerle olayı canlandırarak empati kurma yeteneğini geliştirmekte, böylece meslekte karşılaştığı

olaylara farklı bakış açılarıyla yaklaşabilmektedir. Tüm bu kavramların polis in tüm meslek hayatında önemli bir seviyede yer aldığı düşünülürse yaratıcı dramın anlam ve önemi anlaşılmaktadır. Zira yaratıcı drama dersleriyle polis davranış bilimlerinde iletişim kurma, empati yapma, sosyalleşme, kişisel bazda karar verebilme, grupta iletişim kurma, problem çözme becerilerini üst düzeyde öğrenmektedir. Zira insan davranış ve tutumlarının, içinde yaşanılan toplumun değer yargılarına göre değişme, gelişme gösterdiğini, şekillendiğini, toplumda bir etkileşimin söz konusu olduğunu, bireyin toplum içinde sosyalleşmek, psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla uyum sağlama davranışı sergilediklerini ilk bölümde belirttiğimiz üzere, tüm bu konuların kalitesi ancak eğitim yoluyla artırılabilir. Teori ağırlıklı bir eğitimden bir nevi tek yönlü bir eğitimden verim alınması beklenemez. Kendine güvenen, kendinden emin, duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen, empati kurabilen, iletişimde son derece beceri sahibi, aldığı teorik bilgiyi demokratik tutum ve davranışlarla dramatize edebilen polis amiri ve memuru demokratik ülkelerin örnek demokratik kişilik modelleridir.

Demokratik kişilik sahibi bir polis amiri yetiştirebilmek için verilen eğitimde teori ve bu teoriyi pratiğe dönüştürecek yaratıcı drama, yaratıcı dramın da pratik uygulamalar şeklinde staj eğitimi içerisinde ağırlıklı olarak verilmesi uygun olacaktır. Zira bütün eğitimle ilgili yapılan ve yapılacak olan iyileştirme çalışmaları, halkla olan iletişimin kaliteli içten olmasının sağlanması, hizmette verimliliğin hat seviyede olması, tüm alanlarda profesyonelliğin yakalanması için verilmekte olup, bu da davranış bilimlerinin özü olan yaratıcı drama ve diğer uygulama derslerine ağırlık verilerek sağlanacaktır.

AB Polis Etiği Yönetmeliği madde 24’de “Polis eğitimi çoğulcu demokrasinin temel değerlerine, hukuk devleti ilkesine insan haklarının korunması temeline dayalı olarak polis in amaçları doğrultusunda yapılmalıdır.” Madde 25’de ise, “genel polis eğitimi olabildiğince topluma açık olmalıdır.” denilmektedir. Aslında AB standartları Kopenhag kriterleri Emniyet Teşkilatına zorla kabul ettirilme dayatma olarak değil, çağdaş ve modern hayatın, demokratik yaşamın bir parçası olarak görülmesi esas olmalıdır. Zaten bu değerler tam anlamıyla uygulandığında AB standartlarına kendiliğinden erişilmiş olunacaktır. Sadece Avrupa ülkelerinde değil tüm dünya ülkeleri için geçerli olması gereken değerlerdir.

4.5. AB’nde Polis Eğitimi

AB’ne girme yolunda engelleri birer birer aşan Türkiye, Birliğe girmesi halinde Emniyet Teşkilatında da tüm kurumlarında olduğu gibi bir takım örgütsel, yönetsel ve özellikle eğitim bakımından değişiklik yapmak durumundadır. 1980’li yıllardan itibaren batı ülkelerine yüksek lisans ve doktora çalışmasına gönderilen personelin dönüşlerinde Polis Akademisinde göreve başlamaları, yurt dışında eğitim gördükleri ülkelerdeki polis teşkilatları ve eğitimleri hakkında örnek birçok eserler vermeleri, Türk Emniyet Teşkilatının can damarı Polis Akademisi ve Polis Okullarının AB standartlarında kaliteli eğitim vermeleri, istenilen standartlarda verimin alınması açısından önem arz etmektedir.

4.5.1.Hollanda Polis Akademisinde Eğitim

Hollanda eyalet yönetim karakterinde gözükmese rağmen merkezi teşkilatlanmaya sahip 15,5 milyon nüfusu ve 25 bölgeyi bir idari sistemi bulunmaktadır. Ulusal polisin her bölge polis birimi, merkezi polis eğitim kurumları ve kriminal hizmetler gören taşra birimleri İç İşleri Bakanına bağlıdır. Eyalet yönetimi karakteri göstermesine karşılık merkezi bir teşkilatlanması mevcuttur. Ulusal Polis tüm ülkede görevli olup, ayrıca ülke sınırları, dış ilişkiler ile görevli birimleri, kraliyet ailesinin ve VIP’in korunması ile ilgili bazı hususlarda adalet bakanının yönlendirme yetkisi de bulunmaktadır. Bölge polis birimleri teşkilatlanmasında valiler idari mekanizmada bulunmadığından belediye başkanının yönlendirme yetkisi bulunmaktadır. Askeri kraliyet muhafız birlikleri kısmı, ulusal polisin ülke sınırları ve demiryolları ile ilgili birimleri bulunmaktadır. Polis birimleri yerel yönetimlere bağlı olarak örgütlenmiştir. Eğitim hizmetlerinde, ağır ceza gerektiren suçlarla mücadelede, ulusal bazda birimlerin koordinasyonunu gerektiren çalışmalarda yerel birimlerden ayrı federal bir karakterleri bulunmaktadır. Polis bölge birimler arası ve komşu ülkeler arası bir aylık personel değişim programı gerçekleştirilmektedir. İç güvenlik icra organları; ulusal polis, 26 taşra kriminal polisi ve bağlı bölge birim teşkilatları, kraliyet muhafız polisi. ([http://64.233.179.104/search?": www.egm.gov.tr/apk/dergi/39/web/makale/Kenan_Cikar1.htm](http://64.233.179.104/search?))

Hollanda'da emniyet teşkilatı eğitim kurumlarının teşkilatlanması, eğitimin temel anlayışının tespiti ve kavranması konularıyla ilgili olarak 1980'li yıllarda başlatılan çalışmalar ile uzun vadeli değişim programları, teşkilat birimlerinin ortak çalışmaları sonucunda 1990 yılında tamamlanmıştır.

Hollanda polis teşkilatında eğitim faaliyetleri ulusal polis seçme ve eğitim daire başkanlığınca yürütülmektedir. Bu kurum polis teşkilatına polis adaylarının seçimi, kurum içinde personel seçimi her çeşit ve düzeyde eğitim ile danışmanlık hizmetlerini yürütmektedir. (<http://www.caginpulisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>)

Ulusal polis seçme ve eğitim daire başkanlığının, polis okullarının idari teşkilatlandırılmasında olabildiğince yatay teşkilatlanma esas alınmış, katı merkeziyetçi yapıdan vazgeçilmiş, yetkililer görev alanları ile ilgili konularda tam anlamda yetkilendirilmişlerdir. Örneğin bir öğrencinin ders veya disiplin nedeni ile ilişkisinin kesilmesi, sınıf komiserinin teklifi ve okul müdürünün onayı ile kesinleşebilmektedir.

Hollanda polis okullarının amacı eleştiren, düşünen, bildiklerini uygulayabilen, meslektaşları ile uyumlu bir şekilde çalışabilen, sorumluluk almasını bilen ve bu konuda istekli olan, iletişim yeteneği gelişmiş emniyet teşkilatı mensuplarının yetiştirilmesidir. Eğitim programları emniyet müdürlüklerinden, daire başkanlığından, savcılık bürosundan görevlendirilen uzman kişilerce hazırlanır. Okulun girişinden itibaren sivil bir eğitim kurumunun veya özel bir şirketin tesisleri atmosferi hâkimdir. Okulun kütüphanesi öğrenci ve öğretmen gazinoları, dershaneleri, spor salonları, atış poligonu, bilgisayar odaları, uygulamalı eğitim binası oldukça modernidir. Uygulamalı eğitim binası gerçek hayat ortamlarının sağlanarak, öğrencilerin öğrendiklerini uygulayabildikleri bir eğitim binasıdır. İki yanında ev, banka, market, bar ve karakol'un bulunduğu bir sokak olarak inşa edilen bir eğitim binası Hollanda mimarisini ve hayat tarzını yansıtır. Amaç, gerçek hayatta olan veya olabilecek olayların yine gerçeğe en yakın şekilde canlandırılabilceği bir mekânın hazırlanmasıdır. En önemli husus öğrencinin rolünü oynarken çok fazla şeyi hayal etmesine gerek bırakmayacak şekilde, ortamın mümkün olduğunca gerçeğe yakın dizayn edilebilmesi ve böylece öğrencinin öğrendiklerini tam olarak uygulamasının sağlanmış olmasıdır. Atış poligonu senaryolu atış eğitimlerine imkân

verecek hareketli hedef sistemi ile diğer sistemlerin tamamı, bilgisayar destekli olarak düzenlenmiştir. (Özgüler, 2001:100).

Polis Akademisi; amir adaylarına mesleki temel eğitim veren Hollanda Polis Akademisi yönetiminin başında, bir akademi müdürü ve bağlı 3 müdür yardımcısı vardır. Öğretim üyelerinden oluşan, eğitim faaliyetlerinin koordinesinden sorumlu bir yönetim kurulu oluşturulmuştur. Öğrenci gruplarının sorun ve taleplerinin, yönetim kuruluna iletilmesi ve gerekli koordinenin sağlanması amacıyla, her öğrenci grubunun sorumluluğunu üstlenen idari bir personel ile bu idari personelin doğrudan muhatap aldığı öğrenci grup başkanları bulunmaktadır. Polis Akademisinde eğitim modüler eğitim sistemiyle yürütülmekte olup, eğitim öğretim faaliyetlerini yürüten 3 farklı grupta öğrenci bulunmaktadır.

Lise Mezunu Öğrenci Grubu: Bu grupta yer alan öğrenciler, lise eğitimlerini tamamladıktan sonra Polis Akademisi'ne girebilmek amacıyla Hollanda'da bulunan emniyet müdürlüklerine başvuruda bulunarak, sınavda başarılı olan adaylar, beden eğitimi sınavına alınmakta, burada da başarı gösteren adaylar, sağlık testinden geçirilerek, Polis Akademisi'ne kabul edilmektedirler. Her yıl yaklaşık olarak 250-300 dolaylarında öğrenci başvuruda bulunmaktadır. Bu grup Akademide okumaya hak kazanan öğrenciler için eğitim öğretim süresi 4 yıl olarak belirlenmiştir. Bu süre iki döneme ayrılmıştır.

Birinci dönem; ilk iki yılı kapsamakla birlikte, bu iki yılın 1,5 yılında hukuka giriş, ekonomiye giriş, kriminoloji, polis meslek etiği, atış ve silah bilgisi, spor, ceza hukuku ve CMUK ve yönetim bilimine giriş teorik dersleri okutulmaktadır. Bu 1,5 yıllık teorik eğitimin ardından öğrenciler ilk staj eğitimlerini yapmaktadırlar. Bu staj eğitimi polis memuru olarak yaptıkları ilk eğitim olarak 6 ay sürmektedir.

İkinci dönem; ilk dönemde olduğu gibi, 1,5 yıl Medeni kanun, idare hukuku, devletler hukuku, uluslararası hukuk, anayasa hukuku, makro iktisat, finans yönetimi, idari bilimler, spor ve mesleki teorik dersler okutulduktan sonra öğrenciler 5,5 aylık ikinci bir staj eğitimine tabi tutulurlar. İlk iki ayı komiser yardımcısı olarak son 3,5 ayı ise komiser olarak stajı tamamlamaktadırlar. Akabinde 2 hafta süreli uluslararası staj eğitimini de başarıyla bitiren öğrenciler komiser rütbesi ile mezun olmaktadır.

Polis Memuru Grubu: Bu grupta polis okulundan mezun olarak görevinde 5 yılını tamamlamış, başarılı polis memurları Akademide 3 yıl eğitim görmektedirler. Eğitim öğretim süreci, lise mezunu öğrenci grubu ile aynıdır. Polislik tecrübeleri olması nedeniyle 6 aylık ilk staj eğitiminden muaf tutulduklarından, ilk dönem 1 yıl, ikinci dönem de 2 yıl sürmektedir. Eğitimlerini başarı ile tamamlayanlar, komiser yardımcısı olarak hizmetlerine devam etmektedirler.

Üniversite Mezunu Öğrenci Grubu: Üniversite eğitimini tamamlayan öğrencilerin oluşturduğu bu grupta eğitim, bir yıl teori bir yıl da staj eğitimi olmak üzere toplam 2 yıldır. Kısaltılmış bir eğitim-öğretim programına tabi olan bu grup, her iki staj eğitimini de yapmaktadırlar. Yönetim ağırlıklı dersleri alan bu grup öğrencileri, mezun olduktan sonra komiser olarak göreve başlamaktadırlar.

Hollanda Polis Akademisi her yıl ortalama 40-50 arasında mezun vermekte olup akademi mezunları okulu bitirdikten sonra görev yapmak istedikleri birimlere başvuruda bulunmakta başvurularının sonucunu beklemektedirler. Uygulamada işsiz kalma gibi bir durum olmasa da teoride böyle bir durumun olduğu görülmektedir. Toplumdaki değişikliklere cevap verebilecek bir polis teşkilatının davranış standartlarının neler olması gerektiği konusunda yapılan bilimsel araştırmalar sonunda, Hollanda Polisi için aşağıdaki mesleki davranış standartları belirlenmiştir: Bunlar; eleştirel düşünme ve davranma, sorumluluk duygusuna sahip olma, bağımsız olarak davranabilme yeteneğine sahip olma, pro-aktif (ileri görüşlü) ve ko-aktif (grup içinde uyumlu çalışabilme) olma ve vatandaşa hizmet verme tavır ve anlayışı içerisinde olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Belirlenen bu davranışların kazandırılması ve uygulanabilmesi için nasıl bir personel seçimi, eğitimi ve teşkilat yapısının oluşturulması gerektiği ortaya konulmuştur. (Özgüler, 1998:11)

Eğitim Daire Başkanlığı 1999 yılında 5 bini emniyet mensubu, 3 bini toplumun farklı kesimlerinden bireyler olmak üzere toplam 8 bin kişiye, Türk Polisinden beklenen davranış standartlarının belirlenmesine yönelik uygulanan anketler neticesinde, Türk polisinden beklenen davranış standartları ile Hollanda Polisi davranış standartlarının büyük oranda benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Polis seçme merkezi; polis adaylarının seçimini gerçekleştiren, polis bilimleri merkezi; ihtiyaç duyulan her alanda bilimsel çalışma yapan ve eğitim sistemini

yenileyen, polis yöneticiliği eğitim enstitüsü; amir ve memurlara her düzeyde yönetim eğitimi veren ve yükselmenin standartlarını belirleyen birimlerden oluşmaktadır. (<http://www.Cagin.polisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>)

Hollanda Polis Okulları genel olarak polis adaylarında iyi iletişim kurabilme yeteneği, bağımsız davranma ve öğrenebilme yeteneği, olgunluk, sorumluluk, eleştirel düşünce ve kurallardan haberdar olma gibi mesleğin gerektirdiği genel niteliklere sahip olma ile ayrıca iyi konuşma, yazma ve ifade kabiliyetine sahip olma genel olarak ise fiziki, zihni ve tıbbi olarak yeterli olma şartlarını aramaktadır.

Polis adaylığına müracaat il emniyet müdürlüklerine yapılmaktadır. Müracaatını yapan polis aday adayı mezuniyetini takip eden ilk üç yıl süresince müracaat ettiği il emniyet müdürlüğü emrinde görev yapmayı kabul etmektedir. İl emniyet müdürlükleri ön elemelerden geçirdikleri adayları Ulusal Polis Seçme Merkezi'ne sevk etmektedir. Seçme merkezi adaylar arasından belirlenen nitelikleri taşıyıp taşımadıklarını tespit etmektedir. Testler değişik aşamalardan oluşmaktadır. Her aşama uzman polisler ve psikologlar tarafından gerçekleştirilmekte, bir aşamaya geçemeyen aday, bir sonraki aşamaya çağrılmamaktadır. Seçme merkezi 12 ay boyunca faaliyet göstermekte, bir adayın testleri birkaç ayda tamamlanmaktadır. (Özgüler, 2001:99)

Hollanda polis ders kitapları modüller olarak hazırlanmış olup, öğrenci ve öğretmen kitapları farklıdır. Modüler eğitim sisteminin amacı mesleğe başlandığında personelin uygulamada zorluk çekmemesi için uygulanmakta olup, mesleğin her bölümü modüller halinde analiz edilmiş olup, okul dönemi içinde tek tek işlenmektedir. Her modülde mesleğin bir bölümü, her yönü ile ele alınmaktadır.

Okul Süresi; mesleğin belirlenen standartlarına göre bir polis memurunun ilk üç yılı içindeki görevlerini yapması sırasında göstermesi gereken, davranışların her birinin kazandırılması için gerekli olan sürelerin toplamına eşittir. Bu süre 2 ay okul + 10 gün staj + 6 ay okul + 2 ay staj + 6 ay okul + 2 ay staj = 18 ay olarak belirlenmiştir. 2 ay süreli ikinci dönem staj eğitimi 6 aylık eğitimini tamamlamış öğrencilere verilmektedir. Üçüncü dönem staj eğitimi ise tüm eğitimin son döneminde verilmektedir. Bu eğitimin sonunda başarılı olan öğrenciler diplomalarını almaya hak kazanmaktadır. Staj eğitimleri, polis mesleki temel eğitiminin en önemli

bölümlerindedir. Rehber polis memurlarının gözetiminde yapılan staj eğitimi için karakollarda özel pedagojik eğitilmiş eğitim amirleri bulunmaktadır. Rehber polis memurları her görev dönüşü öğrencilerin performanslarını değerlendirmekte, yaptıkları hataları grup içinde tartışmaktadır. Öğrenci takip cetvelinde bulunan hırsızlık, trafik kazası gibi polisiye olaylara en az bir kere her öğrencinin katılımı sağlanmakta ve tüm konularda tecrübe sahibi olması amaçlanmaktadır. (<http://www.çagın.polisi.com.tr/35/3-4-5-6-7-8-9-10.htm>)

Hollanda Polis Akademisi demokratik polis amirlerinin yetiştirilmesiyle ilgili olarak okul eğitimlerinde merkezinde insan hakları bulunan staj ve uygulamalara ağırlık vermektedir. Bu amaçla Hollanda Polis Amir Adayı öğrenciler okula başladıktan 2 ay sonra, 2 hafta süreli ilk staj eğitimini hemen almaktadırlar. Bu eğitimde öğrencilere silahsız ve yetkisiz olarak rehber polis memurlarının gözetiminde çeşitli görevlendirilmeler yapılmakta, gözlem yapmaları istenmektedir. Polis eğitiminde demokratik değer, tutum, davranış kazanımında en etkili yöntemlerden biri olan staj eğitimleri Hollanda polis mesleki temel eğitiminin en önemli bölümünü oluşturmaktadır.

4.5.2. Almanya Polis Akademisinde Eğitim

Federal Almanya Cumhuriyetinin her eyaletinin kendi polis kanunları federal anayasa ile belirtilmiş ve sınırları konulmuştur. Yine her eyaletin alanına ve nüfusuna göre polis teşkilatlanması vardır.

Federal Almanya üç şehir tipinde ve 13 eyalet yapısında olmak üzere 16 eyaletten oluşmaktadır. Eyalet polis teşkilatlarının çoğu rütbesiz polisi kaldırmış ve sadece rütbeli polis personeli yapıya geçmişlerdir. Profesyonel bir hizmetin sadece teknik hizmetler seviyesinde olabileceği kabul edilerek, bunun ise ancak asgari komiser rütbesindeki ve eğitimindeki personelle ifasının mümkün olabileceği kabul edilmiştir. Jandarma teşkilatı bulunmamaktadır. Eyalet polislerinin aynı Hollanda'daki gibi eyaletlerarası ve komşu ülkelerle bir aylık personel değişimi programları ve çalışma grupları bulunmaktadır. Bazı kuzey komşu devletlerle AB güney sınırları çerçevesinde olduğu üzere suç mücadelesine yönelik olarak ortak devriye ve karakol uygulamaları gerçekleştirilmektedir. Güvenlik hizmeti gören başkaca iç güvenlik birim ve kuruluşları polis eğitim kurumlarında eğitilmektedirler.

Federal Kriminal Dairesi, Federal Sınır muhafaza, Meclis Polisi, 16 Eyalet Polisi ve eyaletlerin Sahil Güvenlik Polisi, Federal Almanya Polis organlarını teşkil etmektedir. (<http://www.polisiye.Com/devam.asp?Yazid=28>)

Eyalette suçla mücadele ve Polis birimleri ile ilgili tüm bilgilerin toplandığı ve yine tüm elektronik verilerin toplandığı, İnterpol ve uluslararası ortak polisiye çalışmaların yapıldığı, bilimsel araştırma yayınları yayımlandığı, uyuşturucu ve ilintili suçlarla, organize suçlarla ve terörle mücadele merkezi Federal Kriminal Dairesidir. Federal Sınır Muhafaza ise ülke sınırlarının kontrolü, muhafazası ve dış tehdidin önlenmesinde, denizde, havada, hava limanlarında eğitimli görevli bir birimdir. Türkiye’de Özel Harekat timleri Federal Sınır Muhafazanın özel birimi olan GSG-9 timleri ve yapılanmaları örnek alınarak kurulmuştur.

Genel Koruma ile Asayiş hizmetleriyle ilgili olarak Kriminal Polis (Adli Hizmet-Soruşturma Polisi), Sahil Güvenlik Polisi, Hazır Birlikler Polisi (Çevik Kuvvet), Merkezi İdari Birim, Hava filosu Polisi görevlidir.

İçişleri Bakanı/Senatör eyaletlerde Polis’in en üst idari amiri olmakla birlikte, bazı eyaletlerde İnspektör olup siyasi makam olarak dışarıdan atanmaktadır. Savcılıklar ise Adli Amirdir. Almanya’daki eyaletlerin iç işleri, özerklikleri ve Federatif yapıları birbirinden farklılık arz etmektedir. Dolayısıyla eyaletlerin her biri kendi personel başvuru ve eğitimlerini kendileri gerçekleştirirler. Polis aday adayları Polis hizmetleri için başvurulara müteakip sınav ve eğitim programlarıyla Orta Kademe Polisliğe yani Komiser sınıfına, daha sonra da ayrı bir eleme ile üst düzey Polis Yöneticiliğine yükselebileme şansına sahiptir. Sonradan yükselenler grubu olarak teşkilatın ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitimini başarıyla tamamlayanlar doğrudan Komiserlik ve Üst düzey yöneticilik eğitimini alabilmektedirler.

Polislik eğitimi üç yıl süre ile verilmekte birinci yıl verilen temel eğitim Hazır Kuvvet Birimleri uhdesinde gerçekleştirilmektedir. Kadro eğitimi ve branş eğitiminin ardından altı aylık bir öğretim ve bir sınavla eğitim tamamlanır. Avrupa’da Polis eğitimlerinde demokratik değer ve davranış kazandırma eğitimi ile ilgili olarak uygulamalı ve pratik eğitime önem verilmekte dolayısıyla da eyaletlerde de teori ve kadro eğitimi değişimli olarak icra edilmekte yine pratiğe önem verilmektedir. Bazı eyaletlerde rütbesiz Polis sınıfı tamamıyla kaldırılmıştır.

Komiserlik ve hukuk temel eğitimi öğretimi Eyaletlerde, federal kurumların temel hukuk nosyonu ise Brühl şehrindeki Federal Kamu Yüksekokulunda gerçekleştirilmektedir. Federal birimlerin adayları eğitim-öğretimlerini Federal Kamu Yönetimi Yüksekokullarında tamamlarlar. Eğitim öğretimin ortalama süresi 36 aydır. Üst Düzey Polis Yöneticileri Programı iki yıl sürelidir. Birçok eyalette eleme sınavı öncesi üç aydan bir yıl süreli adayın mesleki kariyerinin boşluklarını tamamlama eğitimi ve bu süreçte adayın ön izleme ve değerlendirilmesini içeren staj eğitimi şeklinde geniş tamamlama eğitimi gerçekleştirilmektedir. Nezaretçi Amirlerin olumlu kanaatleri ile eleme sınavına ve liyakat değerlendirme merkezine müteakip adaylar kendi eyaletlerinde eyalet ağırlıklı konular müfredatlara dâhil edilerek birinci yıl öğretime alınırlar. İkinci yılda eğitim-öğretim tüm üst düzey Yönetici eğitim-öğretimi, Yönetici Koleji, seminer ve uluslararası sempozyum, eğitim ve programların yürütüldüğü Federal Polis Yönetim Akademisinde gerçekleştirilmektedir. Alman sisteminde Hukuk nosyonuna sahip adaylarda ihtiyaç çerçevesinde kabul edilerek her yıl sınavsız kısaltılmış yoğunlaştırılmış bir eğitim sürecinden geçerek atanırlar. Programı başarı ile tamamlayanlar Eyaletlerinde Üst Düzey Polis Yöneticiliğın ilk kademesinde görev alırlar. Üçüncü sınıf Emniyet Müdürlüğü rütbesinden itibaren personel Yönetim Koleji eğitim modüllerine devam etmektedir. Beş modülden oluşan eğitimler iki haftalık eğitim modülleri şeklinde olup bir tam yıl içerisinde yayılmıştır. Bazı eyaletler Polis teşkilatı dışı bir bakış sağlamak için ikinci sınıf Emniyet Müdürü rütbesini alan personelini başarılı holding ve kuruluşlarda 1 aylık yönetim ve toplam kalite eğitimlerini içeren tecrübe programlarına almaktadırlar. (<http://www.polisiye.com/devam.asp?yazid=28>)

Almanya Federal Polis Yönetim Akademisinde Üst Düzey Polis Yöneticileri Eğitim-Öğretimi programı, Hukuk nosyonlu (mezun) adaylar için hızlandırılmış bir eğitim-öğretim programı, İkinci derece üst düzey polis yöneticiliğine yükselen Polis Müdürlerine Yönetim Koleji olarak iki hafta süreli beş ayrı modülden oluşan ileri tekamül eğitimleri, Periyodik tüm yabancı ve Alman Üst Düzey Polis yönetici personeline aktüel polisiye gündemlerle ilgili seminerler ve eğitimler gerçekleştirilmektedir. (Bir yılda tüm personelin %75'i bu seminerlere katılımları sağlanmaktadır.) Polis hizmetlerin etkinleştirilmesi için teçhizata yönelik teknik bilimsel araştırma geliştirme ve tüm ülkede standardın gerçekleştirilmesinde

eşgüdüm ve AR-GE hizmeti bazlı teknik merkez bilgilendirme seminerleri, Uluslararası (Avrupa) Polisiye seminerlere ve Avrupa kriz müdahale gücü eğitimlerine ev sahipliği yapan kurumdur. ([http://64.233.179.104/ search?: www.egm.gov.tr/apk/dergi/39/web/makale/Kenan_Cikar1.htm](http://64.233.179.104/search?))

Almanya'nın Bayern Eyaleti güney doğu sınırlarında geniş sınırlara sahip olan bir eyaletidir. Toplam nüfusu 12.154.967 civarındadır. En büyük ve en gelişmiş şehri olan Münih'in nüfusu 1.200.000 civarındadır. Eyaletin coğrafik olarak geniş olmasına rağmen nüfus yoğunluğu azdır. Polis sayısı 34.000'in üzerindedir ve % 50'si amir konumundadır. Bunların % 10 bayandır. Polislik müracaatları bölge karakollarına yapılmaktadır. Okulda sadece bu konu ile ilgilenen bir yönetici bulunmakta ve tüm başvuruları değerlendirerek 6-8 hafta gibi bir sürede adayları 2 gün için okula çağırılmaktadır. Önce, mantığa dayalı bir test sınavı yapılmaktadır. Almanca Dil bilgisine ağırlık verilmektedir. Bu aşamayı geçenler grup çalışmasına alınmaktadır. Grup çalışması şöyle yapılmaktadır; 5 veya en fazla 8 kişilik gruplar halinde, işbirliği-yardımlaşma, konuşma tarzı-organize etme, iletişim, ikna etme, inisiyatif kullanma gibi değerlendirmelerin ön plana alındığı önceden belirlenmiş konular verilerek adayların değerlendirilmesi yapılmaktadır. Grup çalışmasını değerlendirme jürisi bu konuda deneyime sahip özel eğitilmiş 5 polis yetkilisi ve psikolog'dan oluşmaktadır. ([http:// www.cagipolisi.com.tr/36/42-43-44.htm](http://www.cagipolisi.com.tr/36/42-43-44.htm))

Grup çalışmasında başarı gösterenler sağlık kontrolünden geçerek mülakata alınmaktadırlar. Mülakatta kendini ifade etme, sosyal hayata karşı bakış açısı vb. konular ile uzmanlarca da beden dili okunarak adaylara not verilir. Sağlık kontrolünden sonra adaylar spor testine tabi tutulurlar. Yüzmede ve bilgisayarda başarılı olanlar tercih edilerek baştan beri tüm sınavların değerlendirilmesi sonucu ortalama başarı puanı tespit edilmektedir.

Temel eğitim toplam 2,5 yıl sürmekte olup ilk olarak teorik eğitim 12 ay süreyle verilmekte bu sürenin sonunda yapılan sınavlarda başarı gösterenler bir üst basamağa geçmektedirler. Bir üst basamak 12 ay sürmekte olup, öğrenci kendi talep ettiği bir polis karakolunda 1 ay süreyle uzman bir memurun refakatinde görev öğrenmekte, hiçbir olaya müdahil olmamaktadır. Bir aylık uygulamadan sonra öğrenci tekrar okuluna dönerek 8 ay teorik eğitimine devam etmektedir. Teorik

eğitimden sonra da önce uygulamalı eğitim gördüğü karakola tekrar 3 ay olmak üzere bu sefer tamamen pasif olarak değil de basit işlerde müdahil konumunda gitmektedir. Gerektiğinde yardımcı olan Uzman memurlarda ğrenci takip defteri tutarak, öğrencinin değerlendirmesini yapmaktadırlar. 3 ayın sonunda Uzman memur ğrenci için onay vermektedir. Onay verilmeyen, başarılı görülmeyen ğrenci, uygulamayı tekrar etmek zorunda olmakla birlikte tekrar başarısız olduğu takdirde meslekten atılmaktadır.

2. Basamaktan başarı ile geçen ğrenci bir st basamakta 6 aylık teorik eğitime tabi olmaktadırlar. Toplam 2,5 yıl süren eğitimlerin sonunda tüm gördüğü eğitimlerle ilgili yazılı ve sözlü bir sınava tabi tutularak, başarılı olanlar mezun edilmektedirler. Başarısız ğrenciler 3. basamağı bir defa daha okumaktadırlar. Yine spor, yakın savunma, atış, yüzme, ilk yardım, B sınıfı sürücü belgesi ve bilgisayar eğitimlerinden birini geçemeyen ğrenci başarısız sayılmaktadır.

Tablo 7: Federal Almanya Bayern Eyaleti Polis Temel Eğitimi Ders Programı

BAYERN EYALETİ POLİS TEMEL EĞİTİMİ DERS PROGRAMI					
EĞİTİM ALANLARI	1.BASAMAK	2.BASAMAK	3.BASAMAK 6 AY		SÜRE SAAT
	12 AY	12 AY	1-16. HAFTA	17.-24. HAFTA	
Görevle İlgili Eğitim	70	35	21	88	214
Polis Hizmetleri	139	51	89	-	279
Genel Polis Mevzuatı, Ceza ve CMUH	125	76	52	4	257
Ceza Hukuku	67	56	54	5	182
Trafik Hukuku	75	52	71	13	211
Özel Güvenlik Hukuku	12	46	49	4	111
Kriminalistik	16	26	58	4	104
Memuriyet Hukuku	23	6	8	5	42
Elektronik Veri Kullanımı	121	86	18	12	237
İletişim ve Çatışma Yönetimi	81	25	22	44	172
İngilizce	44	41	-	-	85
Politik Yapı ve Oluşumu	84	68	-	-	152
Meslek Etiği	49	22	7	4	82
Yönetim Eğitimi	80	40	-	13	133
Silah ve Atış Eğitimi	163	98	10	22	293
Sürüş Eğitimi	-	66	27	-	93
Spor	160	103	32	20	315
Ekip Çalışması	105	72	24	-	201
İlk yardım	30	8	-	-	38
SÜRE	1444	977	542	238	3201
Sınav	-	-	-	88	88
Araştırma	88	64	160	16	328
Proje, Özel İlgi	154	82	2	10	248
İşe Alınma, Yemin, İntibak	80	-	-	-	80
Seminer	44	27	-	-	71
Özel Hizmet Süresi	100	100	-	-	200
Bilgilendirme Haftası	44	-	-	-	44
Staj I	-	176	-	-	176
Staj II	-	528	-	-	528
TOPLAM	1954	1954	704	352	4964

(Kocadiz, 2005: 43) Derslerin % 49 teorik, % 51'i uygulamalı olarak işlenmektedir

Polis Eğitiminde uygulama sınıflarına bir hayli önem verilmekte olup, uygulama sınıflarında olay yeri muhafazası eğitimi için delil toplamada ve suçluların tespitindeki yeri ve önemi bakımından bir laboratuvar oluşturulmuş olup, parmak izi, tespit edilmesi, ayak izleri ve tespiti gibi konular ile uygulamalı eğitim için gerekli tüm araç ve gereçler mevcut bulunmaktadır.

Yine drama eğitimleri için büyükçe bir salon oluşturulmuş içine küçük bir ev, bar ve küçük bir polis karakolu kurularak, öğrencilere her türlü toplumsal olaylarda nasıl davranılması gerektiği, müdahale ederken ne şekilde müdahalede bulunulacağı konularıyla ilgili olarak öğrenciden teoride aldığı eğitimi iyi bir performans ile burada göstermeleri beklenmektedir. Bu uygulama sonunda öğrencilerin göstermiş oldukları davranış ve performans değerlendirilmekte, hataları üzerinde tartışılarak düzeltilmesi yolunda açıklamalar yapılmaktadır. Atış poligonu bölümünde bilgisayar destekli sistem de kurulmuş, ateşli ve simüle edilmiş atışlarla ilgili olarak atış öncesi ve atış sonrası atışlardaki oynamalar değerlendirilmektedir. Böylelikle atış eğitimi rahatlıkla verilmektedir.

Bayern eyaletinde iki tane orta kademe yönetici yetiştirme okulu bulunmaktadır. Bu okullar 6 dönem halinde 3 yılın sonunda yapılan bir sınavla tamamlanmaktadır. İlk bir yılın altı ayı genel hizmet polisinde, sonraki altı ay Kriminal poliste staj şeklinde olmaktadır. İkinci yıl okulda teorik eğitim verilmekte, üçüncü yılda yine altı ay genel hizmet polisi, altı ayı da Kriminal poliste staj şeklinde olmaktadır. Bu okuldan mezun olanlar, polis yöneticilik diploması almaktadır. Her teori dersinden sonra hemen uygulamasına geçilmektedir. Okullardaki eğiticiler daha çok mesleki tecrübeye sahip ve gönüllü olan amirlerden seçilmektedir. Okul müdürünün de aralarında bulunduğu bir heyet bu seçimi yapmaktadır. Okulda meslek dışından sadece konularında uzman birkaç öğretim görevlisi bulunmaktadır. Almanya da Münster'de Polis Yüksek Akademisinde Üst Kademe Yönetici Yetiştirme Okulu olarak polis amirleri iki yılda tamamlanmaktadır. İlk yıl pratik üzerine ikinci yılda tamamen teorik dersler verilmektedir. Bu okula, eyaletler kendi ihtiyaçlarına göre mevcut kadrolarından adayları belirleyerek göndermektedir. Bu okula gidebilmek için personelin orta kademe polis yetiştirme okulunu başarı ile bitirenlerin ilk % 20'si arasında olması, son beş yıllık sicilinin olumlu olması, müstakil bir polis karakolunu yönetmiş olması gibi belirli şartlardan sonra bazı diğer

testlere daha tabi tutulmakta ve senede bir kere eyaletin üst düzey polis yöneticilerinin katılımıyla oluşan bir heyet tarafından seçim yapılmaktadır. Üst Kademe Yöneticileri teşkilatın hemen hemen %1.8'lik bölümünü oluştur. (Kocadiz, 2005: 44)

4.5.3.İngiltere'de Polis Akademisi Eğitimi

Büyük Britanya Ada nüfusu 57,96 milyon olup nüfusuna ülkenin nevi şahsına münhasır idari yapısı nedeniyle birbirlerine yakın yapıları olsada farklı 52 Polis bölgesi teşkilat yapısı vardır. Her polisin bir merkezi ve diğer tüm faaliyetleri için alt birimleri bulunmaktadır.1993 ve 1994 yılındaki mevzuat değişiklikleri ile yetkilerde ve bazı bölge polislerin Merkezi Metropolitan Polise bağlanması gerçekleştirilmiştir. Ancak her Metropolitan Polis bölgesi yönetimi ayrıdır. Bununla birlikte terörizm, organize suç ve insan kaçakçılığı gibi sınırları aşan fenomenlerde merkezi kriminal birimler bulunmaktadır. (Kocadiz, 2005: 43)

Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda asayiş kuvveti polisiye yapıda bir bütün olarak merkezi irade altında bulunmakla birlikte Wales, İskoçya ve Kuzey İrlandanın ayrı statüleri vardır. Toplam 52 müstakil polis idaresi vardır. İngiliz Polisi Alman, İsveç, Kanada ve Birleşik Amerika polisleri ve tabii kolonyal polis teşkilatlarıyla sürekli karşılıklı süreli personel eğitim programları gerçekleştirmektedir. Özel bir birim olan MI 5 terörle mücadelede branş polisi olarak tüm ve yerel iç güvenlik polis birimleri arasında koordine edici yönlendirici konumu bulunmaktadır. ([http://64.233.179.104/search?": www.egm.gov.tr/apk / dergi/39/ web/ makale/ Kenan_Cikar1.htm](http://64.233.179.104/search?))

İngiliz polis teşkilatında üniversite mezunu veya lise mezunu herkes polis rütbesi ile göreve başlamaktadır. 10 haftalık temel teorik eğitim ile başlayan polis memurluğu eğitimi iki yıl sürmekte olup, akabinde pratik/staj eğitimi ve tekrar iki haftalık teorik eğitim ile tamamlanmaktadır. Aday memura bir kıdemli eğitici memur asaletine kadar nezaret eder. Birkaç yıllık çalışmadan polis memuru eğer talep ederse 4 aylık hazırlık eğitiminden ve bir sınavdan sonra kıdemli memurluğa yükselebilmektedir. Orta kademe rütbelere ile Üst Düzey Polis Yöneticileri eğitimleri Bramshill şehrindeki Police Staff College`inde gerçekleştirilmektedir. Bu birim Almanya'daki Polis Yönetim Akademisi işlevini görmektedir.

Özel programa katılarak ekip yöneticiliğe talip olanlar ise sınav başarısı sonrası bir yıllık eğitimi tamamlarlar. İleri Yöneticilik programı komiseran sınıfın son kademesindeki adaylar için söz konusudur. Eleme usulüyle yapılan seçme ve eleme aşamasını üç aylık eğitim-öğretim programı izler. Başarılacak olan bitirme sınavı ile atanılır. Temel polislik ataması öncesi ve temel eğitiminin bitirme yeterliliği ulusal bir sistemce sınanır. Aynı ulusal prosedür komiseran sınıfına geçişte de uygulanır. Üst Düzey Polis Yöneticiliği ve müteakip rütbelerde tayin ve tasarruf yetkisi yukarıda izah edilen yerel polis teşkilatlarıdır. (http://64.233.179.104/search?:www.egm.gov.tr/apk/dergi/39/web/makale/Kenan_Cikar1.htm)

Üst Düzey Polis Yöneticiliği programı Alman Polisinin Üst Düzey Yönetici programları ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Buradan mezunların listesi İçişleri Bakanlığında tutulur ve ilerinin en üst yönetici adayları bunlar arasından belirlenir. AB Polis eğitimlerinin genelinde tekamül eğitimleri ve branş eğitimleri önceden belirlenmiş ve standarttır. Adli konulara, polis teknik ve taktiklerine, mevzuata yönelik belli sürelerle hizmetiçi eğitimleri düzenlenmektedir. Özellikle üst düzey polislerin sahip olması gerektikleri bilgi beceri, nitelik, sorumluluklar ve donanımlar için düzenlenen kurs, üst yöneticilerin geniş çaplı düşünceleri, fikir üretmeleri, farklı çözüm yolları bulmaları ve ufuklarını daha da genişletmeleri için düzenlenmektedir.

İngiltere’de polislik fiziksel bakımdan olduğu gibi, bilimsel ve nitelik yönünden de güçlü olmayı gerektirmektedir. Polisliğe girmek için gerekli nitelikleri taşıyanlar, ülkedeki polis kuruluşlarından herhangi birine başvurabilirler. Merkezi bir polis gücü olmadığından polisliğe müracaat için, kesin bir merkezi program da yoktur. Her polis kuruluşu kendi bölgesinde elemanını kendisi seçip almaktadır. Bütün polis kuruluşları polis adaylarını İngilizce ve matematikten yazılı sınava tabii tutarlar. Giriş sınavı kişinin düşünme yeteneği, anlama ve kavrama kabiliyeti ifade ve muhakeme gücü imtihan edilir. Polisliğe girişte ikinci önemli aşama mülakat sınavıdır. Polis Adaylarını Değerlendirme ve Seçme Komisyonu uzman eğitimcilerden, psikologlardan oluşmaktadır. Adayların dış görünüş, kişisel denetim, insanlarla iletişim kurabilme, kendine güven, temsil yeteneği, konuşma yeteneği yönünden değerlendirir. (<http://www.caginpolisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>)

İngiltere'deki polis adaylarının hem yurttaşlara, hem de kendi meslektaşlarına karşı iyi davranmalarını sağlayacak bir eğitim verilmesine özen gösterilmektedir. Basından da takip edildiği gibi İngiltere'de polis kanunla birebir özdeşleşmiştir. İngiltere eğitiminde de polisini kanun ve hukuki deneyimle donatmaktadır. Ancak son yıllarda İngiltere de de artık farklı bir eğitim şeklinin gerekliliği anlaşılmıştır. Sadece hukuki bilgi değil, hukuki bilgiler yanında, işletme, yönetim, iletişim vb. alanlarda da yeni bilgi ve görüşler kazandırmaktır. İngiltere polisi yıllardır dünya kamuoyu ve kendi halkının gözünde sert otoriter kendisinden korkulan bir o kadar da güven veren kanun adamı olarak ün yapmıştır. İşte bu nedenle İngiliz polisinin birinci görevi suçu önlemektir. Suçlunun yakalanması daha sonra gelmektedir.

Bütün polis adayları önceki eğitimlerine bakılmaksızın iki yıllık bir deneme eğitimine alınırlar. Bir polis adayının, iyi bir polis olup olamayacağı bu iki yıllık deneme sırasında göstereceği başarı ve yeteneğe bağlıdır. Polis eğitim merkezlerinde verilen teorik dersler çok yönlü olup, tamamen polis örgütünün ihtiyaçları göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Büyük ölçüde insan gücüne dayanan ve silah taşımayan İngiliz polisi için fiziki eğitimde son derece önemlidir. Polisler, disiplinli bir kurum olarak, spor olaylarında veya barışçıl gösterilerde kalabalıklarını nasıl kontrol edebileceklerini, asi ve düşmanca durumlarla karşı karşıya geldiklerinde nasıl hareket edeceklerini öğrenmek zorundadırlar. Büyük bir çapta kalabalığın az sayıda polis gücü ile nasıl dağıtılabileceği konuları teorik olarak verildiği gibi bunun uygulaması da yaptırılmaktadır. (<http://www.caginpulisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>)

Polis adayları, eğitim yerlerinde aldıkları bu bilgilerin deneme ve uygulamasını yapmak üzere polis karakollarına gönderilir. Buralarda gerçek işlemleri, vardiyaların nasıl çalıştıklarını, çeşitli faaliyetlerin nerede ve nasıl yapıldığını, birlikte çalışacakları meslektaşlarını öğrenirler. Bu iki yıllık sürede polis adayı sırasıyla şu teorik ve uygulamalı eğitim aşamalarından geçirilir. (Fındıklı, 1992)

Polis eğitim merkezinde bir haftalık hazırlama kursu, polis bölge eğitim merkezinde 13 hafta süreli ön eğitim, polis eğitim merkezinde bir haftalık yerel prosedür kursu, polis hizmetinin çeşitli birimlerinde bir haftalık çalışma (Kriminal Araştırma, Trafik, Teleks, Telsiz, Haberleşme, vs.), tecrübeli devriye memurları ile

dört hafta birlikte çalışma, motorlu devriyelerde gözlemci olarak 3 hafta süre ile devriye nöbetleri, iki haftalık karakol görevi, polis eğitim merkezinde dört haftalık teorik eğitim, suç önlemede uzman görevli personelle bir hafta birlikte uygulamalı çalışma, sekiz haftalık devriye görevi, trafik bürosunda bir haftalık çalışma, dört hafta kriminal araştırma bölümüne çalışma, yirmi dört hafta süre ile devriye görevi.

Polis Okulundaki eğitim sırasında adaylar sık sık staj eğitimi yapmaktadırlar. Bu hususta hukuki düzenlemeler mevcuttur. Polis adayları, deneyimli ve kıdemli bir polis memuru ile birlikte devriye görevine çıkarılır. Deneme eğitimi süresince, bir polis adayı her üç ayda bir neyi, nasıl yaptığını ve kendi gelişmelerini düzenli olarak yazılı rapor halinde, denetiminde çalıştığı amirine bildirir. Diğer taraftan, adayın bağlı bulunduğu komiser yardımcısı da, polis adayının devriye görevini, mahkemedeki performansını, kararlarındaki tutarlılık derecesini, yakalamalardaki başarısını ve rapor yazma yeteneğini devamlı gizlemekte ve yazılı rapor tutmaktadır. Daha sonra bu raporlar, bir emniyet amiri ve emniyet müdürü tarafından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir. Staj eğitimi başarıyla bitirip üç yıl başarılı fiili polis hizmeti yapanlar, polis yüksek eğitimi yani terfi etmek için başvuru yapmaya hak kazanırlar. Yüksek eğitim yapmak bütün polisler için açıktır. Ancak, İngiltere’de polis yüksek eğitimi diğer ülkelerden farklıdır. Üniversitelerde olduğu gibi, bir kimsenin polis yüksek eğitimi veren kurumlara doğrudan girebilmesi söz konusu değildir. Bu ülkede polis yüksek eğitimi yapabilmek, belli bir süre polis hizmeti yapmayı ve belli bir performans göstermeyi gerektirmektedir. Bu durumda olan herkese yüksek eğitim veya mesleki kariyer yapma yolu açık olup, herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Ancak daha öncede belirtildiği gibi, polis yüksek eğitimi veya mesleki kariyer yapabilme tamamen kişisel yetenek veya liyakata bağlıdır. Polis hizmetlerinde yetenekli olduğunu kanıtlayanlar, yüksek eğitim için seçilmektedirler. (<http://www.caginpulisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>)

4.6. Türkiye’de ve AB’de Polis Akademisi Eğitimlerinin Karşılaştırılması

Demokratik toplumlarda kamu huzurunu düzenini, hukuk sistemini korumak, suçla mücadele etmek ve oluşmasını önlemek, oluştuğunda takip etmek ve bütün bunları yaparken halkla karşılıklı saygı çerçevesinde işbirliği yaparak halktan destek alıp halka yardımcı olmakla görevli Emniyet Teşkilatı mensuplarının özellikle amir

adaylarının seçiminde daha da seçici davranılarak psikolojik ve fizyolojik her türlü duruma dayanıklı, sağduyulu, olgun adil, iletişim kurma becerine haiz, empati kurabilen kişilerin arasından seçilmesi Emniyet Teşkilatına AB sürecinde demokratikleşme yönünde değer kazandıracaktır. AB Polis Etiği Yönetmeliği madde 23’de de “polisliğe adaylık süreci objektif olmalı, ayrımcılığa yer vermemelidir. Toplumun değişik katmanlarından bay ve bayan seçilerek polisin hizmet sunduğu toplumu yansıtmayı sağlanmalıdır.” denmektedir.

AB ülkelerinde genel olarak Polis adayları için aranılan şartlar arasında normal bir üniversiteye kayıt ya da giriş şartlarına haiz olma şartı yeterli olmaktadır. Bununla birlikte İngiltere Hollanda ülkelerinde Polis Memurluğundan başlayarak çıraklıktan ustalığa kademeli bir sistemin uygulandığı görülmektedir. AB ülkelerinin polis teşkilatlarındaki eğitimlerinde önem verdikleri unsurlar, aday polislere ve meslekteki polislere tekamül eğitimi, branş kariyeri yaparak uzmanlaşma; böylece profesyonelleşme şeklinde olmaktadır. Türkiye’de polis olabilmek için en az lise mezunu olmak yetmemekte, üniversite sınavının belirlemiş olduğu taban puanı almak gerekmektedir. Hollanda’da da bizdeki şartlar aranmaktadır. Türkiye’de ön eğitim alınmaksızın amir yetiştiren okullara kayıt yaptırmak mümkün iken, İngiltere ve Almanya’da ise polis memurluğu yapmamış ve koşulları taşımayanların polis amiri yetiştiren okullara gitmesi olanaksızdır. İngiltere’de bir kimsenin polis yüksek eğitimi veren kurumlara doğrudan girebilmesi söz konusu değildir. Bu ülkede polis yüksek eğitimi yapabilmek, belli bir süre polis hizmeti yapmayı ve belli bir performans göstermeyi gerektirmektedir. Bu durumda olan herkese yüksek eğitim veya mesleki kariyer yapma yolu açık olup, herhangi bir sınırlama söz konusu değildir. Polis yüksek eğitimi veya mesleki kariyer yapabilme tamamen kişisel yetenek veya liyakata bağlıdır. İngiltere ve Almanya’da polislik fiziksel bakımdan olduğu gibi, bilimsel ve nitelik yönünden de güçlü olmayı gerektirmektedir. Polisliğe girmek için gerekli nitelikleri taşıyanlar, ülkedeki polis kuruluşlarından herhangi birine başvurabilirler. Merkezi bir polis güçleri olmadığından polisliğe müracaat için, kesin bir merkezi program da yoktur. Her polis kuruluşu kendi bölgesinde elemanını kendisi seçip almaktadır Giriş sınavlarında kişinin düşünme yeteneği, anlama ve kavrama kabiliyeti ifade ve muhakeme gücü imtihan edilir.

Türkiye’de mülakat sınavları yapılmakta ancak süresi Hollanda’daki kadar uzun sürmemektedir. Aday sayısına göre süre uzayıp kısalabilmekte, aday komisyon önüne ancak bir kez çıkabilmektedir. Detaylı ve uzun süreli bir mülakat yapılamamaktadır. Almanya ve İngiltere’deki gibi Hollanda’da da Polis Adaylarını Değerlendirme ve Seçme Komisyonu uzman eğitimcilerden, psikologlardan oluşmaktadır. Almanya’da da mülakatlar Türkiye’deki gibi kısa sürmekte; Hollanda ise öğrenci alınımına son derece önem vermekte psikolojik testlere ağırlık vermektedir. Böylece mesleğe psikolojik ve fizyolojik açıdan sağlıklı personel alınımı gerçekleştirilerek böylece demokrasi niteliklerinin, insan haklarının ve demokratik hayatın uygulanmasında önemli rol üstlenen polis amirlerinin yetiştirilmesi ve teşkilata kazandırılması sağlanacaktır.

Polis olabilmek için yeterli ve gerekli psikolojiye sahip olmayan kişinin mesleğe alınması o kişinin hem kendi okul ve meslek hayatında sıkıntı yaşaması hem çevresine sıkıntı yaşatmasına neden olmakta hatta bu durumdan teşkilatın bile olumsuz yönde etkilenmesine neden olur. Psikolojik testlerdeki amaç sağlıklı kişiliklerin seçilerek bunların toplum değerlerine yönelik daha da demokratik bireyler haline getirilmesi ve bu yönde eğitimin sağlanmasıdır. Kişilik özellikleri normal olmayan ve sağlıklı olmayan bir kişinin demokratik davranış öğrenim ve edinimi mümkün olmayacaktır. Zira Hollanda’da geçmişlerindeki yaşantılarından olumsuz etkilenenler bile mesleğe alınmamaktadırlar. Uzman psikologlar mülakatta görev yapmakta ve komisyonlar yılın on iki ayı adayları mülakat yapmaktadır. Adayların mesleğe girmeden adaylık aşamasında kişiliklerinin iyi analiz edilmesi gerekmektedir. Zira polislik mesleği her türlü zorluğa katlanma, özel hayattan taviz verme ve fedakârlık gerektiren bir meslektir. Her kişilik bu kriterleri kaldırmayabilir. Zamanında uzman psikologlarca kişilik analizinin iyi tahlil edilmesi, bu mesleğin doğru insanlarca ifa edilmesi için önem arz etmektedir. Bunun için Polis Akademisi mülakat sınavlarının yalnızca belirli bir dönem değil daha uzun süreye yayılması sağlıklı polislerin yetiştirilmesinde önemlilik arzeder.

2001’den sonraki dönemde Türkiye Polis Akademisindeki eğitim sürelerinde uygulamalı eğitime ağırlık verilmiştir. Türkiye’de polis eğitiminde uygulanan programlar eskiden daha çok bilgi içerikli öğretmen merkezli, teorik ağırlıklı programlar şeklinde idi. Ancak polis akademisi bünyesinde güvenlik bilimleri

fakültesi ve enstitüsü kurulduğundan beri okul eğitimi son derece farklılaşmış, artık fiziksel ve zihinsel uygulamalara önem verilmeye başlanmıştır. Özellikle polis akademisinde eğitim sistemine 2000 yılında eklenen *yaratıcı drama* derslerinde polis amiri adayları her türlü olaylarla karşı karşıya getirilmekte, olayları kavrayıp anında karar verme, sorun çözme ve istenen sonuca ulaşma gibi kişisel becerileri artırıcı yönde eğitim almaktadırlar. Almanya Hollanda ve İngiltere’de eğitim programları da uygulama eğitimi ağırlıklı olup, adayların yaşayarak kendilerini sorgulamalarını ve bu şekilde öğrenmelerini sağlayıcı, kişisel becerileri arttırıcı gerçeğe yakın yaşanmış ya da yaşanması muhtemel olaylar dramatize ettirilmekte, polis amiri adayı demokrasi temel hak ve özgürlükler, insan hakları toplumsal olaylar, toplum polisliği gibi uluslar arası öneme haiz olaylarla ve senaryolarla defalarca karşı karşıya getirilerek mesleki bilgisi ve kişisel becerisiyle birlikte pekiştirilmesi sağlanmaktadır. Bu yönde verilmekte olan ya da verilecek olan eğitim, demokratik hayatın getirdiği şartlara uyum sağlanması ve demokratik tutum ve davranış sergilenerek görevin insan hakları odaklı ve bu eksen etrafında ifa edilmesi açısından önemlilik arzeder. Zira alınan eğitimin demokratikleşme yönünde verildiği ancak görevli polisin mesleğe başladığında demokratik olan uygulamaları hal ve hareketleriyle kendini göstermektedir.

Türkiye Polis Akademisi uygulamalı eğitimin programlarının uygulanmasında çetin şartlarda ve her türlü durumda soğukkanlılığını muhafaza edecek bir iradeye, kuvvetli, atılgan, ruhen ve bedenen dayanıklı bir yapıya sahip olmaları, bu kabiliyet ve sağlıklarını devamlı korumaları hedefi gözetilmektedir. Öğretim yılı içerisindeki uygulamalı eğitime takviye olarak yaz döneminde bir ay süreyle Didim uygulamalı yaz kampında yakın savunma, suçlu taşıma teknikleri, beden eğitimi, toplumsal olaylara müdahale, silah bilgisi ve atış teknikleri, polis meslek etiği, polis taktikleri, yüzme dersleri verilmektedir. Meslek disiplininin benimsetilmesi, taşıdığı üniformanın gerektirdiği vakar ve ciddiyetin kazandırılması, demokrasi, demokratikleşme ve insan hakları değerlerinin uygulamalarla öneminin anlaşılması açısından gerekli eğitim ortamı yaratılmaktadır.

Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği Madde 28’de “Genel eğitimi, düzenli aralıklarla staj eğitimi ve gerektiğinde, uzmanlık, yönetim ve liderlik eğitimi takip etmelidir.” denilmektedir. Bu çerçevede AB Polis eğitimlerinde staj eğitimine bir

hayli önem verilmektedir. AB ülkelerindeki genel eğitim prensibi her teorik bilgidan sonra hemen uygulamasına geçmektir. İngiltere’de polis adayları, eğitim yerlerinde aldıkları bu bilgilerin deneme ve uygulamasını yapmak üzere polis karakollarında gerçek işlemleri, çeşitli faaliyetlerin nerede ve nasıl yapıldığını öğrenirler. Staj eğitimleri bizdeki süreye göre daha uzun olmakta bu da öğrencinin mesleğe daha iyi hazırlanmasını sağlamaktadır. Türkiye Polis Akademisi ve Polis Meslek Yüksek Okulu öğrencileri mezun olur olmaz göreve başlamakta bu da teoriden birdenbire uygulamaya geçme safhasında zorluk yaşatabilmektedir. Polis Enstitüsü 1984 yılında Polis Yüksek Öğretim Kanunu ile 3 yıldan 4 yıla çıkarılmıştır. Bu kanun 2001 yılında da değiştirilerek Polis Akademisi lisans eğitimi Güvenlik Bilimleri Fakültesine verilmiştir. 1984 yılındaki kanun öncesinde öğrenciler öğrenci polis memuru statüsünde okumakta ve polis memuru maaşı almakta olup ayrıca tatil dönemlerinde buldukları ilin emniyet müdürlüklerinde staj yapma imkânı bulmaktaydılar. Bu da toplam 3 yıldan 9 aya tekabül etmekteydi. Bu dönemdeki polis enstitüsü eğitiminin daha çok uygulamaya, icraata yönelik bir eğitim olduğu bu kanundan sonra ise öğrencinin uygulamaların yanı sıra lisans eğitimine daha çok yöneldiği söylenilebilir. Öğrenci demokratik hayatın getirdiği ortam ve kuralları, ancak o ortam içindeki kendi rolünü yaşayarak öğrenebilmektedir. Yaşayarak öğrenilen bilgilerin davranış ve tutuma dönüşerek kalıcı hale geldiği düşünüldüğünde staj eğitiminin önemi anlaşılacaktır.

Geleneksel klasik otoriter baskıcı, diktacı polislikten kendini soyutlayıp topluma karşı sorumluluk sahibi, hesap verebilen, topluma saygılı, hukukun üstünlüğü ilkesiyle hareket eden tarafsız, güvenilir, adil, eşitlikçi, hoşgörülü, sabırlı, yenilikçi, gelişime ve iletişime açık, kendisi ve çevresiyle barışık olmayı bir nevi demokratik tutum ve davranış edinmeyi uygulamalarla daha da iyi kazanabilmektedir. Bu nedenle staj eğitiminin insan hakları eğitimiyle bağdaştırılarak şu anki bir aylık staj uygulama süresinin daha uzun süreye çıkarılması uygun olacaktır. İngiltere’de polis adayları polis hizmetinin çeşitli birimlerinde bir haftalık çalışma (Kriminal Araştırma, Trafik, Teleks, Telsiz, Haberleşme, vb.), tecrübeli devriye memurları ile dört hafta birlikte çalışma, motorlu devriyelerde gözlemci olarak 3 hafta süre ile devriye nöbetleri, iki haftalık karakol görevi, suç önlemede uzman görevli personelle bir hafta birlikte uygulamalı çalışma, sekiz

haftalık devriye görevi, trafik bürosunda bir haftalık çalışma, dört hafta kriminal araştırma bölümüne çalışma, yirmi dört hafta süre ile devriye görevi şeklinde staj eğitimi görmekte Almanya da ise toplam 2,5 yıl süren temel polislik eğitiminin 4 ayını staj eğitimi kapsamaktadır. Hollanda Polis akademisi eğitiminde de staj eğitimine önem verilmekte olup öğrenciler silahsız ve yetkisiz olarak rehber polis memurlarının gözetiminde çeşitli görevlere gitmekte ve izleme yapmaktadırlar. Rehber polis memurlarının gözetiminde yapılan staj eğitimi için karakollarda özel pedagojik eğitilmiş eğitim amirleri bulunmaktadır. Rehber polis memurları her görev dönüşü öğrencilerin performanslarını değerlendirmekte, yaptıkları hataları grup içinde tartışmaktadır. Staj eğitiminde öğrenciye rehberlikle görevli personelin eğitim üzerine pedagojik formasyon almış uzman personelce yapılması avantaj sağlayacaktır. Staj eğitiminin Almanya, İngiltere ve Hollanda'daki gibi uzman personel nezaretinde yaptırılması uzman personelin yetiştirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Ayrıca sınıf komiserlerinin de psikolojik ve rehberlik eğitimi almış veya pedagojik eğitim almış olmaları öğrenciye psikolojik alanda hizmette kolaylık sağlayacaktır. Yine mesleki eğitim ve gelişimin yanı sıra bireysel gelişim ve motivasyon için de konferans, panel, söyleşilere seminerlere ağırlık verilmesi toplumsal iletişim için yararlı olacaktır. İngiltere Polisi eğitiminde üzerinde önemle durulmakta olan konu polisin disiplinli bir kurum olarak, spor olaylarında veya barışçıl gösterilerde kalabalıklarını nasıl kontrol edebileceklerini, asi ve düşmanca durumlarla karşı karşıya geldiklerinde nasıl hareket edecekleri konularıdır. Büyük bir çapta kalabalığın az sayıda polis gücü ile nasıl dağıtılabileceği konuları teorik olarak verildiği gibi bunun uygulamalarda ve staj eğitimlerinde de yaptırılmaktadır.

Demokratik polis amirlerin yetiştirilmesinde verilen eğitimde teori, pratik uygulamalar ve yaratıcı drama ve staj eğitimine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Zira bütün bu eğitim halkla olan iletişimde ve hizmette profesyonelliğin yakalanması için yapılmakta olup, polisin halkla iç içe toplum içinde beraber yaşaması da halkla olan diyalogu daha da artıracaktır. Polis okullarının ve polis akademisinin yerleşim bölgelerine yakın merkezi yerlerde inşa edilmesi polis öğrencilerinin sosyal hayata aktif katılımını, mesleki kimlik ve polis alt kültüründen ötede sosyalleşmesinde büyük rol oynayacaktır.

Batı standartlarında eğitim, eğitim gereksiniminin saptanması ile birlikte iş analizi yapılarak hazırlanmaktadır. Demokratik kişiliğe haiz bir polis amirinin başarısı ancak almış olduğu demokratik eğitimle gerçekleşir. Alınan derslerin içeriğinin yanı sıra öğrencinin eğitim gördüğü ortam ve şartlar da eğitimin verimi açısından önem arz etmektedir. Türkiye'deki Polis akademisi dersaneler, uygulamalı dersaneler, spor kompleksleri, sosyal tesisler, atış poligonları, yatakhaneler, yemekhaneler Avrupa standartlarına uygun hale getirilmeye çalışılmaktadır. Polis Amiri aday öğrencilerin her türlü aktiviteleri için 2000 yılında Komiser Galip Irmak spor kompleksi ve havalı tabanca atış poligonu faaliyete geçirilmiş, sosyal tesisler, atış poligonları, yatakhaneler, yemekhaneler öğrencilerin rahat edebileceği şekilde düzenlenmeye çalışılmıştır.

Avrupa'da polis okullarında eğitim için uygulamalı dersaneler, laboratuvarlar, özel kameralı sistemler özel olarak öğrencilerin rahat edebileceği şekilde dizayn edilmiştir. Özellikle Hollanda'da uygulamalı eğitime çok önem verilmektedir. Avrupa'da okullarda sivillerden ve alanında uzman polislerden oluşan eğitim görevlileri bulunmaktadır. Ayrıca yaratıcı drama ve uygulamalı eğitimlerde yardımcı olmaları için drama hocaları ve profesyonel tiyatro sanatçıları görev yapmaktadır. Türkiye'de de drama dersleri için alanında uzmanlaşmış ders görevlileri ve profesyonel tiyatro sanatçıları derslere girmekte olup, Avrupa'daki çeşitli üniversitelerde eğitim almış ve gittiği yerdeki polis eğitimi hakkında bilgi sahibi, branşında uzman hocalar derslere girmektedirler. Halen eğitim programları öğrenciye yönelik olan, öğrenci merkezli eğitime yönelik Türkiye Polis Akademisinde liderlik bireysel gelişim, kriz yönetimi, yaratıcılık, takım çalışması, problem belirleme ve çözme teknikleri, internet, örgüt içi iletişim gibi derslerin yoğun bir şekilde öğrenciye verilmesi yakın zamanda uygulamaya geçirilecek olan yeni ders müfredatı ile gerçekleşecektir. Yine Polis Akademisinde Akademik personelin dışında öğrencinin kişisel ve mesleki eğitiminden sorumlu ve yönetici konumundaki personelin en az yüksek lisans yapmış, pedagojik eğitimden geçmiş nitelikli kişiler arasından seçilmesi esas olmaktadır.

Türkiye'de Emniyet Teşkilatı mensupları sahil güvenlik, kaçakçılık, organize suçlarla mücadele, bomba imha, istihbarat, terör, asayiş, pasaport, trafik ve polisi ilgilendiren her türlü alanlarda hizmet içi eğitim şeklinde kurslarla yetiştirilmektedir.

Yine terör ve örgütlü suçlarla mücadele etmek üzere Özel Harekât kursları düzenlenmektedir. Uzmanlaşmaya dayanan branşlaşmaya yönelik meslek içi eğitimin yanı sıra, öğrencilikte ağırlıklı eğitimine önem gösterilen AB Sürecinin Güvenlik Hizmetleri Alanında Ülkemize Getirdiği uluslararası öneme haiz tüm alanlar Demokrasi, İfade Özgürlüğü, Hukukun Üstünlüğü, İnsan Haklarının Korunması, Sivil Toplum Örgütlenmesi, İşkence ve gözaltı, Devlet Memurları ve Kamu Görevlilerinin İnsan Hakları Konusunda Eğitimleri, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri, Toplum Destekli Polislik, Polis meslek etiği vb. konulara hizmet içi eğitimlerde de son derece önem verilmektedir.

Türkiye Polis Akademisinde branşlaşmaya yönelik önümüzdeki bir iki yıl içerisinde uygulamaya geçirilecek olan ders programı hazırlanmış olup böylelikle Emniyet Teşkilatını ilgilendiren adli, idari, siyasi, trafik konularında uzman amirlerin yetiştirilmesi sağlanacaktır. Müfredata eklenecek olan dersler Kamu maliyesi, Trafik hukuku, Trafik teknik ve uygulamaları, Sistem analizi, Organize suçlar, Suç psikolojisi ve davranışı, Terörizm ve terör suçları, Gelişim psikolojisi, AB ile ilişkiler, Trafik güvenliği ve kaza tahkiki, Kriz yönetimi, Haber alma teknikleri, keşif, takip, tarassut, Uygulama, Kamusal denetim, sivil toplum örgütleri, çocuk suçluluğu, satın alma ve ikmal hukuku dersleridir. Eğitimde yeni müfredata eklenmiş olan tüm bu dersler AB polis standartlarını yakalayarak uygulamalarda her türlü konuda bilgi sahibi, vizyon sahibi, adil, hak ve özgürlüklerin bilincinde olan, başkalarının yaşam alanını sınırlayıcı eylemlerde asla bulunmayan, işbirlikçi, katılımcı yaklaşıma sahip, öz disipline ve özgüvene sahip, dürüst, hoşgörünün gerekliliğine inanan, iletişimde toleranslı, uzlaşmadan yana olan, cömert, sabırlı, toplumsal değerlere duyarlı, evrensel değerlere duyarlı, kültürel değerleri koruyan, çevreye duyarlı, sorumluluk sahibi, gelişime açık, yenilikçi, teknolojileri kullanmaya önem veren, sorumluluklarının bilincinde kısaca tüm bu sayılan demokratik değerlere haiz demokratik polis amirinin yetişmesi için yapılan çalışmalar sonucu olması çağın polis amiri ders müfredatında eklenmesi gereken dersler olarak belirlenmiştir. Ayrıca yeni ders müfredatına geçişle birlikte görevlerin uzman, derin bilgi sahibi, konusunda başarılı amirlerce ve onların yönettiği personelce profesyonelce yürütülmesi, demokratik tutum ve davranışların kazandırılarak,

demokratik tutum ve davranış sergilenmesi açısından etkili bir rol oynayacaktır. Zira meslekte ve özel yaşamda demokratikleşmenin yolu eğitimden geçmektedir.

AB ülkelerindeki polis eğitim programlarında olduğu gibi Türkiye’de de, polis adaylarına verilen tüm dersler yakın tarihe ait güncel verilerden ve teknoloji ile bağlantılı olarak ortaya çıkan bilişim ve uluslararası her türlü kaçakçılık suçlarıyla ilgili bilgilerden oluşmaktadır. Adaylara güncelliğini yitirmiş, kendileri için çok gerekli olmayan bilgiler verilmemektedir. Almanya polis eğitiminde geniş olarak sürüş ve ilk yardım eğitimlerine de yer verilmekte Türkiye’de de genel olarak polis eğitiminde ilk yardım eğitimi verilmektedir.

Gelişen teknoloji ve globalleşme sonucu dünyanın hızla küçülmesi ile ortaya çıkan yakınlaşma, polislik mesleğinde yabancı dili daha da ön plana çıkarmıştır. Türkiye, genel eğitim politikası içinde hedeflenen yabancı dil eğitimini hızla devam ettirmekte bu amaçla özellikle yoğun dil programları ve hizmet içi kurs şeklinde personele yabancı dil kursları verilmektedir. Ancak gelişen çağa ve uluslararası standartlara uyum sağlama yönünde dil müfredatı içeriği genişletilmelidir.

Demokratik yaşam standartlarında güvenlik ve güvenlik güçlerinin eğitimi konularında fikir ve politikalar üretmek, bu standartlarda polisin yetiştirilmesi ile AB ye uyum sağlanacaktır. Buna yönelik olarak Polis meslek yüksek okullarımız iki yıl süreli eğitim verir hale getirilmiş, Polis Akademisi ve Okullarındaki polislikle ilgili yeni eğitim programları ve ders kitapları AB’ye giriş sürecinde değişen yasa ve yönetmelikler doğrultusunda insan hakları ve kamu hürriyetleri, polisin görev ve yetkileri, önleyici polis hizmetleri, demokratik polislik, toplumsal olaylara müdahale yöntemleri, toplum destekli polislik, polis taktikleri, polis meslek etiği özetle polisin görevi başında nasıl demokratik davranış ve tutum takınacağını, nasıl olması gerektiğini dolayısıyla insan hakları odaklı demokratik hal ve hareket sergileme yönünde eğitimden geçmesi yönünde bir kısmı hazırlık aşamasında olan, bir kısmı da dikkatli ve özenli bir şekilde hazırlanmış kitaplar bulunmaktadır. Eğitimden kaliteli sonuç ve kaliteli verim alınabilmesi için eğitimin de kalitesinin artırılması gerekmektedir.

Genel olarak Türkiye polis eğitiminde özellikle Polis Akademisindeki eğitimde AB standartlarını yakalama yönünde girişimlerde bulunmaktadır.

Özellikle AB ülkelerinden polis heyetleri zaman zaman Polis Akademisi Gölbaşı tesislerinde Türk polis eğitimini yerinde görme inceleme gezme ve karşılıklı fikir alışverişinde bulunma amaçlı ziyaretlerde bulunmaktadırlar. Bu imkan dâhilinde Türkiye’den de aynı amaçlarla eğitimle ilgili bir heyetin dış ülkelere ziyaretlerde bulunması, demokratik ülkelerin polis eğitimlerinin örnek alınarak Türk polis eğitiminde de uygulamaya geçirilmesine dolayısıyla insan hakları ve güvenlik hizmetleri alanında başarı kaydedilmesine, ulusal ve uluslararası alanda özellikle AB’ye giriş sürecinde Türkiye’ye artı yönde puan kazandıracığı, olumlu yönde yansıtacağı şüphesiz bir gerçektir. Zira en son olarak Hollanda’nın AB’ye aday ülkelere katılım öncesi dönemde yardımcı olmak amacıyla yürüttüğü MATRA programı çerçevesinde Avrupa Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Enstitüsü proje muadillerinin, projenin genel çerçevesini müzakere etmek üzere 25 Şubat–01 Mart 2006 tarihleri arasında ziyaret programı çerçevesinde 3 kişilik bir heyet 27.02.2006 günü Türkiye Polis Akademisine gelmiştir.

Türkiye Polis Akademisi ve polis okullarında verilen eğitim, Polislik mesleğinin özünde yatan prensiplerin daha iyi anlaşılmasını sağlamak için, polisin asli görevlerinin üzerine demokrasi insan hakları konuları da dâhil edilerek, problemin kaynağına inilerek polisin günlük karşılaştığı olaylara dayalı olarak verilmelidir. Toplumda sık karşılaşılan sorunlar eğitimde örnek olaylar halinde kullanılmalı ve eğitim daha da etkili hale getirilmelidir. Madde 27’ye göre “Genel polis eğitimi halka olabildiğince açık olmalıdır.” Bu maddeye göre polisin eğitimi teşkilattaki açıklık ve şeffaflık ilkelerine de dayalı olmalıdır. Madde 23’e göre; “Polis, mantıklı karar verebilmeli, açık, dolgun, adil olmalı, iyi iletişim kurabilmeli ve gerektiğinde, liderlik ve yönetim kabiliyetlerine sahip olmalıdır. Ayrıca, içinde bulunduğu sosyal kültürü ve toplumsal problemleri bilmelidir.” denmiştir.

Türkiye Polis Akademisinde tüm dersler karşılıklı tartışma ve değerlendirme şeklinde okutulmakta ve ayrıca konularla ilgili olarak Polis Akademisinde düzenlenen konferans ve sempozyumlarla Polis Amiri adaylarının AB standartlarına uygun insan hakları merkezli profesyonel demokratik davranış sergilemeleri hususu pekiştirilmeye çalışılmakta, derslerin işlenmesinde uluslararası sözleşmeler ulusal yasal hükümler ve yargı kararları ışığında uygulamalardan da örnekler verme yöntemi izlenmektedir. Halen toplumsal eylemlerin ortaya çıkışı ve gelişimlerini

etkileyen faktörler konusunda ve de bu eylemlerin kontrol ve denetimi ile görevli olan Emniyet Teşkilatının konumunu belirleyici olmak üzere AB ülkelerinin tecrübelerinden ve de Polis Eğitimlerinden, bu eğitimlerdeki ders müfredatlarından da yararlanılma yönünde tespitler yapılmaktadır. Ders programları ve eğitimdeki uyarlamaların yanı sıra, hukuki düzenlemeler, polisin örgütsel yapısı, toplum destekli polislik, polis meslek kültürü, medyanın tutumu konularının da incelenerek getirilecek çözümlerle birlikte toplumsal eylemlerde daha başarılı denetim ve kontrol sağlanacaktır.

AB ülkelerinde üst düzey polis yöneticilerinin eğitiminde Hukuk Fakültesi mezunları için ayrı bir sınıf oluşturulmuş, Üst Düzey Polis Yöneticileri Eğitimlerini başarı ile tamamlayanların isim listesi resmi gazete veya bültenlerle duyurulmaktadır. İl Emniyet Müdürlüğü veya yardımcılığı düzeyindeki makamlara atanmadan önce ayrı bir eğitim de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de de 2002 yılından itibaren Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsünde Yöneticilik Eğitimi adı altında 3. sınıf emniyet müdürlüğünde 2. sınıf emniyet müdürlüğüne terfi ederken ve de başkomiserlikten emniyet amirliğine terfi etme aşamasında güncel mevzuat ve kültürel sorular ağırlıklı bir sınav yapılmakta bu sınavı başarı ile geçenler azami 15 gün sürmekte olan bir eğitim sonucunda terfi edebilmektedirler. Sürekli gelişim ve eğitim demokratik eğitimin temeli olup, insan hakları eksenli eğitim politikası da demokratik eğitimin temeli kabul edilmektedir.

İngiliz polis teşkilatında üniversite mezunu veya lise mezunu herkes polis rütbesi ile göreve başlamakta, 2 yıl sürmekte olan polis memurluğundan sonra, eğer talep ederse 4 aylık hazırlık eğitiminden ve bir sınavdan sonra kıdemli memurluğa yükselebilmekte; orta kademe rütbelere ile Üst Düzey Polis Yöneticileri eğitimleri Bramshill şehrindeki Police Staff College’inde gerçekleştirilmektedir. Bu birim Almanya’daki Polis Yönetim Akademisi işlevini görmektedir. Alman Polisinin Üst Düzey Yönetici programları ile büyük oranda benzerlik göstermektedir. Almanya Federal Polis Yönetim Akademisi faaliyetleri arasında Üst Düzey Polis Yöneticileri Eğitim-Öğretimi programı hazırlamak, Hukuk kökenli (mezun) adaylar için hızlandırılmış bir eğitim-öğretim programı hazırlamak, İkinci derece üst düzey polis yöneticiliğine yükselen Polis Müdürlerine ileri tekâmül eğitimleri hazırlamak ve periyodik olarak tüm yabancı ve Alman Üst Düzey Polis yönetici personeline aktüel

polisiye gündemlerle ilgili seminerler ve eğitimler gerçekleştirmektedir. Özellikle üst düzey polislerin sahip olması gerektiği bilgi beceri, nitelik, sorumluluklar ve donanımlar için düzenlenen kurs, üst yöneticilerin geniş çaplı düşünmeleri, fikir üretmeleri, farklı çözüm yolları bulmaları ve ufuklarını daha da genişletmeleri için düzenlenmektedir.

Genel olarak tüm AB ülkelerinde üst düzey yöneticilerinin yüksek okul mezunu olmalarına dikkat edilmekte olup, demokratik değer ve anlayışa haiz bir eğitim sistemi verilme aşamasında yaşayarak öğrenmenin kalıcılığı ön planda tutularak polis adaylarının aldıkları teorik eğitimden sonra ara vermeden hemen uygulamalı ve staj eğitimlerini uzun süreli olarak almalarına büyük önem verilmekte, böylece insan hakları odaklı demokratik davranış ve tutum kazanım ve sergileme yönünde başarı kaydedilmektedir. Türkiye Polis Akademisinde de tüm bu konular örnek alınmakta demokratik ve insan hakları odaklı eğitimde her geçen gün büyük adımlar atılmaktadır.

SONUÇ

Günümüz toplumları olumlu ve olumsuz yönden hızlı bir değişim süreci içinde bulunmaktadır. Nüfus ve işsizlik oranlarındaki artışlar, varolan kaynakların yeteri kadar kullanılmayıpından dolayı birtakım sosyo-ekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Sosyal şartların ağırlaşması, özellikle işçi, memur, emekli ve öğrenciler gibi dar gelirli kitleleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun sonucunda ise toplumsal düzen ve huzurla ilgili birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır. Hızla değişen dünyada polise olan ihtiyaç artmakta, polisin görev alanlarının yeniden incelenmesi zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Polise olan ihtiyacın artmasının arka planında suç oranlarının artması, trafik hacminin aşırı bir şekilde yoğunlaşması, teknolojik ve ekonomik hayattaki gelişmeler sonucu ortaya yeni suçlar da çıkmaktadır. Toplumsal, kültürel, ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmeler; hızlı, plansız ve çarpık bir şehirleşme, nüfus artışı gibi faktörler, yeni suç türlerini ve suçlu gruplarını ortaya çıkarmaktadır. Tüm bu gelişmeler karşısında emniyet kurumunun da bu gelişmeye ayak uydurması ve belli bir standardı yakalaması gerekliliği doğmaktadır. Bu amaçla emniyet kurumu varolan sorunları giderirken insan hakları sınırları içerisinde görevini yapması, toplum ve bireyler için önemli bir açılım sağlayacaktır. Bu açılımda öncelikli olarak hukuksal düzenlemelerden, eğitimden ve özellikle demokratik kişilik eğitiminden geçmekte olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada polisin gelişen dünya şartlarına ayak uydurabilmesi ve AB'ye uyum sürecinde Türkiye'ye güvenlik hizmeti alanında AB'nin bilhassa öne sürmüş olduğu demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve demokratikleşme konularındaki standardı yakalayabilmesi için baskıcı, otoriter, yetkeci ve geleneksel polislik anlayışının yerine; demokratik kişilik eğitimiyle belli belli bir seviyeye ulaşılması gerekmektedir. Türk Polis Eğitiminin temel hedefinin insan haklarına saygı ve demokratikleşme konularında etkili ve verimli bir hizmet anlayışıyla, demokrasinin özü olan insan hakları ihlallerinin asgariye indirilmesi olduğu, polislikte uygulamalı ve staj eğitimlerinin, tecrübe ve bilimselliğin bir arada olması halinde hukuka uygunluk çerçevesinde verimi artıracığı görülmüştür. Sadece demokratik kişilik eğitiminin amacı, emniyet birimiyle toplum ve vatandaşlar arasındaki ilişkileri belli bir standarda ulaştırmak değil, aynı zamanda kurum içindeki personelin, özellikle üst ve alt personelin birbirine karşı tutum ve davranışlarda belli

bir standardın yakalanmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Çalışma memnuniyeti yada memnuniyetsizliği, personelin psikolojisini doğrudan etkileyeceğinden, aynı psikolojiyle bu halini belli ölçüde muhatabı olduğu vatandaşa yansıtılabileceği gibi bir durumun olumsuz etkilerini de önlemeye yönelik bir eğitim kalitesiyle bu sorunların açılması için belli girişimlerin olduğu anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, özellikle amirlerin maiyetinde bulunan polis memurları ile demokratik değerler çerçevesinde uyumlu ilişkiler içerisinde olması, Emniyet Teşkilatının da kendi içerisindeki sorunları gidermede önemli bir adım olacaktır. Türkiye Polis Akademisinin AB eğitim politikası doğrultusunda, kapalı bir kurum modelinden dünyaya açık bir örgütlenme şekline geçiş yaparak, diğer üniversitelerle iletişim halinde karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmasının; kaliteli bir eğitim programının ve tamamen profesyonel olan eğitici kadrolarının oluşturulmasında ve böylece demokratik polis amirlerinin yetiştirilmesinde son derece yararlı olacağı anlaşılmıştır.

Bu çalışma genelde emniyet teşkilatını özelden de Polis Akademisini kapsamaktadır. Polis Akademisinde ve ders müfredatında AB süreciyle başlayan bir yenileşmenin ve değişimin yaşandığı görülmektedir. Ders türlerine bakıldığında demokratik kişiliği geliştirici önemli adımların atıldığı ve farklı derslerin konulduğu anlaşılmaktadır. Bu derslerin bir yansıması olarak da, hem polis amirlerine demokratik yaklaşım, demokratik davranış ve tutum kazandırılmakta, hem de AB'ye giriş sürecinde, yasa ve yönetmeliklerine uyum sağlama aşamasında, demokratik ülke polisine uygun bir çalışma sisteminin uygulanmaya başlandığı görülmektedir.

Bu çalışmada toplumda güvenlik, düzeni ve huzuru sağlamakla görevli Emniyet Teşkilatının *otoriter* ve *yetkeci* bir sistem ve normlarla çalışmasının güvenlik ve düzeni tamamen bozucu yönde etki yaptığı, demokratik bir ülkede güvenlik ve düzeni sağlama adı altında insanların hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması, haklarının ellerinden alınmaya başlanması durumunda devletin demokratik niteliğini kaybedeceği, bu nedenle kanun koyucuların ve kanunu uygulayıcıların da bu konuda son derece hassas ve duyarlı olmalarının gerekliliği sonucu ortaya çıkmıştır. Bu tezde, AB uyum yasa ve yönetmeliklerinin uygulayıcısı olan Emniyet Teşkilatı mensuplarının, özellikle üst düzey yönetici konumundaki

polis amirlerinin, AB polis eğitimi standartları doğrultusunda anti-yetkeci, demokrasi ve insan haklarını ön planda tutan bir eğitim almalarıyla demokratik birey ve örgüt sisteminin oluşmasına önemli katkılar yapacağı sonucuna ulaşılmıştır.

AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de artık insanlar, güvenliği ihlal eden her türlü suça karşı etkin korunma istemekte, sorumlu ve bilinçli bireyler, polisin her zamankinden daha fazla hukuka uygun ve insancıl faaliyet göstermesini talep etmektedirler. Bunların yanı sıra bir yandan da polisten görevlerini yaparken yüksek standartlarda hizmet beklemektedir.

Sonuç olarak, bazı Avrupa ülkelerindeki polis eğitimiyle Türkiye’deki polis eğitim ve müfredatı karşılaştırıldığında, Türkiye’nin bu yolda geçmişe oranla önemli bir mesafe kat ettiği görülmüştür. Fakat bu sistemin tam olarak çalışması için belli bir zaman ihtiyaç vardır. Önemli olan demokratik kişilik gibi, insan hakları ve meslek etiği gibi konulardaki duyarlılığın ve çalışmaların devam etmesi gerekmektedir. Demokratik toplumun demokratik memurlarına ve de polislerine ihtiyacı vardır ve bu giderildiği takdirde toplumsal düzen ve huzura daha da kavuşulmuş olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Mehmet, 1997, "Toplum Polisliği", **Türk İdare Dergisi**, yıl:69, S.417, Ankara, sf.219-224
- AKIN, Serap ve KIVRAK, Arif; 2001, **Polis Eğitiminde Yaratıcı Drama**, 21. yy.da Polis Eğitimi Sempozyumu, Eğitim Daire Başkanlığı Eğitim Serisi, Ankara
- ALDERSON, M., J., 1984, **İnsan Hakları ve Polis**, Çev: İhsan KUNTBAY, TODAİE Yayınları, Ankara.
- ALYOT, Halim, 1947, **Türkiye'de Zabıta, (Tarihî Gelişim ve Bugünkü Durum)**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- AYDIN, A., H., 2002, "Meşruiyet ve Polis", **Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis**, Edi: H.H. Çevik, T. Göksu, Seçkin Kitabevi, Ankara, sf. 91-112
- BAHAR., 2002, "Toplum Destekli Polislik ve Türkiye'ye Uygulanabilirliği", **Türkiye'de Devlet, Toplum ve Polis**, Edi: H.H. Çevik, T. Göksu, Seçkin Kitabevi, Ankara
- BAL, İ., ve ERYILMAZ, M., B.; 2002, **Police Professional Ethics**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BAL, İhsan ve ÖZCAN Mehmet; 2002, "Organize Suçlarla Mücadelede Yöntem Arayışları", **Organize Suçlarla Mücadele ve Polis**, Edi:Aytekin Geleri ve H. H. Çevik, Seçkin Kitabevi, Ankara, sf. 165-200
- BAŞLAR, Kemal, 2001, **İnsan hakları ve Kamu Hürriyetleri**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- BEREN, F., 2001, **Polis Efendilere Mahsus Terbiye ve Malumat-ı Meslekiye İsimli Yazıya İlişkin Bir Değerlendirme**, Uluslararası Polis Meslek Etiği Sempozyumu, EGM Eğitim Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- BEREN, F., 2001, “Polis Meslek Etiği ”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Cilt.3, S. 1-2 , Ankara.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit, 1988, **Eğitime Giriş**, Binbaşıoğlu Yayınevi, Ankara.
- BOLAT, Necati ve DAĞI İhsan; 1999, **Demokrasi ve İnsan Hakları El kitabı**, TDV Yayınları, Ankara.
- BOZKURT, Veysel, 1997, **AB ve Türkiye**, 1. Baskı, Alfa Yayınları, Ankara.
- CERRAH, İbrahim, 2001, “Güvenlik Hizmetlerine Sivil Katılım ve Sapma Davranışlarının Analizi: Türkiye Örneği”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt:2 S.7-8, Ankara.
- CERRAH, İ., ve ERYILMAZ, M., B.; 2001, **Avrupa Polis Etiği Yönetmeliği ve Açıklayıcı Notlar**, Polis Akademisi Başkanlığı Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- CERRAH, İ., ve SEMİZ, E.; 2000, **Mesleki Etiğin Polis Eğitimindeki Yeri ve Önemi**, 21.Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu, EGM Eğitim Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Council of Europe, 1998, **Human Rights and the Police: A workbook for Practice Oriented Teaching**, Human Rights Information Centre Strasbourg.
- ÇANKAYA, Ayhan, 2002, “Etkin Verimli Polislik”, **Polis Dergisi**, S: 26, Ankara.
- ÇEVİK, Hasan, Hüseyin, 1999, “The Applications of Turkish Police, Democracy and The Rule of Law:A Discussion on some current Issues”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Cilt 1, S. 3, Ankara.
- DEWEY, John, 1996, **Demokrasi ve Eğitim**, Çev: M. Salih Otaran, Başaran Yayıncılık, İstanbul.
- DOĞAN, İsmail, 1998, **İletişim ve Yabancılaşma**, 3.Baskı, Sistem Yayıncılık, İstanbul.
- DOĞAN, İsmail, 2004, **Toplum ve Eğitim**, Pegema Yayıncılık, Ankara.

- DÜNDAR, Nihat, A.,1993, “Osmanlı Yönetiminde 78. Cumhuriyet Döneminde 70. Yılı Geride Bırakan Bir Teşkilat... Polis Teşkilatı”, **Türk İdare Dergisi**, S. 65, Ankara.
- DÜNDAR, A.Nihat, 1993, “Polis-Halk İşbirliği”, **Türk İdare Dergisi**, Yıl: 67, S. 407, Ankara.
- EGM Çalışmaları, 1996, **Polis**, APK Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- EGM Çalışmaları, 2001, **Polis**, APK Dairesi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- EGM Çalışmaları, 2004, **İnsan Hakları**, Eğitim Daire Başkanlığı Genel Geliştirme Eğitimleri, Ankara.
- ERASLAN, Fetullah ve METİN, İsmail; 1984, **Türk Polis Tarihi**, 1.Cilt, Aslımlar Basımevi, Ankara.
- ERİM, Nihat, 1941, **Amme Hukuku Dersleri**, Ankara.
- ERKMAN, İ., Kaan, 1995, **AB'nin Mali Mekanizması ve Türkiye AB Mali İlişkiler**, Hazine Dış Ticaret Müsteşarlığı Yayınları, Ankara.
- FINDIKLI, Remzi,1992, **İngiliz Polis Teşkilatı**, Özkan Matbaası, Ankara.
- FINDIKLI, Remzi, 1993, “Şeffaf Polislik”, **Türk İdare Dergisi**, İçişleri Bakanlığı Yayınları, Yıl:65, S. 401, Ankara.
- GÖMLEKSİZ, Müfit, 1988, **Demokratik Bir Sınıf Ortamı Açısından Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanları ve Öğrencilerinin Davranışlarının Değerlendirilmesi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref, 1978, **Türkiye'nin Yönetim Yapısı**, Sevinç Matbaası, 6. Baskı, Ankara.
- KAÇAR, Bülent, 1999, **Türkiye ile AB arasındaki Ticaret ve Ekonomik İlişkilerin Gelişimi**, Ataum Merkezi Yayınları, Ankara.

- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, 1999, **Yeni İnsan ve İnsanlar**, Evrim Yayınları, İstanbul .
- KAPANİ, Münci, 1981, **Kamu Hürriyetleri**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- KARAOSMANOĞLU, Fatih, 2002, **Türkiye'nin Demokratikleşmesi: Yaşam Hakkı ve Polis**, Edi: Turgut Göksu ve H. H. Çevik, Sevinç Yayınevi, Ankara.
- KAVGACI, Halil, İbrahim, 1997, **Demokratik Polislik**, Maset Matbaacılık, Ankara.
- KAYA, Yahya, Kemal, 1984, **İnsan Yetiştirme Düzenimiz**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve İdari Bilimler Döner Sermaye İşletmesi Yayını, Ankara.
- KINCAL, Remzi, Y., ve Halil IŞIK; 2003, **Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler**, Eğitim Araştırmaları, 3(11), Ankara, sf.54-58.
- KOCADİZ, Tahir, 2005, “Almanya'nın Bayern Eyaletinde Polis Seçimi ve Temel Eğitimleri”, **Polis dergisi**, S:36, Ankara, sf..42-45.
- KÖKTAŞ, Arif, 1999-2000, “AB'nde Polis ve Yargısal İşbirliği Alanında Ortaya Çıkan Gelişmeler”, **Polis Bilimleri Dergisi**, Cilt 2, S: 5-6, Ankara, sf. 135-150.
- KUTAY, Cemal, 2002, “Mustafa Kemal'in 29 Ekim 1923 gecesi Fransız gazeteci Mavrice'ye söylediği sözler”, **Bir Solukta Atatürk**, Türkiye Gaziler Vakfı Yayınları, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara.
- KUYAKSİL, Ali, 2000, “155. Yılda Polis Teşkilatı'nın Tarihçesi, Kolluk Kavramı ve Günümüzde Emniyet Teşkilatı”, **Polis Dergisi**, Yıl:6, S:22, Ankara.
- MERTON, Robert, 1993, **Çağdaş Sosyoloji Kuramları**, Çev: Hayriye Erbaş, Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- ÖZDEMİR, Hasan, Basri, 2001, **Polis Taktikleri**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- ÖZGÜLER, M., 1998, **Yurtdışı görev dönüş raporu**, EGM Yayınları, Ankara.

- ÖZGÜLER, M., 2001, “Hollanda Polis Teşkilatında Eğitim”, **Polis Dergisi**, S:28, EGM Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK, Hüseyin, 1983, **Eğitim Sosyolojisi**, Utku Yayınevi, Ankara.
- PEHLİVAN, İneyet, 1998, **Yönetmel Mesleki ve Örgütsel Etik**, Pegema Yayınları, Ankara.
- POWELL, G. Bingham, 1990, **Çağdaş Demokrasiler: Katılma, İstikrar ve Şiddet**, Çev: Mehmet Turhan, TDV ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, Ankara.
- SEYMUR, Yasan, 2000, “Türkiye-AB Ticaretinde CE İşaretinin Önemi”, **Yangın ve Güvenlik Dergisi**, S: 53, İstanbul.
- SARTORİ, Giovanni, 1993, **Demokrasi Teorisine Geri Dönüş**, Çev: Tuncer Karamustafa-Mehmet Turhan, TDV Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Eyüp, 2001, “Osmanlı Polisinin Eğitimi ve Bu Amaçla Açılan Polis Okulları”, **Polis Dergisi**, Yıl: 6, S: 25, Ankara, sf. 121-122 .
- TDV, 1992, **Demokrasi Nedir?**, Çev: Levent Köker, Ankara.
- TOLAN, Barlas, 1996, **Toplum Bilimlerine Giriş**, Murat Yayınevi ve Adım Yayıncılık, Ankara.
- TONGUR, Hikmet, 1946, **Türkiye’de Genel Kolluk Teşkil ve Görevlerinin Gelişimi**, EGM Yayınları, Ankara.
- YAMAN Aytaç, 1985, **Avrupa’da Okul Sistemlerinin Demokratikleştirilmesi**, Mukayeseli Eğitim Araştırması, 3.baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- YENİSEY, Feridun, 2000, **AİHK’na Yapısal Başvurular Çerçevesinde Kolluk Güçlerinin Uygulamaları; Farklı Bakış Tarzlarıyla İnsan Hakları**, EGM Araştırmaları, Ankara.
- YILMAZ, Yaşar, 1998, **Açıklamalı Polis Meslek Hukuku**, Polis Akademisi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

ÇEVİRİMİÇİ (İNTERNET) KAYNAKÇA

<http://www.abgs.gov.tr>. onderste Avrupa-Pascal Fonterre

<http://www.academical.org>

<http://www.aic.gov.au./conferences/hcpp/charlesedwards.pdf>,28.09.2003

<http://www.caginpulisi.com.tr/35/4-5-6-7-8-9-10.htm>

<http://www.communityPolicing.org>,16.11.2003

<http://www.diyamet.gov.tr/turkish/sureliyayinoku.asp?sayfa=4&sayi=136>

<http://www.egm.gov.tr/apk/dergi/36/web.htm>

<http://www.egm.gov.tr/temuh/insanhaklari3.htm>

<http://www.europol.eu.int./countent.htm?legal/konu/en.htm>

http://www.hacettepe.edu.tr~ergen/egitim sosyolojisi/demokrasi_egitim

<http://www.mfa.gov.tr>

<http://www.pa.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=55>

<http://www.polakd.edu.tr/tr/baskanlik/index.php?sayfa=12&id=23>

<http://www.polisiye.com/devam.asp?yazid=28>

<http://www.rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2001/10/20011015.htm>

<http://www.rehberlikportali.com/read.asp?id=443>

<http://www.tbmm.gov.tr/ul-kom/kpk/trabils.htm>

http://www.tesev.org.tr/etkinlik/conf_3feb_zarслан.doc

<http://www.tohav.org/index.php?option=content&task=view&id=6&Itemid=2>

<http://www.yarindergisi.com/yarindergisi2/yazilar.php?id=301>

